

Република Македонија
МИНИСТЕРСТВО ЗА ТРУД
И СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА НА
ВЛАДА НА Р. МАКЕДОНИЈА

Здружение за
еманципација,
солидарност
и еднаквост
на жените на
Р. Македонија

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЈА ЗА ЗАШТИТА ОД СЕМЕЈНО НАСИЛСТВО 2008 - 2011 ГОДИНА

STRATEGJIA NACIONALË PËR MBROJTJE NGA
DHUNA NË FAMILJE PERIUDHA VJETORE 2008 - 2011

NATIONAL STRATEGY FOR PROTECTION
AGAINST DOMESTIC VIOLENCE 2008 - 2011

Скопје, април 2008

Република Македонија
МИНИСТЕРСТВО ЗА ТРУД
И СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА НА
ВЛАДА НА Р. МАКЕДОНИЈА

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЈА ЗА ЗАШТИТА ОД СЕМЕЈНО НАСИЛСТВО 2008 - 2011 ГОДИНА

Скопје, април 2008

СОДРЖИНА

Воведен збор: Министер за МТСП

ВОВЕД

ПРВ ДЕЛ: АНАЛИЗА НА СОСТОЈБАТА

- 1.1 Меѓуресорска соработка
- 1.2 Прибирање на податоци
- 1.3 Едукација на професионални структури
- 1.4 Превентивни активности
- 1.5 Иницијативи за унапредување на ефикасноста во спроведувањето на стратегијата

ВТОР ДЕЛ: ФАКТОРИ НА РИЗИК ЗА ПОЈАВАТА НА СЕМЕЈНО НАСИЛСТВО

- 2.1 Индивидуални и општествени фактори
- 2.2 Предности, недостатоци, можности и ризици

ТРЕТ ДЕЛ: ПРАВНА РАМКА ЗА РЕГУЛИРАЊЕ НА СЕМЕЈНОТО НАСИЛСТВО

- 3.1 Казнено законодавство
- 3.2 Семејно законодавство
- 3.3 Социјална заштита
- 3.4. Ратификувани меѓународни документи

ЧЕТВРТИ ДЕЛ: ВИЗИЈА, МИСИЈА, ОСНОВНИ ВОДЕЧКИ ПРИНЦИПИ НА СТРАТЕГИЈАТА ЗА ЗАШТИТА ОД СЕМЕЈНО НАСИЛСТВО

- 4.1 Ефективност
- 4.2 Ефикасност
- 4.3 Предизвици
- 4.4 Ризици
- 4.5 Тековни проблеми

ПЕТТИ ДЕЛ: ГЛАВНА СТРАТЕШКА ЦЕЛ НА СТРАТЕГИЈАТА И СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦЕЛИ, РЕЗУЛТАТИ И АКТИВНОСТИ

- 5.1 Главна стратешка цел
- 5.2 Посебни цели, резултати и активности за остварување на Стратегијата

ШЕСТИ ДЕЛ: ВРЕМЕНСКА РАМКА

СЕДМИ ДЕЛ: ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА И МЕХАНИЗМИ ЗА СЛЕДЕЊЕ

ОСМИ ДЕЛ: ФИНАНСИСКИ ИМПЛИКАЦИИ

Почитувани,

Семејството е основна клетка на општеството во целина која има репродуктивна, воспитна, економска и заштитничка улога. Сите членови на оваа примарна заедница треба да ги остварат своите основни права, а насилството во семејството го овозможува тоа.

Затоа, Владата на Република Македонија, се фати во костец со ова општествено зло. Имено, со усвојувањето на Националната стратегија за заштита од семејно насилство 2008-2011 година се направи голем исчекор во унапредувањето на системот на заштита и превенција против насилство во семејството.

Оваа стратегија е основен стратешки документ на Република Македонија, кој има за цел намалување на оваа појава, подобрување на квалитетот на заштита со системски мерки во доменот на превенција, ефикасно делување и справување со семејното насилство, заради обезбедување на единствен пристап и став.

Оттука, за промовирање и унапредување на заштитата од семејното насилство, клучна е улогата на сите релевантни министерства и граѓанските здруженија. Само преку заедничка работа, со заеднички сили можеме да дејствуваме против сè она што може да ја наруши семејната идила.

На крај, дозволете ми да ги повикам сите владини и невладини организации заедно да се бориме против насилството во семејството.

Со почит,

Министер за труд и социјална политика,
Џељал Бајрами

Подготовката и печатењето на
НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЈА ЗА ЗАШТИТА
ОД СЕМЕЈНО НАСИЛСТВО 2008-2011

е поддржано од

Министерството за труд и социјална политика и
Здружението за еманципација, солидарност и
еднаквост на жените на Р.М.- ЕСЕ.

Уставот на Република Македонија во своите основни одредби ги набројува основните слободи и правата на човекот и граѓанинот, признати во меѓународното право и утврдени со Уставот, како најрелевантни уставно-правни вредности, односно, како темелни вредности на уставниот поредок на Република Македонија. Основните слободи и права на човекот и граѓанинот заземаат централно место во нормативниот дел од Уставот.

Согласно со член 9 од Уставот на РМ сите граѓани се еднакви во слободите и правата, независно од полот, расата, бојата на кожата, националното и социјалното потекло, политичкото и верското уверување, имотната и општествената положба.

Тргнувајќи од уставните определби за заштита на основните човекови права и слободи и почитувајќи ги општо прифатените норми на меѓународното право за елиминирање на сите форми на дискриминација врз жената, вклучувајќи го и семејното насилство, Владата на Република Македонија, ги потврдува своите заложби за преземање на сите неопходни мерки за негово елиминирање.

Историскиот, законскиот, социјалниот, политичкиот и економскиот контекст се од основно значење при утврдувањето на развојот на индивидуалната и општествената акција и реакција кон семејното насилство. Измените во веќе споменатите сфери во последните години придонесоа за промени и во релациите на полето на историската прифатеност на семејното насилство; општествената улога на мажите и жените; приватноста и семејството; прашањата на моќта, авторитетот и легитимноста; законодавството и правниот систем; премолчените културни обичаи и правила за преовладувачкото машко/женско однесување, чувства и реакција и влијанието на медиумите во справувањето со овој вид на насилство.

Со изработката на Национална стратегија за заштита од семејно насилство, Владата на Република Македонија оди во насока на сериозно заокружување на декадата за борба против ова општествено зло.

Националната стратегија за заштита од семејно насилство претставува основен стратешки документ на Република Македонија, кој има за цел утврдување на стратешките насоки и приоритети за сузбивање и спречување на овој вид на насилство, и утврдувањето на одговорните носители за нивно спроведување.

Стратегијата е изработена од страна на Министерството за труд и социјална политика, Министерството за внатрешни работи, Министерството за правда, Министерството за здравство, Министерството за образование и наука, Биро за развој на образованието. Исто така, именуваната стратегија е изработена на иницијатива и со поддршка на Здружението ЕСЕ, како и со учество на сите останати значајни актери во земјата, владини и невладини организации, меѓународни организации, клучни актери и партнери на Владата на Република Македонија. Со тоа, овозможен е широк консензус за нејзините основни постулати, кој гарантира нејзино успешно имплементирање.

Граѓанските организации се клучни актери и партнери на Владата на Република Македонија за промовирање и унапредување на сите форми на заштита од семејното насилство.

ПРВ ДЕЛ: АНАЛИЗА НА СОСТОЈБАТА

1. АНАЛИЗИ ПОВРЗАНИ СО ПОЈАВАТА НА СЕМЕЈНОТО НАСИЛСТВО

Регулирањето на семејното насилство во позитивното законодавство ја вброи Република Македонија во редот на држави кои, покрај задолжителното пружање на соодветна заштита на жртвата на семејно насилство, воведува и комплементарна правна заштита на жртвите во овие случаи. Во 2004 год, за прв пат се регулираше проблемот на семејното насилство како во граѓанското, така и во казненото законодавство, со што се обезбеди сообразност со меѓународните стандарди и препораки во оваа сфера, кои налагаат воведување на сеопфатни законски решенија, односно инкриминирање на семејното насилство и воведување на привремена мерка за заштита на жртвите на истото.

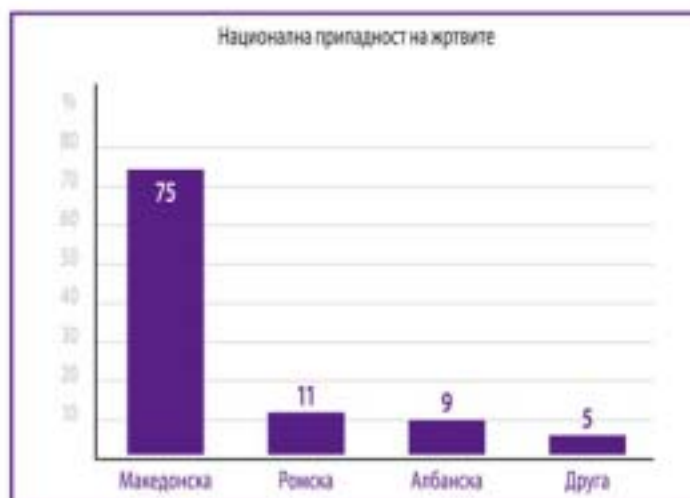
Министерството за труд и социјална политика има воспоставено база на податоци за преземени мерки на заштита за пријавени случаи на семејно насилство почнувајќи од 2004 година па се до денес, откако проблемот со семејното насилство законски беше регулиран (Графикон 1).

Графикон 1

Во почетокот откако семејното насилство е уредено со закон има најголем број на пријавени случаи, што е очекувано при воведување на нова законска регулатива за надминување на овој општествен проблем.

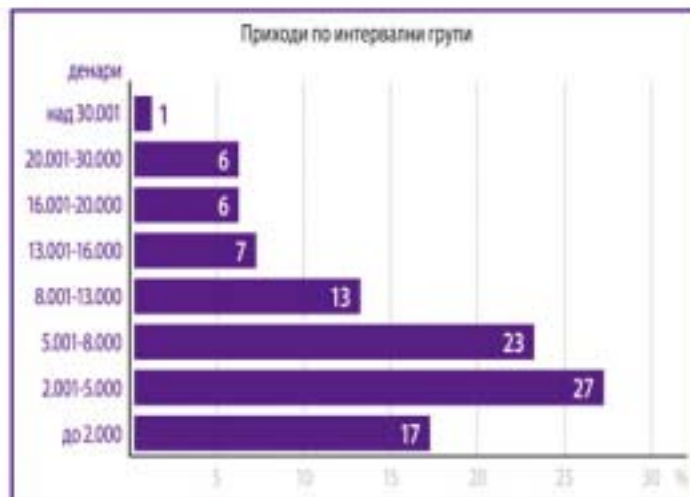
Семејно насилство 2007 година

Графикон 2

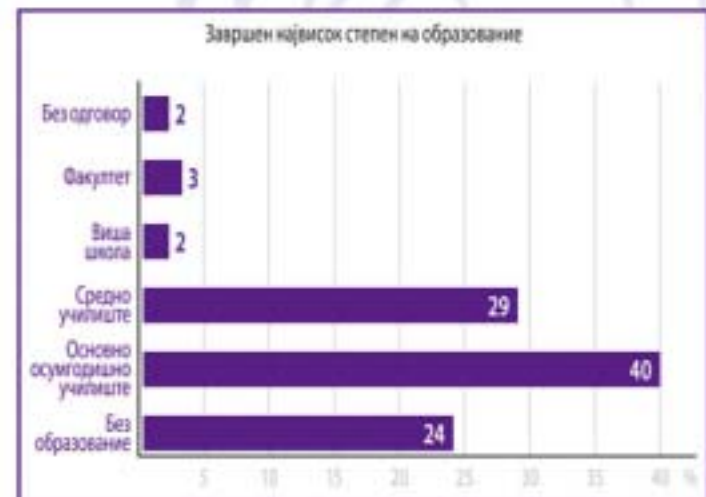
Исто така, националната припадност на жртвите не е примарна за појава на истото, со оглед дека семејното насилство е присутно во сите етнички заедници (Графикон 2).

ЈУ Заводот за социјални дејности во текот на 2005 година спроведе истражување¹ во кое беа опфатени вкупно 218 семејства, во кои биле евидентирани жртви на семејно насилство. Од истото истражување, може да се забележи дека социоматеријалниот статус на семејствата во кој е евидентирано семејното насилство е на ниско ниво, но не е исклучена можноста тоа да се појави и во семејства со задоволителни месечни приходи (Графикон 3).

Графикон 3

Исто така, во истражувањето спроведено од страна на ЈУ Завод за социјални дејности, акцент е ставен на образовната структура на жртвите и на занимањето кое го обавува жртвата на семејното насилство. Според степенот на образование, преовладуваат жртви кои поседуваат минимално образование или воопшто немаат образование, а мал е процентот на жртви кои имаат вишо или високо образование (Графикон 4).

Графикон 4

При изготвување на анализата на состојбата на семејното насилство, користени се и други релевантни истражувања во Република Македонија, како што е истражувањето „Живот во сенка“ спроведено од Здружението ЕСЕ во 2007 година (за подетални информации види анекс 1).

¹ Податоците во овој дел се преземени од „Истражување и анализа“ ЈУ Завод за социјални дејности 2007

ПРВ ДЕЛ

Глобалната констатација што ја понудија истражувачките резултати е сознанието за широката распространетост на трите вида насилство врз жените на нашите простори. Притоа, треба да се истакне различниот степен на распространетост на посебните видови на насилство. Констатирано е, дека највисок пријавен обем е кај психичкото насилство - 56,4% од испитаничките се изјаснија дека имаат лично искуство со некоја од содржините на психичкото насилство. Помалку од испитаничките, поточно 17,7% од нив, потврдија дека биле жртви на физичко насилство, а најмалку од испитаничките - 10,6%, што беше и во рамките на очекувањата, се изјаснија дека им бил нарушен сексуалниот интегритет.

Во однос на светлата бројка Министерството за внатрешни работи, односно органите за внатрешни работи евидентирале 215 кривични дела, 1.202 прекршоци и 3.750 поплаки за семејно насилство во 2005-та. Во отсуство на податоци за полот на жртвата од 2005-та, податоците од 2006-та на истото министерство говорат дека жените во 70,1%, а мажите во 29,9% од пријавените случаи се јавуваат како жртви.

Центрите за социјална работа, во периодот јуни 2005 - јуни 2006 евидентирале 839 случаи на семејно насилство. Во улога на жртви на семејното насилство доминираат жените со застапеност од 93,11%, додека мажите во 6,89% од пријавените случаи се јавиле во улога на жртви.

Според официјалната статистика на органите за прогон, најзастапено е физичкото со 87%, по кое следи психолошко со 10,2% и сексуалното насилство со 2,8%. Нема разлика во застапеноста на одделните форми на семејното насилство пријавени во центрите за социјална работа, но затоа пак постои разлика во висината на нивната застапеност. Така во центрите за социјална работа физичко насилство е застапено со 52,43%, психолошкото со 44,44%, сексуалното со 2,57% и работно искористување со 0,56%.

Во периодот јуни 2005 - јуни 2006 основните јавни обвинителства од евидентираниите 276 кривични пријави за семејно насилство до судот поднеле 238 обвинителни акти. Разликата помеѓу евидентираниите кривични пријави и подигнатите обвинителни акти може да се должи на отфрлањето на кривичните пријави и повлекувањето на жртвите на семејното насилство од кривично гонење, што не е случај само во случаи на семејно насилство. Основните судови во истата година постапувале по вкупно 311 обвинителни акти.

Изрекувањето на поблаги казни, односно користењето на можноста за ублажување на казната е карактеристична при санкционирањето на поведението на сторителите на семејно насилство.

Тоа го поткрепуваат податоците за изречените пресуди за најзастапените кривични дела во периодот јуни 2005 - јуни 2006. Така на пример за телесната повреда (најзастапено кривично дело од областа на семејно насилство) и покрај предвидената казна затвор од шест месеци до три години, во само 15% од евидентираниите пресуди судот изрекол затворска казна (11 случаи). Условните осуди, паричните казни, условно паричните преовладуваат во остатокот од изречени пресуди (74 пресуди).

Последиците од насилството врз жените пријавени за време на последниот инцидент во истражувањето, укажуваат на сериозни и далекусежни последици не само по здравјето на жртвите, туку и на економските последици од губењето и намалувањето на работната способност.

Модринките (46,1%), посекојините (14,2%) и убодните рани (11,2%) се најчестите последици на физичкото повредување. Во 20,7% тоа кај жените резултирало со сериозни телесни повреди (убодни рани, повреда на око, кршење на заби и скршеници), како резултат на што секоја трета која побарала за лекарска помош (34,0%) била задржана на болничко лекување.

Стравот (22,9%), губењето на самовербата (16,7%), депресијата (16%) и несоницата (14,2%), се едни од најчестите последици од насилството по менталното здравје на жената. Користењето на медикаменти, прекумерно пушење и прекумерно земање храна се механизмите со кои жените се справувале со насилството.

Неспособноста за концентрирање е една од најчестите последици на насилството врз работната способност на жртвите, по што следи губењето на довербата во сопствените способности. Во 21,1 % жените пријавиле неспособност за работа.

Според споменатото истражување (за подетални информации види анекс 1) како актуелни проблеми кои се јавуваат врзано со семејното насилство се: вредности со патријархална содржина, ниско ниво на пријавување на семејното насилство на полицијата, ниско ниво на обраќање до центрите за социјална работа, неафирмираност на невладините организации, недоволно пријавување на семејното насилство од страна на медицинскиот персонал, граѓаните не се доволно запознаени со инкриминирањето на семејното насилство, непотполна законска и подзаконска регулираност на семејното насилство, неводење на посебна евиденција за случаите на семејно насилство, потполната и делумната неоперативност на дел од привремените мерки за заштита, несоодветното постапување на професионалните структури во случаите на семејно насилство и непреземање на континуирани превентивни активности.

1.1 МЕЃУСЕКТОРСКА СОРАБОТКА

Мултикоординативниот систем на заштита е се уште во фаза на воспоставување. Имено, изготвени се протоколи за постапување на професионалните структури и неформалниот систем, унифицирање на позитивната пракса, стандардизирање на услугите (формалниот и неформалниот систем за заштита).

1.2 ПРИБИРАЊЕ НА ПОДАТОЦИ

Министерството за труд и социјална политика, преку центрите за социјална работа секој три месеци прибира податоци за пријавеното семејно насилство. Нивните податоци ги содржат следниве параметри: новоевидентирани случаи на семејно насилство; работа по веќе регистрирани случаи; комплетирани/решени случаи; пријавени случаи од останати институции/организации; националност, пол и старост на жртвата; вид на преземена интервенција од страна на центрите за социјална работа; интервенција со полиција; предложени мерки за привремена заштита; број на поднесени барања за изрекување на привремени мерки; евиденција за тоа колку од жртвите се корисници на социјална помош (еднократна и постојана) и др. Обврска за прибирање на податоци има и Националната СОС линија финансиски поддржана од страна на МТСП, која редовно го известува ова министерство за бројот на јавувањата и понудената заштита.

Обработка на податоци за семејно насилство можат да се добијат и од страна на Министерството за внатрешни работи кои вообичаено содржат статистика во однос на регистрираните кривични дела, местото на нивно случување (град, подрачје каде се пријавени), сторителите и жртвите на овие кривични дела. Секторот за аналитика, истражување и документирање изготвува, тримесечни, шестмесечни, деветмесечни и годишни информации. На почетокот на 2007 година, изготвени се табели за извршени кривични дела, како и табела за регистрирани прекршоци и поплаки во врска со семејното насилство и се дистрибуирани до сите аналитички служби во СВР и ОВР на територија на Република Македонија.

Правосудните органи и основните јавни обвинителства не водат посебна евиденција за случаите на семејно насилство.

1.3 ЕДУКАЦИЈА НА ПРОФЕСИОНАЛНИ СТРУКТУРИ

Континуирана професионална едукација и воведување на едукативни содржини, кои значат сеопфатно изучување на семејното насилство на средно и високо образовните институции, не постои. За пофалба се одредени иницијативи на образовните институции, кои ги преземаат иницијалните чекори на ова поле, како што е Академијата за судии и јавни обвинители, кои воведоа одредени наставни содржини во почетната и континуираната едукација во однос на ова прашање.

Од не помално значење за правилно разбирање и развивање на позитивната пракса на постапување во случаи на семејно насилство, се долгогодишните напори на Министерството за труд и социјална политика за едукација на нивните кадри на ова поле и што е уште позначајно едукација за потребата од задолжителното мултикоординативно постапување. Во текот на 2004 и 2005 година, обучени се 86 стручни лица од центрите за социјална работа, од Министерството за внатрешни работи, Министерството за здравство, правосудни органи и претставници на невладиниот сектор за работа со жртвите на семејното насилство.

Во текот на 2006 год., Министерството за труд и социјална политика ја продолжи соработката со канцеларијата на УНИЦЕФ - Скопје, при што, спроведена беше обука на 13 обучувачи за семејно насилство за понатамошна едукација на стручните лица од институциите и невладиниот сектор.

На крајот на 2007 год. обучувачите спроведоа 7 семинари во 7 општини при што беа опфатени околу 200 стручни лица во рамките на мултиресурската обука: „Работа со жртви на семејно насилство во локалната заедница“.

1.4 ПРЕВЕНТИВНИ АКТИВНОСТИ

Превентивните активности се одвиваат по пат на организирање на кампањи кои една деценија традиционално се организираат во рамките на 16 меѓународни денови на активизам за борба против насилството врз жените на Обединетите нации. Почнувајќи од јуни 2005 земјата активно се вклучи во одбележување на Паневропската кампања за борба против семејното насилство на Советот на Европа.

Исто така, во изминатите години реализирани се повеќе национални кампањи за меѓуинституционална соработка за справување со семејното насилство, кои истовремено беа и медиумски поддржани заради подигнување на јавната свест.

1.5 ИНИЦИЈАТИВИ ЗА УНАПРЕДУВАЊЕ НА ЕФИКАСНОСТА ВО ПОСТАПУВАЊЕТО

Од осамостојувањето на Република Македонија па се до денес, владините институции во соработка со невладиниот сектор, започнаа интензивно да работат на полето на превенцијата и заштита од семејното насилство, помош и поддршка на жртвите, како и дополнување и изменување на законската регулатива и нејзино усогласување со ЕУ стандардите.

Подготовката на протоколи за постапување на професионалните структури и дел од системот на неформална заштита (Националната СОС линија, кризните центри и засолништа), стандардизација на услугите кои системот на заштита ги обезбедува, унапредување на ефикасноста на граѓанско-правниот и казнено-правниот систем, се едни од најзначајните иницијативи кои гарантираат и условуваат зголемување на ефикасноста на сите институции/организации кои работат на ова поле.

Генерален заклучок е, дека од сите релевантни професионални структури Министерството за образование е најмалку инволвирано во преземањето на некои видови на активности на полето на заштита од семејно насилство. Активностите пре вземени на ова поле се на ад хок основа со вклучување на одделни училишта во проекти иницирани од граѓанските организации. Наставниот кадар нема поминато било каква систематски организирана едукација во однос на препознавањето на семејното насилство кај учениците, во насока на работа со нив и пријавување на насилството. Ситуацијата е уште поалармантна ако знаеме дека наведените недостатоци се прошируваат и на полето на наставните програми и содржини преку застапеноста на традиционалните ставови и патријархални вредности, кои се основната причина за појавата и постоењето на семејното насилство.

На ниво на документи кои на некој начин го уредуваат прашањето на семејно насилство потребно е да се напомене дека:

- Националниот план за акција за родова еднаквост, усвоен од Владата на Република Македонија во мај 2007 год, предвидува повеќе стратешки области, меѓу кои и: „Жената и насилството“. Овој документ и содржината предвидена под споменатата стратешка област беше земен предвид при подготовката на Националната стратегија за заштита од семејно насилство.

Воедно, усвоена е Декларацијата за борба против насилството врз жените, вклучувајќи го и семејното насилство - од страна на Собранието на Република Македонија (ноември 2006 година). Со неа, за првпат во нашата земја, покрај извршната власт, за ова прашање се заложи и законодавниот дом.

ВТОР ДЕЛ

ВТОР ДЕЛ: ФАКТОРИ НА РИЗИК ЗА ПОЈАВА НА СЕМЕЈНО НАСИЛСТВО

2.1 ИНДИВИДУАЛНИ И ОПШТЕСТВЕНИ ФАКТОРИ

Поединецот може да биде изложен на насилство во семејството во текот на целиот живот, од детството до длабоката старост. Најчесто на насилство во семејството се изложени, жените, децата и старите лица.

Многубројните истражувања кои се направени на меѓународно и национално ниво, говорат дека се утврдени неколку групи фактори, индивидуални и општествени, кои се поврзани и се надолнуваат во влијанието на појавата на семејното насилство.

1. Насилството во семејството најчесто има широк домен на однесување, каде што еден член (или повеќе) го применува за да воспостави моќ или контрола над другите членови во семејството, односно за да ги задоволи своите потреби на штета на друг член. Затоа во секој поединечен случај насилството претставува кршење на човековите права.

2. Поединците изложени на насилство се бројни и влијаат на физичкото и менталното здравје, како на оние кои се непосредно изложени, така и оние кои се негови набљудувачи. Најчести последици од изложеноста на насилство се ниското самопочитување, депресијата, агресијата, обиди за самоубиство, слабо функционирање на работното место, во училиштето, сексуалните дисфункции, сексуално преносливи болести, несакана бременост и друго.

3. Постои трансгенерациско пренесување на образецот насилството во семејството. Се смета дека количината на доживеаното насилство во детството придонесува развој за развој на насилство во меѓучовечките судири во возрасниот период.

4. Децата се меѓу највулнерабилната група кога е во прашање семејното насилство бидејќи био-психосоцијалниот развој е директно под влијание на образецот на семејните односи и има далекусежни последици во структурата на личноста и развој на ментално-здравствени проблеми во тек на животниот циклус.

5. Постои јасна поврзаност помеѓу присуството на насилство во семејството и количината на насилство во општеството, вклучувајќи го и насилството кое се дава преку медиумите.

Насилството во семејството, може да се објасни како едно интерактивно однесување на поголем број на сторители, кои можат да се групираат во три нивоа: ги вклучуваат индивидуалните, семејните и општествените карактеристики.

Индивидуалните карактеристики ги вклучуваат карактерот на личноста, развојниот пат на поединецот, неговите или нејзините животни погледи, вредности, верувања и сл.

Семејните карактеристики ја вклучуваат динамиката, улогите и облиците на однесување во партнерските односи и меѓу сите, од најмладиот до најстариот член на семејството.

Социо-културната карактеристика ги вклучува општествените односи и состојби, нормите, законот и праксата во правосудниот систем и сл. Особено значење има интеракцијата на поединецот во социјалната околина, социјалните стресови кои се поврзани со невработеноста, економската несигурност, не делување на правосудството и сл. кои придонесуваат за насилство во семејството. Исто така, се однесува и на нормите, вредностите и стереотипот во семејниот живот, толерантен став према насилството и прифаќање на насилството во општеството, како и ставовите према еднаквоста, праведноста и сл.

2.2 ПРЕДНОСТИ, НЕДОСТАТОЦИ, МОЖНОСТИ И РИЗИЦИ

Преку анализата на слабостите и предностите, се препознаваат позитивните и негативните фактори кои влијаат врз остварување на насоките и определбите за борба против семејното насилство. Оваа анализа, помага, исто така, да се видат кои се мерките што треба да се преземат за воспоставување на рамнотежа помеѓу внтарешните предности и надворешните можности.

ПРЕДНОСТИ

- Воспоставена правна основа за третирање на семејното насилство
- Постојење на ресурси за унапредување на заштитата и превенција од семејно насилство
- Јакнење на човечките ресурси преку соодветна едукација на стручни лица за работа со жртви на семејно насилство
- Реформи започнати во најголем број на секторите и воспоставување на меѓусекторската и меѓуминистерската соработка.
- Преземени активности за подигнување на јавната свест во однос на семејното насилство

СЛАБОСТИ

- Постојење на патријархален систем на вредности за бракот и семејството
- Недоволно ниво на пријавување на случаи на семејно насилство
- Недоволно информирање на јавноста за надлежностите на институциите за преземање мерки на заштита
- Недоволно афирмирање за активностите на невладиниот сектор
- Недоволна едукација на стручните лица кои работат со жртви на семејно насилство
- Недоволно информирање на јавноста за кривично правната заштита
- Непостојење на сеопфатен систем за евиденција
- Недоволен капацитет на институциите за преземање мерки на заштита
- Невоспоставен механизам за системско постапување
- Непостојење на континуитет за превентивни активности

ТРЕТ ДЕЛ: ПРАВНА РАМКА ЗА РЕГУЛИРАЊЕ НА СЕМЕЈНОТО НАСИЛСТВО

3.1 КАЗНЕНО ЗАКОНОДАВСТВО

Семејното насилство е инкриминирано во рамките на постоечките кривични дела во казненото законодавство. Оттука, нашето законодавство - со дефинирањето, пропишаните построги казни и гонењето по службена должност - оди чекор напред, имено, семејното насилство се издвојува како посебен вид на криминал. Дотолку повеќе што кривичните дела за семејно насилство во Кривичниот законик не се дел од кривичните дела за заштита на бракот и семејството. Позитивна карактеристика на нашите нормативни решенија е поврзувањето на двата система - граѓанскоправниот и казненоправниот - што е во согласност со меѓународните стандарди, со други зборови, инкриминирањето не го исклучува користењето на привремените мерки за заштита, но и обратно.

Во Кривичниот законик² на Република Македонија семејното насилство подразбира малтретирање, грубо навредување, загрозување на сигурноста, телесно повредување, полово или друго психолошко или физичко насилство, со кое се предизвикува чувство на несигурност, загрозување или страв, спрема брачен другар, родителите или децата или други лица кои живеат во брачна или вонбрачна заедница или заедничко домаќинство, како и спрема поранешен брачен другар или лица кои имаат заедничко дете или се наоѓаат во блиски лични односи.

Со кривичните дела против животот и телото, санкционирани се лишувањето од живот, оштетувањето или нарушувањето на телесниот интегритет, или предизвикувањето телесно или душевно заболување (телесната повреда и тешката телесна повреда), односно физичкиот облик на насилство. Преку кривичните дела присилба, противправно лишување од слобода и загрозување на сигурноста, санкционирани се облиците на психолошкото насилство, а сексалното се санкционира преку кривичните дела силување, обљуба врз немоќно лице, полов напад врз дете и посредување во вршење на проституција.

² Кривичен законик на Република Македонија, Член 122, став 19, Службен весник 19/04

³ Закон за семејството, Член 98, Службен весник бр. 38/04

Со семејно законодавната реформа од 2004 г., кога впрочем за прв пат семејното насилство е регулирано во оваа сфера, воведени се низа поединечни мерки на заштита. Во таа смисла, центарот за социјални работи и невладините организации кои работат на полето на искоренување и на превенција на семејното насилство, добија законска можност за градење на неопходниот координативен систем на заштита. Покрај поединечно предвидените мерки во законот, дадена е можност да се да се преземат и сите други мерки кои ќе послужат за остварување на заштита на жртвата.

3.2 СЕМЕЈНО ЗАКОНОДАВСТВО

Во Законот за семејство под **семејно насилство** се смета однесување на член на семејството кој со примена на сила, закана и за семејството, заплашување, врши телесни повреди, емоционална или сексуална злоупотреба и материјално, сексуално или работно искористување на друг член на семејството.

Како семејно насилство се смета однесување сторено:

- од едниот брачен другар врз другиот брачен другар, кои живеат или живееле во брачна или вонбрачна заедница или во кој било вид на заедница како семејство или ако имаат заедничко дете;
- меѓу браќа и сестри, полубраќа и полусестри;
- над дете;
- над постарите членови на семејството и
- над лица - членови на семејството чија деловна способност е делумно или целосно одземена³.

Обезбедување на сигурност и заштита на жртвата од идно насилство, односно помош за надминување на последиците од доживеаното насилство, како и создавање на услови за нејзина интеграција во социјалната средина, се основните услови кои треба да се задоволат при преземањето на мерките за заштита. Вообичаено овие мерки, покрај за жртвата, значат обезбедување на сигурност и заштита за останатите членови на семејството, кои се јавуваат во улога на секундарни жртви.

Централното место во Законот за семејство во однос на заштита од семејно насилство, им припаѓа на **Привремените мерки за заштита** на жртвите на семејното насилство, кои имаат за цел непосредна и итна заштита на жртвата. Во случаи на сериозна повреда или серија од инциденти придружени со зголемен интензитет, привремените мерки за заштита и кривично гонење заедно, можат да постигнат најефикасни резултати.

Во процесот на понатамошно следење на имплементацијата на законските решенија, особно во делот на семејното законодавство, Министерството за труд и социјална политика, здруженија на граѓани кои работат на ова поле и други релевантни институции, идентификуваа потреба од понатамошни измени и дополнувања во Законот за семејство. Имено, со измените на Законот за семејство во 2006 година, се утврди мандатот на релевантните министерства во делот на извршувањето на Привремените мерки за заштита.

Покрај овие измени и дополнувања, а со цел унифицирана и сеопфатна имплементација на Законот, како и заради хармонизирање со меѓународните стандарди на ова поле, Министерството за труд и социјална политика, во соработка со релевантни граѓански организации, во 2007 год. подготви предлог за измени и дополнувања на Законот за семејство.

Со последните измени и дополнувања, се обезбеди усогласување на дефиницијата на семејното насилство со Кривичниот законик; можност на здруженијата на граѓани да обезбедуваат мерки за заштита на жртвите на семејно насилство, должност за известување на сите кои преземаат дејствија на заштита од семејно насилство до надлежниот центар за социјална работа во рок од 72 часа. Воедно, со измените се дава дополнителна можност на жртвата, освен посредно преку центарот за социјална работа, сама непосредно да поднесе предлог до судот за изрекување на привремена мерка за заштита.

Во 2007 година, заради операционализација на дел од законските решенија од Законот за семејство и унапредување на подзаконската регулатива, се донесе Правилник за начинот на спроведување и следење на изречените мерки за заштита на семејството и лицата

жртви на семејно насилство преземени од центарот за социјална работа и за начинот на следење на привремените мерки изречени од судот.

3.3 СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Реформата во социјалната заштита започната во 2004 година, со развивање на принципот на плурализација дава можности различни субјекти да се јават како даватели на услуги за граѓаните.

Во оваа смисла, како нови форми на вонинституционална заштита, помеѓу другите, предвиден е Центар за лица-жртви на семејно насилство, кој може да биде основан како установа за социјална заштита или како организационен дел на соодветна установа. Центарот за лица-жртви на семејно насилство обезбедува дневно и привремено прифаќање и згрижување на овие лица, кое може да трае најмногу шест месеци со можност за продолжување за уште шест месеци, давање советодавни услуги, услуги во врска со исхрана, дневен престој, згрижување, одржување на хигиена и културно-забавни активности.

Во системот на социјалната заштита, се создаде основа различни субјекти да се јават како даватели на одредени услуги од социјална заштита. За прв пат е дадена можност здруженија на граѓани од областа на социјалната заштита да се регистрираат во регистар кој го води Министерството за труд и социјална политика, со цел одредени социјални услуги да им се делегираат со делумно финансирање од страна на Министерството. Од делокругот на работите од социјалната заштита, а кои се однесуваат на семејното насилство, на здружение на граѓани може да му се довери обавување на социјална услуга во дневно и привремено прифаќање и згрижување на корисници на социјална заштита во дневен центар за жртви на семејно насилство. Во новиот текст на Законот за социјална заштита и социјална сигурност се предвидува здруженијата на граѓани да можат да ги спроведуваат мерките на заштита на жртвите на семејно насилство, согласно со Законот за семејството.

3.4 РАТИФИКУВАНИ МЕЃУНАРОДНИ ДОКУМЕНТИ

Правната положба и статусот на жените во Република Македонија освен со Уставот, се регулирани и со меѓународни договори кои Република Македонија ги има потпишано и ратификувано, а кои согласно со член 118 од Уставот на Република Македонија се составен дел на нашиот поредок.

Основна карактеристика на уставниот систем на Република Македонија е нејзиниот граѓански концепт. Овој концепт се базира на идејата за самостојност и права на индивидуите. Следствено на ова, Уставот на РМ гарантира широка палета на човекови слободи и права, како еден од основните столба на демократскиот политички систем; интер алиа основните човекови слободи и права, признаени со меѓународното право, се основни вредности на уставниот систем на Република Македонија.

Во сферата на меѓународното регулирање за справување со семејното насилство, од огромно значење е усвојувањето на **Конвенцијата за елиминирање на сите форми на дискриминација врз жените на Обединетите нации**⁴, која на сеопфатен начин ги елаборира клучните прашања за елиминирање на дискриминацијата на жената и предвидува цели и мерки кои државите треба да ги преземат за нејзино надминување. Овој меѓународен документ претставува прв универзален инструмент, кој предвидува преземање на сеопфатни мерки за промовирање на принципот на родова еднаквост во политичкиот и во јавниот живот, образованието, вработувањето и правата од работен однос, здравствената заштита и правата од областа на репродуктивното здравје, стопанскиот и општествениот живот, еднаквоста пред законот, бракот и семејните односи, стекнување, менување или задржување на државјанството, а посветува и посебно внимание на проблемите на жената во руралните средини.

Но, кога станува збор за прашањето на насилството врз жените, за жал, Конвенцијата тоа имплицитно не го регулира. Затоа во 1992 год. Комитетот усвоил Препорака 19 (Насилство врз жените), која експлицитно утврдува дека забраната за половата дискриминација го вклучува и насилството врз жените. Во неа е предвидена обврска државите да ги преземаат сите неопходни мерки за елиминирање на овој вид на насилство, вклучувајќи соодветни законски решенија во казненото и граѓанското законодавство, превентивни (информирање на јавноста и едукативни кампањи) и мерки за заштита (обезбедување помош и поддршка на жртвите).

Задолжителноста во почитувањето на нивните одредби и оживотворувањето на стандардите предвидени со неа, е опицетворено во механизмот за отчетност на државите, односно поднесувањето на редовни извештаи до Комитетот за елиминирање на дискриминацијата на жената. Значењето на Конвенцијата го засилува Факултативниот протокол⁵, со што се овозможува поднесување и разгледување на тужби на поединци и групи на граѓани за заштита на нивните права од страна на Комитетот. Недостепен и неефикасен правен систем, непостоење на законско решение (непропишаност), како и неоправдано долга постапка за заштита, се исклучоците од општото правило, при што за поднесување на ваква тужба до комитетите на ОН, најнапред треба да бидат исцрпени решенијата предвидени со домашното законодавство.

Ваков вид на заштита жените може да побараат и пред неколку други тела на ОН, односно пред Комисијата за статусот на жените, Специјалниот известувач за насилство врз жените, Комитетот за човекови права, Комисијата за човекови права и Комитетот против тортура.

⁴ Конвенцијата е усвоена во 1979, а ступила на сила во 1981 година. Заклучно со 2 ноември 2006 година, оваа Конвенција ја ратификувале 185 држави.

⁵ Факултативниот протокол стапи на сила 2000 година, и заклучно со 2 февруари 2007 година го ратификувале 85 држави.

Република Македонија за прв пат поднесе извештај во врска со Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жената на 25 јануари, 2006 година. На оваа сесија нашата држава го поднесе и го презентираше комбинираниот иницијален, втор и трет периодичен извештај, при што следеше донесувањето на заклучните препораки на Комитетот во однос на истиот.

Оцената за прогресот и напредокот во сферата на унапредувањето на положбата на жената и односите меѓу половите од страна на Комитетот, преточени во Заклучните согледувања и препораки, се всушност препораките и приоритетите на кои државата мора да обрне особено внимание и да преземе сериозни чекори за нивно надминување. Во оваа смисла, Комитетот, сферата на насилство врз жените, односно семејно насилство препорача⁶:

Поздравувајќи ги преземените законски мерки во борбата против насилството над жените, вклучително и амандманите од 2004 на Законот за семејство со кој семејното насилство се дефинира како посебно кривично дело во Кривичниот законик, Комитетот и натаму е загрижен, поради што ја повикува земјата да му даде приоритет на воведувањето сеопфатни мерки против сите видови насилство над жените, вклучително и семејното насилство, дефинирајќи го таквото насилство како форма на дискриминација и повреда на правата на жените утврдени со Конвенцијата. Комитетот ја повикува земјата, дополнително да ја елаборира и да ја спроведува легислативата за насилство над жените, со цел да обезбеди ефективно гонење и санкционирање на прекршителите и соодветна заштита и помош за жртвите.

Покрај отчетноста пред Комитетот за елиминација на сите форми на дискриминација врз жената, а во врска со Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жената, нашата држава поднесува извештај и пред Специјалниот известувач за насилство врз жените, Комитетот за економски, социјални и културни права и Комитетот против тортура.

Од не помало значење за третирањето на насилството врз жените, е Декларацијата за елиминација на насилство над жените⁷. Или покрај својата необврзувачка природа, таа го демонстрира консензусот постигнат на меѓународно ниво, според кој, насилството врз жените, семејното насилство, претставува кршење на женските човекови права и го оневозможува и ограничува нивното уживање.

Пекиншката платформа за акција, Декларацијата на Генералното собрание од 2000 година, Програмата за работа (2002-2006) на Комисијата за статусот на жените, Декларацијата на оваа Комисија од 2005 година, како и воспоставената врска помеѓу Пекиншката платформа и Милениумските развојни цели - се документите (чекорите) преку кои организацијата на ОН ја потврдуваат својата континуирана заложба за справување со овој вид на насилство. За значењето на овој проблем и за потребата од неговото правилно разбирање и градење на стратегии за справување, доволно говори неговата пропишаност во повеќе меѓународни документи, не само на глобално, туку и на регионално ниво (Европската унија и Советот на Европа). Меѓу нив се вбројуваат: Европската конвенција за заштита на човековите права и основни слободи; Европската социјална повелба; Европската конвенција против тортура; Препораката 1450 (2000) на Советот на Европа, Препораката 1582 (2002) на Советот на Европа и Препораката (2002) 5 на Советот на Европа.

За актуелноста и потребата од заедничка координирана акција на сите релевантни чинители во оваа сфера, доволно говори континуираната заложба на меѓународните организации за сузбивање и превенирање на појавата, како на меѓународно, така и на национално ниво. Пример за ваква акција се, впрочем, и Меѓународните денови на посветеност на борбата против насилството врз жените на Обединетите нации и Кампањата на Советот на Европа.

⁶ Препораките се однесуваат по однос на состојбите на ова поле за кои се известил пред Комитетот, односно тоа е фактичката состојба утврдена заклучно со крајот на 2004 година и анализата на позитивното законодавство заклучно до јули 2004.

⁷ Декларацијата е усвоена во 1993 година, со Резолуција на Генералното собрание на ОН.

ЧЕТВРТ ДЕЛ

ЧЕТВРТИ ДЕЛ: ВИЗИЈА, МИСИЈА, ОСНОВНИ ВОДЕЧКИ ПРИНЦИПИ НА СТРАТЕГИЈАТА ЗА ЗАШТИТА ОД СЕМЕЈНО НАСИЛСТВО

1. ВИЗИЈА

Визијата на оваа стратегија е:

- Воспоставување на сеопфатен и ефикасен систем во Република Македонија за заштита и превенција од семејно насилство

2. МИСИЈА

Мисијата на сите засегнати чинители за постапување по семејното насилство е донесувањето на Стратегијата да се овозможи:

- Обезбедување на услови за успешна и континуирана реализација на Стратегијата за заштита од семејно насилство од страна на сите релевантни актери (владини и невладини институции);
- Одржливост на постигнатите резултатите од Стратегијата.

3. ОСНОВНИ ВРЕДНОСТИ

Тргувајќи од основните вредности за почит кон луѓето, преземање на одговорност за мерките и резултатите, градење на квалитетни меѓучовечки односи преку транспарентност и отвореност за сугестии, а истовремено имајќи ја во предвид подготвеноста за следење на состојбата, како и преземање на потребни мерки преку анализа на реалните можности, детектирање на проблемите, креирање на решенија, препознавање на недостатоците и потребите, предностите и ризиците, сите релевантни чинители преземаат целосна одговорност при имплементација на Стратегијата во координација со невладиниот сектор.

4. ВОДЕЧКИ ПРИНЦИПИ

4.1 ЕФЕКТИВНОСТ

- **Почитување и заштита на човековите права** во согласност со Уставот на Република Македонија, законите и меѓународните конвенции и планови за акција;
- **Еднаква заштита за сите**, надминување на стигматизацијата без оглед на пол, возраст, национална припадност, етничко и општествено потекло;
- **Унапредување на меѓусекторската и меѓуминистерска соработка**, соработка со невладиниот сектор, заснована на принципите на транспарентност и партнерство;
- **Унапредување и одржливост на системот** за заштита преку зајакнување на ресурсите за заштита на жртвите на семејно насилство.

4.2 ЕФИКАСНОСТ

- **Одржливост** на системот на заштита без оглед на политичките и друг вид на општествени промени;
- **Подобрување на заштита** - преземање на мерки и активности, кои ќе значат намалување и елиминирање на одредени фактори кои имаат негативно влијание врз семејното живеење;
- **Успешност** - усогласување на целите, приоритетите и мерките во системот на заштитата;
- **Доследност** - Обезбедување на сестрана координација при постигнувањето на резултатите;
- **Транспарентност** при имплементација на Стратегијата;
- **Промоција** на Стратегијата за подигнување на заштитата и помошта на семејството изложено на семејно насилство.

4.3 ПРЕДИЗВИЦИ

Националната стратегија за заштита од семејно насилство се однесува на целокупното население на Р. Македонија без оглед на пол, возраст, религиозна или политичка припадност.

Генерално, подобрувањето на квалитетот на животот и благосостојбата во државата, треба да овозможи намалување на сите ризици кои би можеле да придонесат кон појава на семејно насилство.

Временска рамка за изготвување на акциониот план и имплементација на активностите е 2008-2011 година.

4.4 РИЗИЦИ

Ризици кои можат да предизвикаат пролонгирање на активностите од Стратегијата се:

- Недоволна координирност на релевантните чинители во спроведување на мерките од Стратегијата
- Непоткрепеност на активностите со соодветни финансиски буџети
- Непочитување на временската рамка предвидена во акционите планови

4.5 ТЕКОВНИ ПРОБЛЕМИ

Насилството во семејството, вклучува употреба на сила, закана и заплашување, како и емоционално и сексуално злоупотребување. Во Република Македонија, со оваа стратегија ќе се продолжи досегашниот пат на институциите на системот, а тоа е коренито справување со проблемот на семејното насилство, уривање на сите бариери поврзани со истото, како и погледот дека на ова не треба да се гледа како на „приватна семејна работа“, туку како општествен проблем, што подразбира потреба од вклучување на сите релевантни чинители.

ПЕТТИ ДЕЛ: ГЛАВНА СТРАТЕШКА ЦЕЛ НА СТРАТЕГИЈАТА И СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦЕЛИ, РЕЗУЛТАТИ И АКТИВНОСТИ

5.1 ГЛАВНА СТРАТЕШКА ЦЕЛ

Главната стратешка цел на Националната стратегијата за заштита од семејно насилство е намалување на појавата на семејно насилство и подобрување на квалитетот на заштита со системски мерки во областите/домени на превенција, интервенција, едукација, следење и меѓусекторска координација, заради ефективно и ефикасно делување за справување со семејното насилство со обезбедување на единствен став и пристап.

Граѓанските организации се клучни актери и партнери на Владата на Република Македонија за промовирање и унапредување на сите форми на заштита од семејното насилство.

5.2 ПОСЕБНИ ЦЕЛИ, РЕЗУЛТАТИ И АКТИВНОСТИ ЗА ОСТВАРУВАЊЕ НА СТРАТЕГИЈАТА

Посебна цел 1

Воспоставување и развивање на мултисекторски координиран пристап во заштита на жртвите на семејно насилство.

Резултат 1.1. Воспоставена соработка и координирање на активностите на наредните институции на централно и локално ниво.

Активности

1.1.1. Подготовка на единствен протокол за постапување на институциите од страна на интересорска група.

1.1.2. Воспоставување на локално пилот Координативно тело во Скопје за координирано постапување во случаи на семејно насилство и одржување на редовни средби.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Министерство за внатрешни работи, Министерство за здравство, Министерство за правда и граѓански организации.

Период на реализација: 2008-2010.

Посебна цел 2

Превенирање на појавата на семејно насилство преку воспитно образовниот процес.

Резултат 2.1. Утврдена фактичка состојба за постојните наставни содржини, планови и програми, од аспект на правата на децата за безбедно учење, развој и недискриминација.

Активности

2.1.1. Спроведување на анализа на наставните содржини, планови и програми.

2.1.2. Изготвување на препораки до надлежните институции за измена на содржините во согласност со Конвенцијата за правата на децата и изготвување на план за нивна примена.

Резултат 2.2. Зголемена безбедност и заштита од насилство во воспитно образовните институции.

Активности

2.2.1. Подготовка на сеопфатна студија за состојбите во врска со насилството врз децата во училиштата во Македонија.

2.2.2. Усвојување на препораките и нивно вградување во акционен план за детска заштита во училиштата на ниво на целата територија на Македонија.

Носители за р. 2.1. и 2.2.: Министерство за образование и наука; Биро за развој на образованието, Министерство за труд и социјална политика и граѓански организации, кои работат на унапредување на здравјето и заштитата на детските права во образованието и Министерство за здравство.

Период на реализација: 2008-2009.

Резултат 2.3. Променети/сензитивизирани наставни содржини во образовниот процес кои се однесуваат на вредносните матрици во однос на родовите прашања.

Активности

2.3.1. Спроведување на анализа на наставните програми во основните и средните училишта за вредносните матрици за уредување на односите во бракот и семејството.

2.3.2. Формирање на експертско тело составено од стручни организации, институти и истражувачки центри, во соработка со Бирото за развој на образованието за изготвување на соодветни наставни содржини за правата на децата и семејството.

2.3.3. Усвојување на предложените измени и дополнување во наставната програма за основно и средно образование, во однос на родовите прашања.

Носители: Министерство за образование и наука, Министерство за труд и социјална политика, Биро за развој на образованието, академски институции кои се занимаваат со проучување на родот и родовите прашања.

Период на реализација: 2009-2010.

Резултат 2.4. Утврдена застапеност на семејното насилство врз децата и застапеноста на насилството кај средношколската младина.

Активности

2.4.1. Спроведување на истражување за застапеноста на семејното насилство врз децата.

2.4.2. Спроведување на истражување за застапеноста на насилството кај средношколската младина.

2.4.3. Дистрибуирање и промовирање на резултатите од истражувањето за застапеноста на насилството во училиштата.

Носители: Министерство за образование и наука, Министерство за труд и социјална политика, Министерство за здравство и граѓански организации.

Период на реализација: 2009-2010.

Резултат 2.5. Зголемена информираност на младите (основни, средни училишта, студентската младина, како и децата кои не посетуваат училиште) за препознавање на насилството во односите родители-деца, меѓу децата и меѓупартнерското насилство.

Активности

2.5.1. Изработка на образовна програма за подигнување на свеста кај учениците во основните и средните училишта за облиците на насилство и нивно навремено препознавање.

2.5.2. Организација и реализација на обуки за оспособување на наставници-ментори.

Период на реализација: 2008.

2.5.3. Инкорпорирање на содржини за превенција од секаков вид на насилство во годишните програми за работа на училиштата и пошироко во заедницата.

2.5.4. Инкорпорирање на содржини за превенција од насилство во програмите за работа на советите на родители во основните и средните училишта.

2.5.5. Подготовка и дистрибуција на информативни материјали и видео спотови со учество на младите.

Период на реализација: континуирано.

Носители: Министерство за образование и наука, Биро за развој на образование, Агенција за спорт и млади, Министерство за труд и социјална политика, Министерство за здравство и младите вклучени во подготовката на обуките.

Резултат 2.6. Зголемена информираност на постојниот наставен кадар за препознавање на семејното насилство.

Активности

2.6.1. Изработка на програма за обука.

2.6.2. Спроведување на обука за обучувачи.

Период на реализација: 2008.

2.6.3. Спроведување на обуката во рамките на основните училишта.

Период на реализација: континуирано.

Носители: Министерство за образование Сектор за основно образование и Биро за развој на образование, Агенција за спорт и млади и Министерство за труд и социјална политика.

Резултат 2.7. Вклучени содржини за препознавање на семејното насилство и постоечкиот систем на заштита на наставничките факултети.

Активност

2.7.1. Воведување на наставни содржини за семејното насилство и постоечкиот систем за заштита на наставничките факултети.

Носители: Министерство за образование и Наставничките факултети.

Посебна цел 3

Едукација на професионални структури

Резултат 3.1. Министерство за внатрешни работи

Зголемена информираност на полициските службеници и иницирање на пријави за кривичните дела кои изрично го регулираат семејното насилство.

Активности

3.1.1. Организирање на еднодневни тематски работилници на територијата на Град Скопје и регионалните центри на Министерството за внатрешни работи.

3.1.2. Подготовка на прирачник за постапување во случаи на семејно насилство, со фокус на законските битија на кривичните дела/квалификаторните облици на семејното насилство и надлежности во врска со спроведувањето на привремените мерки за заштита.

Носител: Министерство за внатрешни работи, Одделенија за превенција и советник за континуирано-стручно оспособување при Секторот за внатрешни работи.

Резултат 3.2. Академија за обука на судии и јавни обвинители

Зголемена сензибилизираност, знаења и вештини на професионалните структури (јавните обвинители и судиите), за извршени акти на семејно насилство, како и во делот на казнената политика.

Активности

3.2.1. Проширување на програмите за едукација од областа на семејното насилство.

3.2.2. Воведување на специјализирани содржини за едукација за семејно насилство за судии и јавни обвинители, со фокус на кривичните дела убиство и убиство на миг, телесна повреда и тешка телесна повреда.

3.2.3. Организање на форуми за казнената политика од областа на семејното насилство на секое апелационо подрачје.

Носител: Академија на судии и јавни обвинители.

Резултат 3.3. Министерство за труд и социјална политика
Зголемени знаења и вештини на стручните работници за начинот на постапување во случаи на семејно насилство.

Активности

3.3.1. Подготовка на прашалник за оценување на потребите за едукација на стручниот кадар.

3.3.2. Подготовка на програма за континуирана обука на стручни лица во центрите за социјална работа и интегрирање на постоечката програма за мултиресорска обука.

Период на реализација: 2008.

3.3.3. Едукација на стручните работници од центрите за социјална работа

Период на реализација: континуирано.

Резултат 3.4. Обучени професионалци за работа со сторители на семејно насилство.

Активности

3.4.1. Спроведување на обука за реализатори на програмата за работа со сторители.

Период на реализација: 2010.

Носители за р. 3.3. и 3.4.: Министерство за труд и социјална политика.

Резултат 3.5. Министерство за здравство

Обучени здравствени професионалци за рано откривање на знаци на насилство и соодветен третман.

Активности

3.5.1. Спроведување на едукација на стручен кадар од примарната, секундарната и терцијерната здравствена заштита за превенција, откривање, задолжителност за пријавување и третман на жртвите на семејно насилство.

3.5.2. Воведување на наставни содржини за семејното насилство и постоечкиот систем за заштита на Медицинскиот факултет и придружните Високи школи.

Носители: Министерство за здравство, Национална комисија за насилство и здравје, Македонско лекарско друштво, Медицински факултет, Лекарска комора на РМ, примарна, секундарна и терцијерна здравствена заштита.

Период на реализација: 2008-2010.

Посебна цел 4

Подобрување на системот за заштита на жртвите на семејно насилство.

Резултат 4.1. Утврдена застапеност на семејното насилство кај стари лица.

Активности

4.1.1. Изработување на сеопфатна студија за застапеноста на семејното насилство кај старите лица.

4.1.2. Подигање на свесноста за присуството и негативните ефекти од семејното насилство кај старите лица.

Период на реализација: 2008-2009.

Носители: Министерство за труд и социјална политика и Министерство за здравство.

Резултат 4.2. Унапредена законска/подзаконска рамка во однос на системот за заштита.

Активности

4.2.1. Формирање на работна група за подготовка и усвојување на нормативи и стандарди за работа на советувалишта за жртви на семејно насилство, како и програми за стручна работа.

Период на реализација: 2008-2009.

4.2.2. Формирање на работна група за подготовка и усвојување на нормативи и стандарди за работа на советувалишта за деца-жртви на семејно насилство, како и програми за стручна работа.

Период на реализација: 2008.

4.2.3. Формирање на работна група за подготовка и усвојување на нормативи и стандарди за работа на советувалишта за сторители на семејно насилство, како и подготовка на програми за стручна работа.

Период на реализација: 2010.

Носители: Министерство за труд и социјална политика/Сектор за социјална заштита, Републички завод за социјална дејност, Министерство за здравство и граѓански организации.

4.2.4. Ревидирање и изменување на методолошките упатства во однос на постапување во случаи на семејно насилство од страна на центрите за социјална работа во делот на системот за проценка на потребите на жртвата, начин на спроведување на мерките за заштита и привремените мерки за заштита.

ПЕТТИ ДЕЛ

Носители: Министерство за труд и социјална политика и Републички завод за социјална дејност.

Период на реализација: 2008-2009.

4.2.5. Формирање на работна група за подготовка на компаративна анализа за стандардизирање и лиценцирање на граѓанските организации за вршење на услуги.

Период на реализација: 2008.

4.2.6. Делегирање на услуги од областа на семејното насилство на лиценцирани граѓански организации.

Носители: Министерство за труд и социјална политика и граѓанските организации.

Период на реализација: 2010.

Резултат: 4.3. Социо-економска реинтеграција на жртвите на семејно насилство (посебно маргинализирани групи).

Активности

4.3.1. Формирање на работна група за подготовка и усвојување на посебна програма за условени парични трансфери за жртвите на семејното насилство и нивните деца (во однос на обезбедување на образование за децата и редовни лекарски прегледи).

4.3.2. Формирање на работна група за подготовка на програми за преквалификација и доквалификација за жртвите на семејното насилство.

4.3.3. Обезбедување на преквалификација и доквалификација за 80 жртви на семејно насилство на годишно ниво.

4.3.4. Воспоставување на систем за задолжително вработување на невработените жртви на семејно насилство, согласно кој најмалку 50% од предвидените субвенционирани места за невработени жени (Програма за создавање на работни места), ќе бидат наменети за жртвите на семејното насилство.

Носители: Министерство за труд и социјална политика/Сектор за социјална заштита, државната Агенција за вработување и агенциите за вработување.

Период на реализација: континуирано.

Резултат 4.4. Унапредена организациска поставеност на центрите за социјална работа за ефикасно постапување во случаи на семејно насилство.

Активности

4.4.1. Дополнување на постоечката анализа за организациона поставеност на центри за социјална работа за ефикасно постапување во случаи на семејно насилство.

4.4.2. Реорганизирање на работењето на центрите за социјална работа, соодветно на наодите од анализата.

Носител: Министерство за труд и социјална политика/Сектор за социјална заштита и Републички завод за социјална дејност.

Период на реализација: 2009.

Резултат 4.5. Утврдени постоечки капацитети на владиниот и граѓанскиот сектор, во однос на обезбедувањето на услуги за жртвите на семејното насилство.

Активности

4.5.1. Проценка на постоечки и потребни ресурси и капацитети од владиниот и граѓанскиот сектор.

4.5.2. Проценка на капацитетот на центрите за дневно и привремено згрижување на жртви на семејно насилство врз основа на повеќе параметри: број на центри наспроти потребата за сместување; технички капацитети; број на стручни лица.

4.5.3. Зголемување/намалување на капацитетите за сместување во однос на сите параметри.

Носител: Министерство за труд и социјална политика и граѓански организации.

Период на реализација: 2008-2009.

Резултат 4.6. Подигнато ниво на информираност на општата популација за услугите кои се обезбедуваат во системот на заштита и граѓанско правниот систем.

Активности

4.6.1. Подготовка и дистрибуција на печатени материјали за информирање на општата јавност за законските решенија, со посебен фокус на мерките за заштита и привремените мерки за заштита од Закон за семејство.

4.6.2. Организирање на информативно-едукативни работилници со општата популација, со посебен фокус на мерките за заштита и привремените мерки за заштита од Законот за семејството.

4.6.3. Организирање на медиумски кампањи со посебен фокус на мерките за заштита и привремените мерки за заштита од Закон за семејството.

Носители: Министерство за труд и социјална политика и граѓански организации.

Период на реализација: континуирано.

Посебна цел 5

Унапредување на граѓанскоправниот систем на заштита.

Резултат 5.1. Унапредување на постоечката законска/подзаконска рамка и подобрување на постапувањето на релевантните институции во однос на привремените мерки за заштита.

Активности

5.1.1. Усвојување на интерна постапка (протокол) за начинот на постапување на центрите за социјална работа во случаи на семејно насилство.

Носител: Министерство за труд и социјална политика.

Период на реализација: 2008.

5.1.2. Усвојување на интерна постапка (протокол) за начинот на постапување на здравствените установи во случаи на семејно насилство.

Носител: Министерство за здравство.

Период на реализација: 2008.

5.1.3. Подготовка на сеопфатна Програма за имплементирање на привремената мерка за заштита - задолжително лекување на насилникот (Закон за семејството) и идентификување на институции за превенција и третман на насилство.

5.1.4. Формирање на работна група за подготовка на правилник за брза постапка (со временска рамка, финансиска реализација и начин на исплата) во однос на вештачење за привремената мерка за заштита - задолжително лекување за сторителите на семејно насилство.

5.1.5. Идентификување на овластени институции/тимови за вештачење во однос на привремената мерка за заштита - задолжително лекување за сторителите на семејно насилство, согласно со подготвениот Правилник за брза постапка.

Носител: Министерство за здравство, психијатриски болници и установи со веќе постоечки одделенија за третман на зависности.

Период на реализација: 2008-2009.

Резултат 5.2. Зголемена ефикасност во спроведувањето на привремените мерки за заштита.

Активности

5.2.1. Следење на примената на Правилникот за начинот на спроведување на мерки за заштита (МЗ) и привремени мерки за заштита (ПМЗ).

5.2.2. Спроведување на мониторинг и евалуација на спроведувањето на мерките за заштита (МЗ) и привремените мерки за заштита (ПМЗ).

5.2.3. Изготвување на инструменти за спроведување на мониторинг и евалуација на спроведувањето на мерките на заштита (МЗ) и привремените мерки за заштита (ПМЗ).

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Републички завод за социјална дејност и Центрите за социјална работа

Период на реализација: континуирано.

Посебна цел 6

Унапредување на казненосудниот систем на заштита.

Резултат 6.1. Подобрена законска/подзаконска рамка, заради обезбедување на соодветна кривично правна заштита на жртвата, санкционирање и ресоцијализација на насилникот.

Активности

6.1.1. Спроведување на анализа на постојните законски решенија.

6.1.2. Подготвување на Предлог измени и дополнување на Кривичниот законик согласно со заклучоците од спроведената анализа.

6.1.3. Подготвување на Предлог измени и дополнување на Кривичниот законик во делот на обезбедување на систем за задолжително посетување на програма за работа со насилници, како дел од системот на алтернативни мерки за заштита.

6.1.4. Подготвување на предлог измени и дополнување на Законот за кривична постапка согласно со заклучоците од спроведената анализа.

6.1.5. Усвојување на измени и дополнување на Кривичниот законик и Законот за кривична постапка.

Носители: Министерство за правда и Министерство за внатрешни работи.

Резултат 6.2. Зголемена информираност на општата популација за законското регулирање на семејното насилство, посебно на психолошкото и сексуалното насилство и информираност за

заштитата која се обезбедува во рамките на кривично правниот систем за заштита.

Активности

6.2.1. Подготовка и дисеминирање на информативно-едукативни материјали (лифлети, брошури итн.), со наведување на членовите од законот.

6.2.2. Организирање на информативно-едукативни работилници, трибини за запознавање со сите видови на семејно насилство и со заштитата која се обезбедува во рамките на кривично правниот систем за заштита.

Носители: Министерство за правда, Министерство за внатрешни работи во соработка со единиците на локалната самоуправа и граѓански организации.

Резултат 6.3. Утврдена состојба и начинот на постапување на полициските службеници по Привремените мерки за заштита.

Активности

6.3.1. Прибирање на податоци за начинот на постапување по Привремените мерки за заштита во трите регионални центри и подготовка на анализа.

6.3.2. Спроведување на контрола и увид во предмети за постапување по Привремени мерки за заштита.

6.3.3. Организирање на еднодневни средби за дискутирање на утврдените недостатоци и инкорпорирање на позитивни практики.
Носители: Координативното тело за спроведување на Програмата на Министерство за внатрешни работи и Секторот за аналитика, истражување и документирање на Министерството за внатрешни работи.

Резултат 6.4. Утврдена состојбата во однос на казнената политика за сторителите на семејното насилство, како и времетраењето на постапката на ниво на обвинителство и поединечни судови.

Активности

6.4.1. Прибирање на податоци од сите основни јавни обвинителства и основни судови врз основа на изготвен прашалник.

6.4.2. Подготовка на годишен извештај за времетраењето на постапката, вклучувајќи и мислење во однос на казнената политика за предметната година.

Носители: Министерство за правда, основни јавни обвинителства и основни судови, Државен завод за статистика и Академија за обука на судии и јавни обвинители.

Посебна цел 7

Воспоставување на систем за евиденција и известување за случаите на семејно насилство, од страна на сите релевантни институции.

Резултат 7.1. Креиран систем на документирање на случаите на семејно насилство.

Активности

7.1.1. Воспоставување на систем за евиденција согласно со Правилникот за евиденција и документација за корисници и услуги во социјалната заштита.

7.1.2. Обезбедување на техничка опрема согласно со потребите на системот на евиденција.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Републички завод за социјална дејност, центри за социјална работа и граѓански организации.

Период на реализација: 2008.

7.1.3. Подготовка на упатство за начинот на водење на посебна евиденција за случаите на семејно насилство во судовите, при изрекување на привремените мерки за заштита и одлучување по кривични предмети од доменот на семејното насилство.

7.1.4. Подготовка на упатство за начинот на водење на посебна евиденција за случаите на семејно насилство во основните обвинителства, во однос на кривичните предмети од доменот на семејното насилство.

Носител: Министерство за правда, основни судови и основни јавни обвинителства.

Период на реализација: 2008.

7.1.5. Подготовка на измени и дополнувања во Законот за евиденции со цел создавање на законска обврска за Министерството за здравство за воспоставување на систем на посебна евиденција на случаите на семејно насилство во здравствените установи.

Носител: Министерство за здравство.

Период на реализација: 2008.

Резултат 7.2. Креиран систем за задолжително и континуирано известување и следење на состојбите во секој од ресорите.

Активности

7.2.1. Воведување на задолжително објавување на редовни извештаи

за стапката на пријавување на семејното насилство и начинот на постапување од страна на: центрите за социјална работа, полицијата, здравствените установи, основните граѓански и кривични судови и основните обвинителства.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Сектор за аналитика, истражување и документирање на МВР, Министерство за здравство, Министерство за правда (основни јавни обвинителства и основни судови).

Период на реализација: континуирано на секои 6 месеци.

Посебна цел 8

Воспоставени механизми за спроведувањето на стратегијата.

Резултат 8.1. Ефективно и координирано спроведување на стратегијата од страна на сите релевантни институции на национално ниво.

Активности

8.1.1. Формирање на Национално координативно тело за спроведување на Стратегијата на национално ниво со вклучување на претставници од сите релевантни министерства, институции и граѓански организации.

8.1.2. Определување на мандатот, методологијата на работа, динамиката на одржување на редовните работни средби и показателите за успех.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Министерство за внатрешни работи, Министерство за здравство, Министерство за образование, Министерство за правда и граѓански организации.

Резултат 8.2. Ефективно спроведување на Стратегијата од страна на сите релевантни институции на ниво на секое министерство.

Активности

8.2.1. Формирање на координативно тело за спроведување на Стратегијата на ниво на поединечни министерства.

8.2.2. Определување на мандатот, методологијата на работа, динамиката на одржување на редовните работни средби и показателите за успех.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Министерство за внатрешни работи, Министерство за здравство, Министерство за образование, Министерство за правда.

Период на реализација: 2008.

ШЕСТТИ-СЕДМИ ДЕЛ

ШЕСТТИ ДЕЛ: ВРЕМЕНСКА РАМКА

Националната стратегија е од среднорочен карактер. Имено во периодот од 2008-2011 година планирано е да се реализираат краткорочните и среднорочните цели.

СЕДМИ ДЕЛ: ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА И МЕХАНИЗМИ ЗА СЛЕДЕЊЕ

За потребите на следење и оценка на имплементацијата на Националната стратегија, а со тоа и зголемување на ефикасноста во намалувањето и превенирањето на семејното насилство во земјата, Владата на Република откако ќе ја усвои истата ќе формира Национално координативно тело од претставници на министерствата, други институции и здруженија на граѓани за следење на имплементацијата на стратегијата. При тоа, Националното координативно тело преку квартални извештаи ќе ја информира Владата на Република Македонија за остварување на предвидената динамика и прогрес за спроведување на Националната стратегија за заштита од семејно насилство 2008-2011.

Национално координативно тело ќе го сочинуваат претставници од владиниот и граѓанскиот сектор. Во телото ќе членуваат постојни и повремени членови. Министерството за труд и социјална политика, Министерството за внатрешни работи, Министерството за образование, Министерството за правда и Министерството за здравство ќе бидат претставени со двајца постојани претставници, а граѓанските организации со пет. Вкупно ова тело ќе брои 15 постојани члена.

Секој од именуваните постојани членови ќе има именуван свој заменик од соодветното ресорно министерство, односно организација. Повремените членови ќе членуваат и придонесуваат за работењето на Националното координативно тело соодветно на потребите. Повремените членови ќе доаѓаат од редот на: центрите за социјална работа; Републичкиот завод за социјални дејности; Државната агенција за вработување и агенциите за вработување; Институтот за социјална работа и социјална политика; Академијата за обука на судии и јавни обвинители; Основни судови; основните јавни обвинителства; Секторот за аналитика, истражување и документирање на МВР; СВР и ОВР; секторите за основно, средно и високо образование при Министерството за образование; воспитно образовни институции; Бирото за развој на образованието; академските институти и институции; Националната комисија за насилство и здравје; Републичкиот завод за здравствена заштита; Лекарската комора на РМ; здравствени установи од примарната, секундарната и терциерната здравствена заштита; Медицинскиот факултет; Македонското лекарско друштво; психијатриските болници со постоечките одделенија за третман на зависности; единици на локалната самоуправа и граѓанските организации.

Со телото ќе претседаваат Министерството за труд и социјална политика и Министерството за внатрешни работи. Нивното ротирачко претседателство ќе се одвива на следниов начин: во 2008 ќе претседава МТСП, 2009 ќе претседава МВР и 2010, во првата половина Министерството за труд и социјална политика, а 2010, втората половина МВР. Тоа подразбира дека претседавачот на телото ќе доаѓа од редот на министерството кое претседава, а неговиот заменик од министерството кое е следно на ред да претседава.

СЕДМИ-ОСМИ ДЕЛ

Телото ќе има формално-правен мандат за следење на целокупната имплементација, што е од особено значење за ефикасна примена на програмата од страна на сите релевантни субјекти на полето на семејното насилство. За својата работа, ќе подготви и донесе Деловник за работење. Координативното тело ќе ги утврди квантитативните и квалитативните индикатори, врз основа на кои ќе се следи влијанието од имплементацијата на Националната стратегија за заштита од семејно насилство.

Надлежноста на ова тело е:

- подготовка на детален акционен план за спроведување на програмата;
- утврдување на временска рамка и актери одговорни за спроведување на активностите;
- развивање на план за следење на прогресот согласно со индикаторите наведени во овој проект;
- вршење на редовни периодични (шестмесечни) проценки за напредокот во однос на спроведувањето на програмата;
- изготвување на упатства за унапредување на координативниот пристап;
- планирање и извршување на координирани активности, особено на полето на превенцијата;
- изготвување на редовен годишен извештај за своето работење;
- развивање на иницијативи во однос на воспоставување на локални координативни совети на ниво на локална самоуправа;
- изготвување на предлози и мислења за законски и подзаконски акти на полето на семејното насилство;
- во самата програма, односно во буџетот кој ќе се утврди за спроведувањето на истата, ќе се утврди посебна ставка за работата на координативното тело.

Воедно, покрај формирањето на Национално координативно тело, за ефикасно спроведување на Националната стратегија за заштита од семејно насилство, во делот на секое од вклучените министерства, ќе се формираат посебни координативни тела во рамките на истоимените министерства. Постојаните членови на Националното координативно тело истовремено ќе членуваат во посебните координативни тела на ресорните министерства.

ОСМИ ДЕЛ: ФИНАНСИСКИ ИМПЛИКАЦИИ

За спроведување на Националната стратегија за семејно насилство потребни се 3.000.000,00 денари во 2008 година и 6.000.000,00 денари за наредните години. За дел од потребните средства ќе се побара странска финансиска поддршка.

Министерството за труд и социјална политика, Министерството за внатрешни работи, Министерството за образование и наука, Министерството за правда и Министерството за здравство, во годишните акциони планови за спроведување на Стратегијата ќе ги предвидат фискалните импликации за реализирање на активностите, за тековната година во рамките на вкупните фискални трошоци.

ИНСТИТУЦИОНАЛНА РАМКА ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЈА ЗА ЗАШТИТА ОД СЕМЕЈНО НАСИЛСТВО

ДОДАТОК 1

ДОДАТОК 1

ОСНОВНИ ПОДАТОЦИ ЗА ИСТРАЖУВАЊЕТО „ЖИВОТ ВО СЕНКА“

Истражувачките сознанија добиени од спроведеното истражување: Живот во сенка, спроведено од Здружението ЕСЕ во 2007 год. и финансиски поддржано од страна на Институт за трајни заедници - ИТЗ, преку фондови на Американската агенција за развој, претставуваат основни одредници за креирање на политиките на Владата на Р. Македонија за заштита од семејно насилство. Истражувањето е поделено на два дела: истражување на темната бројка на семејното насилство и анализа на институционалниот одговор (пријавени случаи) на семејно насилство.

Појдовна основа при дефинирањето на предметот на истражувањето беше законската дефиниција за семејно насилство содржана во чл.122 т. 19 од Кривичниот законик.

Предмет на истражување беше насилството насочено кон полнолетните жени, изразено низ трите негови димензии - физичка, психичка и сексуална, извршено од страна на сопругот/партнерот, поранешниот сопруг/партнер или од друг член на семејното домаќинство.

Виктимолошката анкета, кој засега е најкористен метод за утврдување на темната бројка на криминалитетот беше користена. Анкетирањето беше непосредно, се спроведуваше според принципот лице во лице.

Истражувањето беше спроведено на примерок од 1.432 испитанички - полнолетни лица од женски пол, што е околу 2 промила од вкупната полнолетна женска популација во државата. Определбата, истражувањето да се спроведе на толку голем број испитаници, се должеше на потребата, во најголема можна мера, да се намали процентот на грешка, а и да се опфати доволен број на припаднички на етничките заедници во државата. Со истражувањето, територијално беше покриена целата држава и беа опфатени урбаните и руралните населби. Поконкретно, истражувањето се спроведе во 21 град и во 27 села.

Истражувањето беше реализирано од 2 до 30 јули 2006 година.

Прашалникот беше составен на македонски јазик, а анкетирањето освен на македонски се одвиваше и на албански јазик. Емпирискиот дел од истражувањето го реализираше тим од 32 соработнички. За успешно остварување на задачата, испитаничките беа посебно обучени за реализација на конкретната анкета.

МЕТОДОЛОШКА ПОСТАВЕНОСТ НА АНАЛИЗАТА НА ИНСТИТУЦИОНАЛНИОТ ОДГОВОР

Делот од истражувањето насочено кон утврдување на светлата бројка на семејното насилство според податоците од различни државни органи, активноста на органите при постапувањето во случаите на семејното насилство и одговорот на државните органи во таквите случаи, се темели на анализа на официјални податоци (статистика) на центрите за социјална работа, Министерството за внатрешни работи, основните јавни обвинителства и основните судови (граѓански и кривични одделенија), податоци на центрите за правна помош на ЕСЕ, и ставовите и мислењата на различните професионални структури во однос на семејното насилство.

Податоците што беа предмет на анализа се однесуваа на временскиот период јуни 2005 - јуни 2006 година, со исклучок на податоците добиени од страна на Министерството за внатрешни работи, кои се однесуваат на нивното работење во текот на 2005 година и 2006 година.

а. Познати случаи, односно светлата бројка на семејното насилство. Извори на сознанија: Министерство за внатрешни работи, основни јавни обвинителства и основни судови (кривични одделенија). Податоците се однесуваат на пријавениот, обвинетиот и пресудениот криминалитет - семејно насилство.

б. Пријавени случаи на семејно насилство кај некои од институциите/организациите кои пружаат мерки за заштита на жртвите на семејно насилство. Податоците беа обезбедени од два извора: центрите за социјална работа и дел од центрите за правна помош на ЕСЕ (Скопје, Тетово и Штип). Податоците се однесуваат на обемот и фреквенцијата, видот на насилството, податоците за жртвата и сторителот, лицата од кои се поднесени пријавите, помошта што им е дадена на жртвите, мерките што се презмени во овие случаи, други облици на заштита што им е овозможена, потребно време за правење на процена, и потребно време за преземање на мерките за заштита по завршувањето на процената.

в. Права во рамките на граѓанскоправниот систем на заштита и постапување по барања за привремени мерки. Извори на сознанија: центрите за социјална работа и основните судови (соодветен оддел). Податоците се однесуваат на постапувањето на овие институции за примена на мерките за заштита и нивната улога во постапката, предвидена во рамките на граѓанскоправниот систем на заштита (привремените мерки за заштита).

За собирање на податоците беа подготвени пет посебни инструменти и истите беа доставени до институциите кои ги поседуваа истите. Поконкретно, до:

а. Центрите за социјална работа. Инструментот беше испратен до 27 Центри, а одговор беше добиен од 26;

б. Основни јавни обвинителства. Се обротивме до 22 основни јавни обвинителства, одговор добивме од 18;

в. Основни судови. Од вкупно 27 основни судови до кои се обротивме, одговор добивме од 18 судови;

г. Министерството за внатрешни работи. Одговорот е добиен од Секторот за аналитика и документирање при Министерството за внатрешни работи; и

д. Центрите за правна помош на ЕСЕ.

ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ ОД ИСТРАЖУВАЊЕТО

Истражувачките сознанија и сознанијата за институционалниот одговор на семејното насилство не само што се значајни за осознавањето и објаснувањето на појавата, туку во овој случај служат како основа за утврдување на целите, мерките и активностите што треба да се предвидат во Стратегијата за сузбивање и спречување на семејното насилство.

И покрај обеменоста и изобилството на податоци со кои резултираше истражувањето и анализата на институционалниот одговор на семејното насилство, од посебно значење за креирање на политиката на семејно насилство ги издвојуваме следниве сегменти:

- Вредности со патријархална содржина

Постои високо ниво на прифатеност на вредностите кои го зголемуваат ризикот за семејно насилство. Врз прифатливоста на овие вредности беше констатирано влијанието на возраста, образованието, националната припадност, верската припадност, членувањето во политички и невладини организации.

- **Ниско ниво на пријавување на семејното насилство на полицијата**
Нивото на пријавување на семејното насилство на полицијата е само 20,7 %.

- Ниско ниво на обраќање до центрите за социјална работа

Ниско ниво на обраќање до центрите за социјална работа (само 18,7% од жртвите се обратиле до центрите), наспроти големите законски надлежности и можности што ги имаат за да им помогнат и да ги заштитат жртвите на семејното насилство.

- Неафирмираност на невладините организации

Исклучително ниско ниво на обраќање на жртвите на семејното насилство до невладините организации (само три испитанички - жртви се обратиле до невладините организации).

- Недоволно пријавување на семејното насилство од страна на медицинскиот персонал

За медицинскиот персонал постои обврска за пријавување на насилство, доколку тоа го утврдат во текот на работата. За тоа постои посебен протокол, односно процедура која треба да заврши со пријава до надлежен државен орган - полицијата. Кај нас, во 57% од случаите била евидентирана причината за повредата во случаите на семејно насилство, наспроти обврската за задолжително пријавување.

- Граѓаните не се доволно запознаени со инкриминирањето на семејното насилство

Податоците за информираноста на жените - жртви на семејно насилство се многу негативни - секоја трета жена се изјаснила дека и е познат фактот на инкриминирање на семејното насилство.

- Непотполна законска и подзаконска регулираност на семејното насилство

Непрецизно пропишани се одредени мерки за заштита кои по својата природа спаѓаат во иста категорија на заштита. Не постои можност жртвата на семејно насилство сама да предложи изрекување на привремени мерки за заштита.

Нерегулирани се прашањата за содржината, начинот на извршување и следење на обезбедените мерки за заштита и начинот на вршење на процена, предлагање, изрекување, извршување и следење на привремените мерки за заштита. Неинкриминирани се одредени акти на семејно насилство.

- **Неводење на посебна евиденција за случаите на семејно насилство**
Евидентната разлика во официјалните податоци со кои располагаат институциите во врска со исто прашање, покрај неводењето на посебна евиденција за случаите на семејно насилство, укажува на неутврдена политика и методологија за континуирано прибирање на податоци од областа на семејното насилство.

- **Потполната и делумната неоперативност на дел од привремените мерки за заштита**

Најболна точка во граѓанскоправниот систем е потполната и делумната неоперативност на одредени привремени мерки за заштита (посетување на соодветно советувашиште од страна на насилникот и задолжителното лекување на насилникот, доколку е корисник на алкохол и други психотропни супстанции или, пак, има некое заболување).

- **Несоодветно постапувањето на професионалните структури во случаите на семејно насилство**

Во обезбедувањето на мерките за заштита, прави впечаток пасивната улога на центрот за социјална работа, како орган кој сознанијата за оваа појава ги добива преку својата работа. Отсуствува систем за процена на потребите на жртвите, кој ќе обезбеди квалитетна и навремена заштита.

Непрепознавање, а со тоа и неиницирање на кривичните дела од областа на психолошкото насилство, подведување на актите на семејно насилство под категориите поплака и прекршок од страна на полицијата и барањето согласност од страна на жртвата за кривично гонење на насилникот, дури и кога се работи за кривични дела за кои се гони по службена должност - тоа е карактеристика на постапувањето на полицијата во случаите на семејно насилство.

Поблаго санкционирање на семејното насилството од страна на судиите и присутната секундарна виктимизација на жртвата во рамките на кривичната постапка се резултати од досегашната практика.

Граѓанско правниот систем и постапувањето на професионалните структури се карактеризира со повеќе недостатоци, кои во најголема мера се должат на веќе споменатото непостоење на постапки за вршење на процена, предлагање, изрекување, извршување и следење на изречените привремени мерки за заштита. Центрите за социјална работа, освен тоа што со задоцнување ги предлагаат привремените мерки за заштита,

евидентно, не утврдиле потреба за продолжување или менување на веќе изречените мерки.

Основните судови, пак, при изрекувањето на мерката не секогаш го запазуваат основниот принцип на итност во постапувањето при изрекувањето на овие мерки. Дел од нив ги изрекуваат надвор од законски предвидениот рок. Исто така, постои разноликост во видот на судскиот оддел, а со тоа и во начинот на изрекување на овие мерки од страна на судот.

- **Непреземање на континуирани превентивни активности**

Не постојат континуирани превентивни активности кои ќе овозможат препознавање на семејното насилство и користење на расположливи законски решенија од страна на жртвите.

Согласно со сознанијата добиени од истражувањето и анализата на институционалниот одговор, ги предвидовме следниве препораки:

Препорака 1: Преземање активности што ќе доведуваат до напуштање на патријархалниот систем на вредности во врска со уредувањето на бракот и семејството, преку:

- зголемување на нивото на образование на жените;
- воведување на содржини во образовниот процес кои ќе значат менување на вредносната матрица за уредување на односите во бракот и семејството;
- стимулирање на жените за поголемо вклучување во политичките и невладините организации;
- континуирана едукација за човековите права, особено за женските човекови права;
- потенцирање и позасилени активности за едукација и сензибилизација во руралните средини и во етничките заедници на Албанките, Ромките и Турчинките

Препорака 2: Преземање активности кои треба да го зголемат нивото на пријавување на семејното насилство. Активностите се насочени кон едукација на полицискиот персонал кој доаѓа во допир со оваа појава, треба да резултираат со:

- зголемување на довербата на граѓаните во полицијата, како орган кој е надлежен за постапување во врска со семејното насилство, кој има сериозен пристап и доволно се ангажира во таквите случаи и
- промени на односот на полицијата кон жртвите на семејното насилство.

Препорака 3: Преземањето на активности за информирањето и афирмирањето на надлежностите и работата на центрите за социјална работа ќе овозможи пружање помош и заштита на што поголем број на жртви на семејно насилство.

Препорака 4: Преземање на активности за афирмирање на работата на невладиниот сектор на планот на пружање помош и заштита на жртвите на семејното насилство и обезбедување на механизми за поддршка од страна на државата, како комплементарен дел на државната реакција на семејното насилство.

Препорака 5: Преземање на активности за едукација на лекарите од ургентната, од општата и од другите области на медицината, кои доаѓаат во допир со жртвите на семејното насилство, што ќе придонесе за официјално евидентирање на оваа појава, но и за преземање на конкретни активности за сузбивање и спречување на појавата.

Препорака 6: Преземање на активности за запознавање на граѓаните за инкриминираноста на семејното насилство.

Препорака 7: Преземање на активности за прецизирање и измени и дополнувања на постојната законска/подзаконска регулатива, која ќе резултира со:

- прецизирање на постојните законски решенија во однос на одредени мерки за заштита, кои по својата природа спаѓаат во иста категорија на заштита;
- овозможување на жртвата сама да предлага привремени мерки за заштита;
- регулирање со подзаконски акти на прашањето за содржината, начинот на извршувањето и следењето на обезбедените мерки за заштита и на начинот на вршењето на процена, предлагање, изрекување, извршување и следење на привремените мерки за заштита.
- инкриминирање на актите на семејното насилство за кривични дела, кои се вршат како резултат на семејно насилство.

Препорака 8: Преземање на активности за утврдување на параметри, согласно со мандатот на надлежните институции, кои ќе овозможат континуирано прибирање на релевантни податоци. Покрај воведувањето на постојани анализи на состојбите на годишно ниво, постои потреба од дополнително вршење на проблемски анализи, како што е онаа за утврдување на трошоците за семејно насилство и

процената на потребата за засолнување наспроти расположивите капацитети на засолништата.

Препорака 9: Преземање на активности за прилагодување на постоечките институции за целисходно имплементирање на привремените мерки за заштита, односно за вршење на процена на капацитетите/ресурсите за нивно спроведување и преземање на иницијални чекори за воспоставување на оние кои потполно отсутуваат.

Препорака 10: Преземање на систематски активности за подобрување на начинот на постапување на професионалните структури кои ќе резултираат со:

- воведување почетна и континуирана едукација за сите релевантни професионални структури;
- проактивна улога на центарот за социјална работа, како орган кој сознанијата за оваа појава ги добива преку својата работа;
- воведување на систем за процена на потребите на жртвите, кој ќе обезбеди квалитетна и навремена заштита;
- препознавање и иницирање на пријави за кривичните дела од областа на психолошкото насилство, и потполно разбирање на битието на кривичното дело убиство на миг сторено како резултат од семејно насилство;
- намалување на бројот на поплаки и прекршоци за случаи на семејно насилство;
- намалување на бројот на случаи во кои се бара согласност од страна на жртвата за кривично гонење на насилникот;
- разгледување на казнената политика за кривични дела од областа на семејното насилство и изготвување на заклучоци, како и организирање на трибини за казнената политика;
- намалување на можностите за секундарна виктимизација на жртвата во рамките на кривичната постапка;
- правилно утврдување на потребата за продолжување или менување на веќе изречените привремени мерки за заштита;
- запазување на основниот принцип на итност во постапувањето на судовите при изрекувањето на привремените мерки за заштита и усогласување на неединствената примена на процесното право во постапките за изрекување на овие мерки.

Препорака 11: Преземање на континуирани превентивни активности, првенствено насочени кон препознавање на семејното насилство и користење на расположивите законски решенија од страна на жртвите.

Përgatitja dhe botimi i
STRATEGJISË NACIONALE PËR MBROJTJE
PREJ DHUNËS FAMILJARE 2008-2011
është mbështetur nga
Ministria e Punës dhe Politikës Sociale dhe
Shoqata për emancipim, Solidaritet dhe
Barazi të Grave në R.M. – ESE.

Republika e Maqedonisë
MINISTRIA E PUNËS DHE
POLITIKËS SOCIALE E QEVERISË SË
REPUBLIKËS SË MAQEDONISË

STRATEGJIA NACIONALE PËR MBROJTJE NGA DHUNA NË FAMILJE PERIUDHA VJETORE 2008-2011

Shkup, prill 2008

PËRMBAJTJA

Fjala hyrëse: Ministri i Punës dhe Politikës Sociale

HYRJE

PJESA E PARË: ANALIZA E GJENDJES

- 1.1 Bashkëpunimi ndër-sektorial
- 1.2 Grumbullimi i të dhënave
- 1.3 Edukimi i strukturave profesionale
- 1.4 Aktivitetet preventive
- 1.5 Iniciativa për avancimin e efikasitetit në zbatimin e strategjisë

PJESA E DYTË: FAKTORËT E RREZIKUT PËR PARAQITJEN E FENOMENIT TË DHUNËS NË FAMILJE

- 2.1 Faktorët individualë dhe shoqërorë
- 2.2 Përparësitë, mungesat, mundësitë dhe rreziqet

PJESA E TRETË: KORNIZA JURIDIKE PËR RREGULLIMIN E DHUNËS NË FAMILJE

- 3.1 Legjislatiioni ndëshkues
- 3.2 Legjislatiioni rreth çështjeve familjare
- 3.3 Mbrojtja sociale
- 3.4 Dokumentet e ratifikuara ndërkombëtare

PJESA E KATËRT: VIZIONI, MISIONI, PARIMET THEMELORE UDHËHEQËSE TË STRATEGJISË PËR MBROJTJE NGA DHUNA NË FAMILJE

- 4.1 Efektiviteti
- 4.2 Efikasiteti
- 4.3 Sfidat
- 4.4 Rreziqet
- 4.5 Problemet aktuale

PJESA E PESTË: QËLLIMI KRYESOR STRATEGJIK I STRATEGJISË DHE QËLLIMET SPECIFIKE STRATEGJIKE, REZULTATET DHE AKTIVITETET

- 5.1 Qëllimi kryesor strategjik
- 5.2 Qëllimet e posaçme, rezultatet dhe aktivitetet për realizimin e Strategjisë

PJESA E GJASHTË: KORNIZA KOHORE

PJESA E SHTATË: IMPLEMENTIMI DHE MEKANIZMAT E NDJEKJES

PJESA E TETË: IMPLIKIMET FINANCIARE

Kushtetuta e Republikës së Maqedonisë në dispozitat e saj themelore i numëron të drejtat dhe liritë themelore të njeriut dhe qytetarit, të pranuar nga e drejta ndërkombëtare dhe të përcaktuara në Kushtetutë, si vlera më relevante juridiko-kushtetuese, respektivisht si vlera themelore të rregullimit kushtetues të Republikës së Maqedonisë. Të drejtat dhe liritë themelore të njeriut dhe qytetarit zënë vend qendror në pjesën normative të Kushtetutës.

Në pajtim me nenin 9 nga Kushtetuta e Republikës së Maqedonisë të gjithë qytetarët janë të njëjtë në liritë dhe të drejtat, pavarësisht gjinisë, rasës, ngjyrës së lëkurës, nacionalitetit dhe prejardhjes sociale, përcaktimit politik dhe fetar, gjendjes së pasurisë dhe asaj shoqërore.

Duke u nisur nga përcaktimet kushtetuese për mbrojtjen e të drejtave dhe lirive themelore të njeriut dhe duke i pranuar normat e përgjithshme të të drejtës ndërkombëtare për eliminimin e të gjitha formave të diskriminimit ndaj femrës, duke përfshirë këtu edhe dhunën në familje, Qeveria e Republikës së Maqedonisë i konfirmon përpjekjet e saj për ndërmarjen e të gjitha masave për eliminimin e këtij fenomeni.

Konteksti historik, ligjor, social, politik dhe ekonomik ka rëndësi të veçantë gjatë përcaktimit të zhvillimit të aksionit individual dhe shoqëror dhe reaksionit ndaj dhunës në familje. Ndryshimet në sferat e përmendura në vitet e fundit kanë kontribuar për ndryshime edhe në relacionet në sferën e pranimit historik të dhunës në familje; roli shoqëror i meshkujve dhe femrave; privatësia dhe familja; çështja e forcës; autoriteti dhe legjitimiteti; legjislati dhe sistemi juridik; traditat kulturore dhe rregullat e sundimit mashkullor/femëror të sjelljes, ndjenja dhe reaksioni dhe ndikimi i medimeve në ballafaqimin me këtë lloj të dhunës.

Me përpunimin e Strategjisë nacionale për mbrojtje nga dhuna në familje, Qeveria e Republikës së Maqedonisë shkon në drejtim të përmbylljes së dekadës për luftë kundër kësaj të keqeje shoqërore.

Strategjia nacionale për mbrojtje nga dhuna në familje paraqet dokument themelor strategjik i Republikës së Maqedonisë, i cili ka për qëllim përcaktimin e drejtimeve dhe prioriteteve strategjike për shkatërrimin dhe pengimin e këtij lloji të dhunës dhe përcaktimin e bartësve përgjegjës për zbatimin e tyre.

Strategjia është hartuar nga ana e Ministrisë së Punës dhe Politikës Sociale, Ministrisë së Punëve të Brendshme, Ministrisë së Drejtësisë, Ministrisë së Shëndetësisë, Ministrisë së Arsimit dhe Shkencës, Byrosë për Zhvillimin e Arsimit. Po ashtu, Strategjia e përmendur është përpunuar me iniciativë dhe përkrahje të Shoqatës ESE, si dhe me pjesëmarrje të aktorëve të rëndësishëm në shtet, organizatave qeveritare dhe joqeveritare, organizatave ndërkombëtare, partnerë të rëndësishëm të Qeverisë së Republikës së Maqedonisë. Me këtë është mundësuar një konsensus i gjerë për postulatet e saj themelore, që garanton implementimin e saj të suksesshëm.

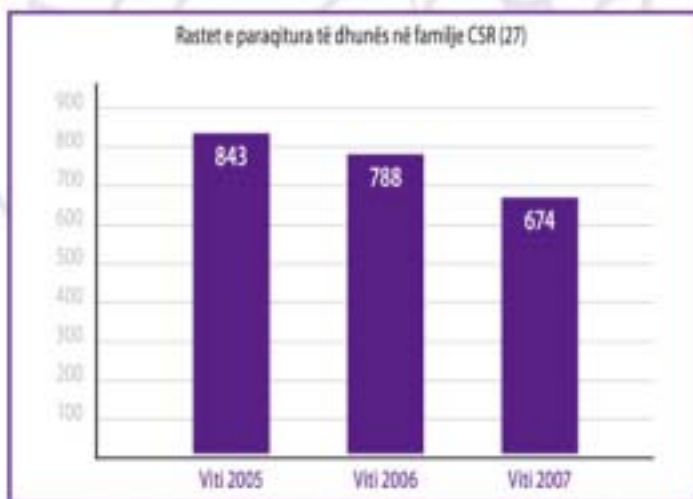
Organizatave dhe qytetarëve janë aktorët kryesorë dhe partnerë të Qeverisë së Republikës së Maqedonisë për promovimin dhe avancimin e të gjitha formave të mbrojtjes nga dhuna në familje.

PJESA E PARË: ANALIZA E GJENDJES

1. ANALIZA LIDHUR ME PARAQITJEN E DHUNËS NË FAMILJE

Rregullimi i dhunës në familje në legjislacionin pozitiv e numëron Republikën e Maqedonisë në rendin e atyre shteteve të cilat përpos ofrimit të ndihmës së obliguar adekuate të viktimës së dhunës në familje, aplikoi edhe mbrojtje juridike komplementare të viktimave të këtyre rasteve. Në vitin 2004 për herë të parë u rregullua problemi i dhunës në familje si në legjislacionin qytetar, po ashtu edhe në atë ndëshkues, me çka u siguroi harmonizim me rekomandimet dhe standardet ndërkombëtare në këtë sferë, që imponojnë aplikim të zgjidhjeve të përgjithshme ligjore, respektivisht inkriminim të dhunës në familje dhe aplikim të masave për përkohshme për mbrojtje të viktimave të dhunës.

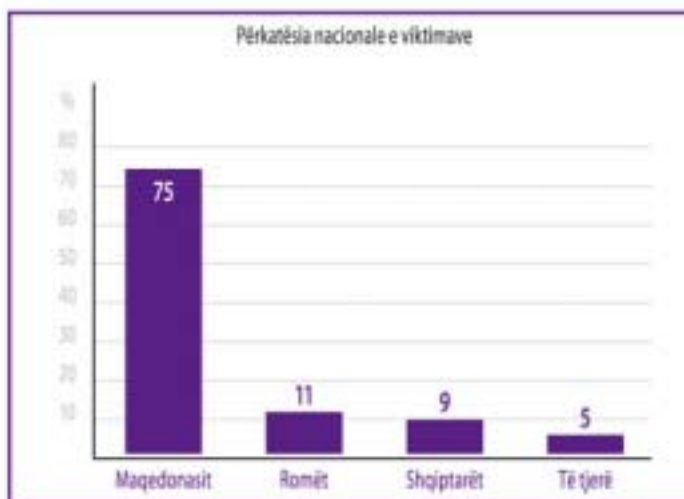
Ministria e Punës dhe Politikës Sociale ka vendosur bazë të të dhënave për masat e ndërmarra të mbrojtjes për rastet e paraqitura të dhunës në familje, duke filluar prej vitit 2004 deri më sot, pasi që problemi me dhunën në familje u rregullua në mënyrë ligjore.

Grafikoni 1

Në fillim, pasi që dhuna në familje është rregulluar me ligj, ka numër më të madh të rasteve të paraqitura, që është e pritur gjatë aplikimit të rregullativës së re ligjore për tejkalimin e këtij problemi shoqëror.

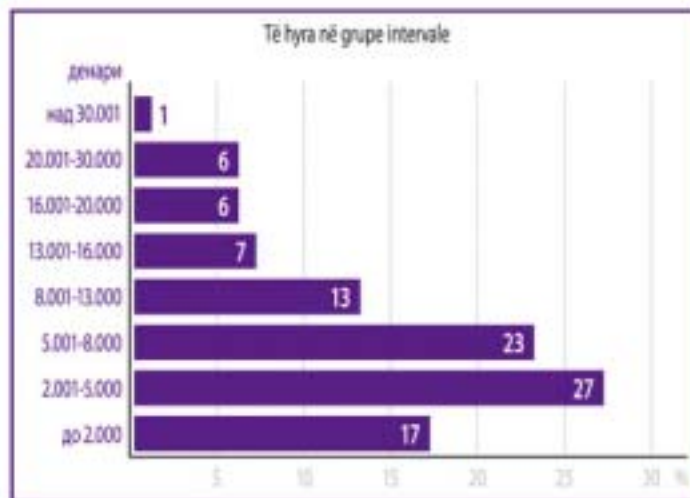
Dhuna në familje, viti 2007

Grafikoni 2

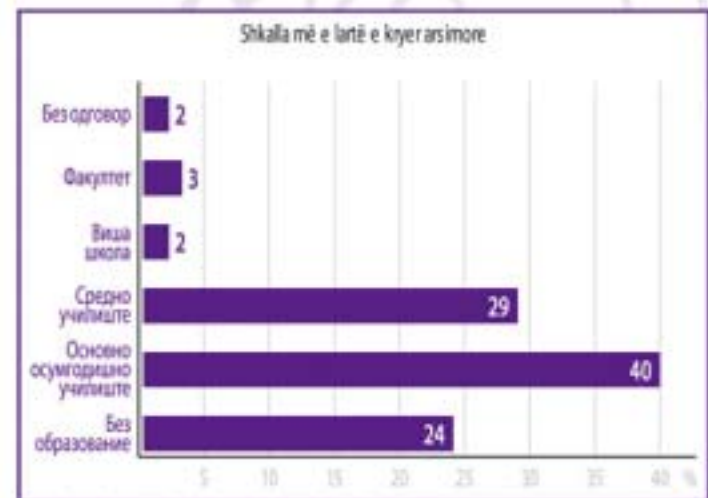
Po ashtu, përkatësia nacionale e viktimave nuk është primare për paraqitjen e të njëjtës, duke pasur parasysh faktin se dhuna në familje është e pranishme në të gjitha bashkësitë etnike (Grafikoni 2).

EP Enti për veprimtari sociale gjatë vitit 2005 kreu hulumtimin¹ në të cilin ishin përfshirë gjithsej 218 familje, në të cilat kanë qenë të evidentuar viktime të dhunës në familje. Nga i njëjti hulumtim mund të vërehet se statusi socio-material i familjes në të cilën është evidentuar dhunë në familje është në nivel të ulët, por nuk është përjashtuar mundësia që kjo (pra dhuna) të paraqitet edhe te familjet me të hyra mesatare (Grafikoni 3).

Grafikoni 3

Po ashtu, në hulumtimin e kryer nga ana e EP Enti për veprimtari sociale, theks të veçantë është vënë në strukturën arsimore të viktimave, por edhe në profesionin që e kryen viktime e dhunës në familje. Sipas shkallës së arsimit, mbisundojnë viktime që posedojnë arsimim minimal ose nuk kanë të kryer shkollë fare, ndërsa përqindja është e vogël e viktimave që kanë shkollim të lartë apo sipëror (Grafikoni 4).

Grafikoni 4

Gjatë përgatitjes së analizës për gjendjen e dhunës në familje, janë shfrytëzuar edhe hulumtime tjera relevante në Republikën e Maqedonisë, siç është hulumtimi "Jeta nën hije", që është kryer nga Shoqata ESE në vitin 2007 (për informata më të hollësishme shiko në aneksin 1).

¹Te dhënat për këtë pjesë janë marrë prej "Hulumtim dhe analiza "EP Enti për veprimtari sociale 2007"

PJESA E PARË

Konstatimin global që e ofruan rezultatet e hulumtimit është të kuptuarit për përhapjen e gjerë të tre llojeve të dhunës ndaj femrave në hapësirat tona. Por, gjatë kësaj duhet të theksohet shkalla e ndryshme e përhapjes së llojeve të veçanta të dhunës. Është konstatuar se vëllimi më i lartë i paraqitur është te dhuna psikike - 56.4% nga të anketuarat janë deklaruar se kanë përvojë personale nga njëra nga përmbajtjet e dhunës psikike. Më pak nga të anketuarat, më saktë 17,7% prej tyre, kanë konfirmuar se kanë qenë viktimë të dhunës fizike, kurse më pak nga të anketuarat - 10,6%, që ishte edhe në kuadër të pritjeve, janë deklaruar se u është prishur integriteti i tyre seksual.

Sa i përket këtij numri, Ministria e Punëve të Brendshme, respektivisht organet e punëve të brendshme kanë evidentuar 215 vepra penale, 1.202 shkelje dhe 3.750 ankesa për dhunë në familje në vitin 2005. Në mungesë të të dhënave për gjininë e viktimës për vitin 2005, të dhënat e vitit 2006 të të njëjtës Ministri thonë se femrat në 70,1%, kurse meshkujt 29,9% nga rastet e paraqitura paraqiten si viktimë.

Qendrat e punëve sociale, në periudhën qershor 2005 - qershor 2006 kanë evidentuar 839 raste të dhunës në familje. Në rolin e viktimave të dhunës në familje dominojnë femrat me përfaqësim 93,11%, përderisa meshkujt me 6,89% nga rastet e paraqitura që janë lajmëruar në rolin e viktimave.

Sipas statistikës zyrtare të organeve për ndjekje, me e përfaqësuar është dhuna fizike me 87%, më pas vjen dhuna psikologjike me 10,2% dhe ajo seksuale me 2,8%. Nuk ka ndonjë dallim në përfaqësimin e formave të caktuara të dhunës në familje që janë paraqitur në qendrat për punë sociale, por ekziston dallimi në lartësinë e përfaqësimit të tyre. Ashtu që në qendrat e punëve sociale dhuna fizike është e përfaqësuar me 52,43%, ajo psikologjike me 44,44%, kurse dhuna seksuale me 2,57% dhe shfrytëzimit të punës me 0,56%.

Në periudhën qershor 2005 - qershor 2006 prokuroritë themelore publike nga 276 paraqitjet penale për dhunë në familje në gjykatë kanë parashtruar 238 aktakuza. Dallimi ndërmjet fletëparaqitjeve penale të evidentuara dhe ngritjeve të aktakuzave mund të ketë të bëjë me refuzimin e paraqitjeve penale dhe tërheqjes së viktimave të dhunës në familje nga ndjekja penale, që nuk është rast vetëm me rastet e dhunës në familje. Gjykatat themelore në të njëjtin vit kanë vepruar në 311 aktakuza.

Shqiptimi i dënimeve më të lehta, respektivisht shfrytëzimi i mundësisë për lehtësimin e dënimit është karakteristike gjatë sanksionimit të sjelljes së kryerësve të dhunës në familje.

Këtë gjë e thënë të dhënat për aktgjykimet e shqiptuara për veprat penale më të pranishme për periudhën qershor 2005 - qershor 2006. Kështu, për shembull, për lëndim fizik (vepra penale më shumë e pranishme nga sfera e dhunës në familje) edhe përpos dënimit me burg të paraparë në kohëzgjatje prej gjashtë muaj deri më 3 vjet, vetëm në 15% të aktvendimeve të shqiptuara gjykata ka shqiptuar dënim me burg (11 raste). Dënimet me kusht, dënimet në të holla, dënimet në të holla por me kusht mbisundojnë në aktgjykimet e shqiptuara (74 aktgjykime).

Pasojat nga dhuna ndaj femrave që janë paraqitur gjatë kohës së incidentit të fundit në hulumtim, tregojnë për pasojat serioze, jo vetëm për shëndetin e viktimave, por edhe për pasojat ekonomike nga humbja dhe zvogëlimi i aftësisë për punë.

Njollat nga rrahjet (46,1%), prerjet (14,2%) dhe lëndimet nga dëmtimi me thikë (11,2%) janë pasojat më të shpeshta të dëmtimit fizik. Në 20,7% ajo te femrat rezultojnë me lëndime serioze trupore (lëndime me thikë, dëmtimi i syrit, thyerja e dhëmbëve), si rezultat i asaj se çdo e treta femër ka kërkuar ndihmë mjekësore (34,0%) është ndalur për kurim spitalor.

Frika (22,9%), humbja e vetëbesimit (16,7%), depresioni (16%) dhe pagjumësia (14,2%), janë pasojat më të shpeshta nga dhuna për shëndetin mental të femrat. Shfrytëzimi i medikamenteve, pirja e tepruar e duhanit dhe konsumimi i tepruar i ushqimit janë mekanizmat me të cilat femrat ballafaqohen me dhunën.

Paafhtësia për koncentrik është një nga pasojat më të shpeshta të dhunës mbi aftësinë për punë të viktimave, me çka pason humbja e besimit në aftësitë personale të viktimës. Në 21,1% femrat paraqesin paafhtësi për punë.

Sipas hulumtimit të përmendur (për informata më të hollësishme shiko aneksin 1) si probleme aktuale që paraqiten lidhur me dhunën në familje janë: vlera me përmbajtje patriarkale, niveli i ulët i paraqitjes në polici të dhunës në familje, niveli i ulët i paraqitjes së dhunës në qendrat për punë sociale, jo-afirmimi i organizatave joqeveritare, paraqitja e pamjaftueshme e dhunës në familje nga ana e personelit medicinal, qytetarët nuk janë të njohur sa duhet me inkriminimin e dhunës në familje, rregullimi jo i plotë ligjor dhe nënligjor i dhunës në familje, mos-mbajtja e evidencës së posaçme për rastet e dhunës në familje, mosoperativiteti i plotë dhe i pjesshëm i pjesës së masave të përkohshme të mbrojtjes, mosqasja adekuate e strukturave profesionale në rastet e dhunës në familje dhe mosndërmarrja e aktiviteteve të vazhdueshme preventive.

1.1 BASHKËPUNIMI NDRËSEKTORIAL

Sistemi multikoordinativ i mbrojtjes akoma është në fazën e vendosjes. Në fakt, janë përgatitur protokolle për veprimin e strukturave profesionale dhe të sistemit joformal, unifikimi i praktikës pozitive, standardizimi i shërbimeve (sistemi formal dhe joformal i mbrojtjes).

1.2 GRUMBULLIMI I TË DHËNAVE

Ministria e Punës dhe Politikës Sociale, nëpërmjet qendrave për punë sociale në çdo tre muaj grumbullon të dhëna për paraqitjen e dhunës në familje. Të dhënat e tyre i përmbajnë këto parametra: rastet e reja të evidentuara të dhunës në familje; punë në rastet tanimë të regjistruara; rastet e kompletuara/zgjidhura; rastet e paraqitura nga institucionet/organizatat tjera; nacionaliteti; gjinia dhe moshja e viktimës; lloji i intervenimit të ndërmarrë nga ana e qendrave për punë sociale; intervenimi me polici; masat e propozuara për mbrojtje të përkohshme; numri i kërkesave të parashtruara për shqiptimin e masave të përkohshme; evidentimi i faktit se sa nga viktimat janë shfrytëzues të ndihmës sociale (ndihmës së vazhdueshme dhe asaj të njëhershme) e tjerë. Obligim për grumbullimin e të dhënave ka edhe linja nacionale SOS, e përkrahur financiarisht edhe nga ana e MPPS, e cila rregullisht e lajmëron Ministrinë e Punës dhe Politikës Sociale për numrin e paraqitjeve dhe mbrojtjen e ofruar.

Të dhëna të përpunuara për dhunë në familje mund të merren edhe nga ana e Ministrisë së Punëve të Brendshme që zakonisht përmbajnë statistika sa i përket veprave penale të regjistruara, vendi i ndodhjes (shkaktimit) të tyre (qyteti, rajoni ku janë paraqitur), kryerësit dhe viktimat e këtyre veprave penale. Sektori i analitikës, hulumtimit dhe dokumentimit përgatit informacioni tremujore, gjashtëmujore, nëntëmujore dhe vjetore. Në fillim të vitit 2007 janë përgatitur tabela për veprat e kryera penale, si dhe tabelë për ankesat dhe shkeljet e regjistruara në lidhje me dhunën në familje dhe janë shpërndarë në të gjitha shërbimet analitike në Shërbimet e Punëve të Brendshme në territorin e Republikës së Maqedonisë.

Organet e jurisprudencës dhe prokuroritë themelore publike nuk mbajnë evidencë të posaçme për rastet e dhunës në familje.

PJESA E PARË

1.3 EDUKIMI I STRUKTURAVE PROFESIONALE

Edukim të vazhdueshëm profesional dhe aplikim të përmbajtjeve edukative, që do të thotë studim i tërësishëm i dhunës në familje në institucionet arsimore të mesme dhe sipërore, nuk ka. Për lëndat janë disa iniciativa të caktuara të institucioneve arsimore, që i ndërmarrin hapat iniciativë në këtë sferë, siç është Akademia për Gjykatës dhe Prokurorë Publikë, të cilët aplikuan përmbajtje mësimore për edukimin fillestar dhe të vazhdueshëm sa i përket kësaj çështjeje.

Rëndësi jo më të vogël për kuptimin e drejt dhe për zhvillimin e praktikës pozitive në qasjen e rasteve të dhunës në familje i ka kushtuar edhe Ministria e Punës dhe Politikës Sociale në përpjekjet e saj për edukimin e kuadrove të saj në këtë sferë dhe, ajo që është më e rëndësishme edukim për nevojën e qasjes së obliguar multikoordinative. Gjatë vitit 2004 dhe 2005 janë stërvitur 86 persona profesionalë nga qendrat për punë sociale, nga Ministria e Punëve të Brendshme, Ministria e Shëndetësisë, organet e ndjekjes dhe përfaqësues të sektorit joqeveritar për punë me viktimat e dhunës në familje.

Gjatë vitit 2006 Ministria e Punës dhe Politikës Sociale e vazhdoi bashkëpunimin me Zyrën e UNICEF-it në Shkup. U zbatua trajnimi i 13 stërvitësve për dhunë në familje për edukim të mëtutjeshëm të personave profesionalë nga institucionet dhe sektori joqeveritar.

Në fund të vitit 2007 stërvitësit realizuan 7 seminare në 7 komuna, që u përfshinë rreth 200 persona profesionalë në kuadër të trajnimit: "Punë me viktimat e dhunës në familje në bashkësinë lokale".

1.4 AKTIVITETET PREVENTIVE

Aktivitetet preventive realizohen duke organizuar fushata, që tradicionalisht organizohen që një dekadë në kuadër të 16 Ditëve Ndërkombëtare të aktiviteteve në luftën kundër dhunës ndaj femrave të Kombeve të Bashkuara. Duke filluar që nga qershori i vitit 2005 Republika e Maqedonisë në mënyrë aktive është përfshirë në shënimin e Fushatës panevropiane në luftën kundër dhunës në familje, që është në kuadër të Këshillit të Evropës.

Po ashtu, në vitet e kaluara janë realizuar shumë fushata nacionale për bashkëpunim ndërinstitucional për ballafaqimin me dhunën në familje, të cilat në të njëjtën kohë ishin të përkrahura nga ana e medimeve për ngritjen e vetëdijes njerëzore.

1.5 INICIATIVA PËR AVANCIMIN E EFIKASITETIT NË ZBATIMIN E STRATEGJISË

Prej pavarësisht të Republikës së Maqedonisë deri më sot institucionet qeveritare në bashkëpunim me sektorin joqeveritar kanë filluar intensivisht të punojnë në sferën e parandalimit dhe mbrojtjes nga dhuna në familje, në ndihmën dhe përkrahjen e viktimave, si dhe në plotësimin dhe ndryshimin e rregullativës ligjore dhe harmonizimin e të njëjtës me standardet e BE-së.

Përgatitja e protokolleve për qasjen e strukturave profesionale dhe pjesa e sistemit të mbrojtjes joformale (Linja nacionale SOS, qendrat e krizave dhe strehimoret), standardizimi i shërbimeve që sistemi i mbrojtjes i siguron, avancimi i efikasitetit të sistemit juridiko-qytetar dhe juridiko-ndëshkues janë një ndër iniciativat më të rëndësishme që kushtëzojnë dhe garantojnë rritje të efikasitetit të të gjitha institucioneve/organizatave që punojnë në këtë sferë.

Është përfundim i përgjithshëm se nga të gjitha strukturat profesionale relevante, Ministria e Arsimit dhe Shkencës është më pak e përfshirë në ndërmarrjen e disa llojeve të aktiviteteve në sferën e mbrojtjes nga dhuna në familje. Aktivitetet e ndërmarra në këtë sferë janë në bazë ad hock me inkuadrimin e shkollave të caktuara në projekte që janë iniciuar nga organizatat e qytetarëve. Kuadri arsimor nuk ka kaluar asnjë edukim të sistemuar sa i përket dhunës në familje të nxënësit, në drejtim të punës me to dhe paraqitjes së dhunës. Situata është akoma më alarmante nëse e dimë se mungesat e përmendura më lartë po zgjerohen edhe në sferën e programeve dhe përmbajtjeve arsimore nëpërmjet përfaqësimit të qëndrimeve tradicionale dhe vlerave patriarkale, që janë shkaqet kryesore për paraqitjen dhe ekzistimin e dhunës në familje.

Në nivel të dokumenteve, të cilat në njëfarë mënyre e rregullojnë çështjen e dhunës në familje, vlen të theksohet se:

- Plani nacional për aksion për barazi gjinore, i miratuar nga Qeveria e Republikës së Maqedonisë në maj të vitit 2007 parashikon shumë sfera strategjike, ndërmjet të cilave edhe: "Femra dhe dhuna". Ky dokument dhe përmbajtja e këtij dokumenti i paraparë për sferën e përmendur strategjike ishte marrë parasysh gjatë përgatitjes së Strategjisë nacionale për mbrojtje nga dhuna në familje.

Njëherësh, është miratuar edhe Deklarata për luftë kundër dhunës ndaj femrave, duke përfshirë këtu edhe dhunën në familje - e miratuar nga Parlamenti i Republikës së Maqedonisë (nëntor, viti 2006). Me këtë deklaratë për herë të parë Republika e Maqedonisë, përpos pushtetit ekzekutiv, për këtë çështje u zotua edhe Parlamenti.

PJESA E DYTË: FAKTORËT E RREZIKUT PËR PARAQITJEN E FENOMENIT TË DHUNËS NË FAMILJE

2.1 FAKTORËT INDIVIDUALË DHE SHOQËRORE

Individi mund jetë viktimë e dhunës në familje gjatë tërë jetës së tij, që nga fëmijëria e hershme deri në pleqërinë e thellë. Zakonisht viktima të dhunës janë femrat, fëmijët dhe personat e moshuar.

Hulumtimet e shumta që janë kryer në nivel ndërkombëtar dhe nacional tregojnë se janë përcaktuar disa grupe të faktorëve, individuale dhe shoqërore, që janë të lidhur dhe që plotësohen në ndikimin e paraqitjes së dhunës në familje.

1. Dhuna në familje zakonisht ka një kornizë të gjerë të sjelljes, ku një anëtar (apo më shumë) e aplikon që të ushtrorë forcë apo kontroll ndaj anëtarëve tjerë të familjes, respektivisht t'i plotësojë nevojat e tij në dëm të anëtarit tjetër. Pikërisht për këtë shkak çdo rast individual paraqet shkelje të të drejtave njerëzore.
2. Individët që janë viktimë e dhunës janë në numër të madh dhe ndikojnë në shëndetin mental dhe fizik, sikurse ata që janë viktima të drejtpërdrejta, po ashtu edhe te ata që janë mbikëqyrës. Pasojat më të shpeshta nga dhuna janë vetëbesimi i ulët, depresioni, agresioni, tentime për vetëvrasje, funksionim i dobët në vendin e punës, në shkollë, disfunktionet seksuale, sëmundjet bartëse seksuale, shtatzënia e padëshiruar dhe tjera.
3. Ekziston transmetim transgjeneratash në shembullin e dhunës në familje. Konsiderohet se sasia e dhunës së përjetuar në fëmijëri kontribuon në zhvillimin e dhunës në konfliktet ndër-njerëzore në periudhën që pason pas fëmijërisë.

4. Fëmijët janë grupi më i ndjeshëm kur bëhet fjalë për dhunën në familje, sepse zhvillimi bio-psikosocial është drejtpërdrejt nën ndikimin e shembullit të marrëdhënieve familjare dhe ka pasoja të mëdha në strukturën e personalitetit dhe në zhvillimin e problemeve mentale-shëndetësore gjatë ciklit të jetës.

5. Ekziston një lidhshmëri ndërmjet pranisë së dhunës në familje dhe sasisë së dhunës në shoqëri, duke përfshirë këtu edhe dhunën që prezantohet në medime.

Dhuna në familje mund të definohet si një sjellje interaktive të një numri më të madh të kryerësve, të cilët mund të grupohen në tri nivele: ato përfshijnë karakteristikat individuale, familjare dhe shoqërore.

Karakteristikat individuale e përfshijnë karakterin e personalitetit, pamjet e tij/saj për jetën, për vlerat, besimin etj.

Karakteristikat familjare e përfshijnë dinamikën, rolin dhe format e sjelljes në raportet me partnerët dhe me të gjithë, nga anëtari mi i ri deri të anëtari më i moshuar i familjes.

Karakteristika socio-kulturore përfshin gjendjen dhe marrëdhëniet shoqërore, normat, ligjin dhe praktikën në sistemin e jurisprudence dhe ngjashëm. Posaçërisht rëndësi të madhe ka interaksioni i individit në rethin social, streset sociale që janë të lidhura me papunësinë, pasigurinë ekonomike, mosveprimi i jurisprudence dhe ngjashëm që ndikojnë për dhunë në familje. Po ashtu, ka të bëjë edhe me normat, vlerat dhe stereotipin në jetën familjare, qëndrimi tolerant ndaj dhunës dhe pranimi i dhunës në shoqëri, si dhe qëndrimet ndaj barazisë, drejtësisë dhe ngjashëm.

2.2 PËRPARËSITË, MUNGESAT, MUNDËSITË DHE RREZIQET

Nëpërmjet analizës së dobësive dhe përparësive, mund të hetohen faktorët pozitiv dhe negativ që ndikojnë në realizimin e drejtimeve (rrugëve) dhe përcaktimeve për luftë kundër dhunës në familje. Kjo analizë ndihmon, gjithashtu, të shihen masat që duhet të ndërmerren për vendosjen e baraspeshës ndërmjet përparësive dhe mundësive të jashtme.

PËRPARËSITË

- Baza juridike e vendosur për trajtimin e dhunës në familje
- Ekzistimi i resurseve për avancimin e mbrojtjes dhe parandalimi nga dhuna në familje
- Përforsimi i resurseve njerëzore nëpërmjet edukimit adekuat të personave profesionalë për punë me viktime të dhunës në familje
- Reformat e filluara në një numër të madh të sektorëve dhe vendosja e bashkëpunimit ndër-sektorial dhe ndërministror
- Aktivitetet e ndërmarra për ngritjen e vetëdijes njerëzore sa i përket dhunës në familje

DOBËSITË

- Ekzistimi i sistemit patriarkal i vlerave për martesën dhe familjen
- Niveli jo i kënaqshëm i paraqitjes së rasteve të dhunës në familje
- Informim jo i mjaftueshëm i publikut (masës) për kompetencat e institucioneve për ndërmarrjen e masave të mbrojtjes
- Afirmim i pamjaftueshëm për aktivitetet e sektorit joqeveritar
- Edukim i pamjaftueshëm i personave profesionalë që punojnë me viktime të dhunës në familje
- Informim i pamjaftueshëm i publikut për mbrojtjen juridike penale
- Mosekzistimi i sistemit gjithëpërfshirës për evidencë
- Kapaciteti i pamjaftueshëm i institucioneve për ndërmarrjen e masave për mbrojtje
- Mosvendosja e mekanizmit për veprim sistematik
- Mosekzistimi në vazhdimësi për aktivitetet parandaluese

PJESA E TRETË

PJESA E TRETË: KORNIZA JURIDIKE PËR RREGULLIMIN E DHUNËS NË FAMILJE

3.1 LEGJISLACIONI NDËSHKUES

Dhuna në familje është inkriminuar në kuadër të veprave penale ekzistuese në legjislacionin ndëshkues. Prej këtu, legjislacioni ynë - me definimin, dënimet e ashpra të parapara dhe ndjekja sipas detyrës zyrtare - shkon një hap më përpara. Në fakt, dhuna në familje ndahet si një lloj i veçantë i krimit. Aq më tepër sa veprat penale për dhunën në familje në Kodin Penal nuk janë pjesë e veprave penale për mbrojtje të martesës dhe familjes. Karakteristika pozitive e zgjidhjeve tona normative është lidhshmëria e dy sistemeve - atij qytetar-juridik dhe ndëshkues-juridik - që është në pajtim me standardet ndërkombëtare, që, me fjalë të tjera, inkriminimi nuk e përjashton shfrytëzimin e masave të përkohshme të mbrojtjes, por edhe anasjelltas.

Në Kodin Penal² të Republikës së Maqedonisë dhuna në familje nënkuptim maltretim, ofendim i rëndë, kërcënim i sigurisë, dëmtim fizik, dhunë seksuale apo psikologjike ose dhunë fizike, me të cilën shkaktohet ndjenja e pasigurisë, kërcënimit apo frikës, ndaj bashkëshortit/bashkëshortes, prindërit, apo fëmijëve ose personave tjerë që jetën në bashkësi martesore apo jashtë saj ose në amvisëri të përbashkët, si dhe ndaj ish burrit/gruas ose të personave që kanë fëmijë të përbashkët apo ndodhen në marrëdhënie të ngushta personale.

Me veprat penale kundër jetës dhe trupit, janë të sanksionuara heqja e të drejtës për jetë, dëmtimi apo shkatërrimi i integritetit fizik, ose shikaktimi të dhimbjes fizike ose shpirtërore (dëmtimi fizik dhe dëmtimi i rëndë fizik), respektivisht forma fizike e dhunës. Nëpërmjet veprave penale të detyrimit, heqja e lirisë dhe kërcënimi ndaj sigurisë, sanksionohet nëpërmjet veprave penale përdhunimi, sulmi seksual ndaj personit të pamundur, sulmi seksual ndaj fëmijës dhe ndërmjetësimi në kryerjen e prostitucionit.

Me reformat në legjislacion, posaçërisht ato që janë të sferës familjare, të vitit 2004 - ku në fakt për herë të parë dhuna në familje është rregulluar në këtë sferë, janë vendosur disa masa individuale të mbrojtjes. Në këtë drejtim, Qendra e punëve sociale dhe organizatat joqeveritare që punojnë në sferën e çrrënjësjes dhe parandalimit të dhunës në familje, kanë fituar mundësi ligjore për ndërtimin e sistemit të domosdoshëm koordinues të mbrojtjes. Përpos masave të parapara individuale në ligj, është dhënë mundësia të ndërmerren edhe të gjitha masat tjera që do të shërbejnë për realizim e mbrojtjes së viktimës.

3.2 LEGJISLACIONI RRETH ÇËSHJTJEVE FAMILJARE

Në Ligjin për familje me dhunë në familje konsiderohet sjellja e një anëtarë të familjes, i cili me përdorimin e forcës, kanosjes së familjes, frikësimit kryen dëmtime fizike, keqpërdorim seksual apo emocional dhe keqpërdorim material, shfrytëzim seksual apo fizik ndaj ndonjë anëtarë tjetër të familjes.

Si dhunë në familje konsiderohet nëse me sjellje të tillë kryhet:

- nëse nga njeri bashkëshort ndaj tjetrit që jetojnë apo kanë jetuar në bashkësi martesore ose jashtë saj ose për çfarëdo lloj bashkësie si familje apo nëse kanë fëmijë të përbashkët;
- ndërmjet vëllezërve dhe motrave, vëllezër ose motra prej njërit prind;
- ndaj fëmijës;
- ndaj anëtarëve më të moshuar të familjes; dhe
- ndaj personave-anëtarë të familjes që kanë aftësi të kufizuara pjesërisht ose tërësisht³.

Ofrimi (sigurimi) i sigurisë dhe mbrojtja e viktimës nga dhuna e ardhshme, respektivisht ndihmë për tejkalimin e pasojave nga dhuna e përjetuar, si dhe krijimi i kushteve për integrimin e saj në mjedisin social janë kushtet themelore që duhet të plotësohen gjatë ndërmarrjes së masave për mbrojtje. Zakonisht, këto masa, përpos për viktimën, do të thotë ofrimi i mbrojtjes dhe sigurisë për anëtarët e familjes që paraqiten në rolin e viktimave sekundare.

² Kodi Penal i Republikës së Maqedonisë, Neni 122, paragrafi 19, Gazeta Zyrtare 19/04

³ Ligji për familjet, Neni 99, Gazeta Zyrtare nr. 38/04

Vend qendror në Ligjin për familjen, sa i përket mbrojtjes nga dhuna në familje, u takon **Masave të përkohshme për mbrojtje** të viktimave të dhunës në familje, që kanë për qëllim mbrojtjen e drejtpërdrejt dhe të shpejt të viktimës. Në raste të shkeljeve serioze apo të incidenteve ne seri që kanë intensitet të lartë, masat e përkohshme për mbrojtje dhe ndjekja penale së bashku mund të arrijnë rezultate më efikase.

Në procesin e ndjekjes së mëtutjeshme të implementimit të zgjidhjeve ligjore, posaçërisht në pjesën e legjislationit që ka të bëjë me familjen, Ministria e Punës dhe e Politikës Sociale, shoqatat e qytetarëve që punojnë në këtë sferë dhe institucionet tjera relevante kanë identifikuar nevojën për ndryshime dhe plotësime të mëtutjeshme të Ligjit për familje. Në fakt, me ndryshimet të Ligjit për familje në vitin 2006, u përcaktua mandati i ministrive relevante në pjesën e kryerjes së masave të përkohshme për mbrojtje.

Përpos këtyre ndryshimeve dhe plotësimeve, e me qëllim të implementimit të unifikuar dhe gjithëpërfshirës të Ligjit, si dhe për shkak të harmonizimit të standardeve ndërkombëtare në këtë sferë, Ministria e Punës dhe Politikës Sociale në bashkëpunim me organizatat relevante të qytetarëve në vitin 2007 hartoi propozim për plotësime dhe ndryshime të Ligjit për familje.

Me ndryshimet dhe plotësimet e fundit sigurohet një harmonizimin i definicionit të dhunës në familje me Kodin Penal; mundësi e shoqatave të qytetarëve të sigurojnë masa për mbrojtje të viktimave të dhunës në familje, obligim për lajmërim të të gjithë atyre që ndërmarrin veprime për mbrojtja nga dhuna në familje deri te qendra kompetente në afat prej 72 orëve. Njëherësh, me ndryshimet i jepet një mundësi shtesë viktimës, përpos formës indirekte nëpërmjet qendrës për punë sociale, me iniciativë personale të parashtrorë propozim deri te Gjykata për shqiptimin e masës së përkohshme për mbrojtje.

Në vitin 2007 për shkak të operacionalizimit të një pjese të zgjidhjeve ligjore nga Ligji për familje dhe për avancimin e rregullativës nënligjore u soll Rregullorja për mënyrën e zbatimit dhe ndjekjes së masave të

shqiptuara për mbrojtjen e familjes dhe personave viktimë të dhunës në familje të ndërmarrë nga Qendra për punë sociale dhe për mënyrën e ndjekjes së masave të përkohshme që i ka shqiptuar Gjykata.

3.3 MBROTJA SOCIALE

Reforma në mbrojtjen sociale e filluar në vitin 2004, me zhvillimin e parimit të pluralizmit jep mundësi për subjekte të ndryshme të paraqiten si ofruese të shërbimeve për qytetarët.

Në këtë drejtim, si forma të reja të mbrojtjes jashtë-institucionale, ndërmjet tjerash, është paraparë edhe Qendra e personave-viktima të dhunës në familje, e cila mund të themelohet si ent për mbrojtjen sociale apo si ndonjë pjesë organizative e ndonjë enti adekuat. Qendra e personave – viktimë të dhunës në familje siguron pranim ditor dhe të përkohshëm dhe përkujdesje për këta persona, trajtim ky që mund të zgjattë më së shumti gjashtë muaj me mundësi për vazhdim edhe për gjashtë muaj, ofrimi i shërbimeve këshilluese, shërbime në lidhje me ushqimin, qëndrim ditor, përkujdesje, mirëmbajtje të higjienës dhe aktivitete kulturo-artistike.

Në sistemin e mbrojtjes sociale u krijua baza që subjekte të ndryshme të paraqiten si ofrues të shërbimeve të caktuara nga mbrojtja sociale. Për herë të parë është dhënë mundësi që shoqatat e qytetarëve nga sfera e mbrojtjes sociale të regjistrohen në Regjistrin që e udhëheq Ministria e Punës dhe e Politikës Sociale, me qëllim që shërbime sociale të caktuara t'u delegohen me financim të pjesshëm nga ana e Ministrisë. Nga fushëveprimi i punëve të mbrojtjes sociale, e që kanë të bëjnë me dhunën në familje, ndonjë shoqatë të qytetarëve mund t'i ndahet ushtrimi i rolit social për pranim ditor dhe të përkohshëm dhe përkujdesje të shfrytëzuesve të mbrojtjes sociale për viktimë të dhunës në familje. Në tekstin e ri të Ligjit për mbrojtje dhe siguri sociale parashikohet që shoqatat e qytetarëve të mund t'i zbatojnë masat për mbrojtjen e viktimave të dhunës në familje, në pajtim me ligjin për familjet.

PJESA E TRETË

3.4 DOKUMENTET E RATIFIKUARA NDËRKOMBËTARE

Statusi dhe pozita juridike e femrave në Republikën e Maqedonisë, përveç me Kushtetutë, është rregulluar edhe me marrëveshje ndërkombëtare që Republika e Maqedonisë i ka firmosur dhe i ka ratifikuar, të cilat, në pajtim me nenin 118 nga Kushtetuta e Republikës së Maqedonisë janë pjesë përbërëse e rregullimit tonë juridik.

Karakteristika themelore e sistemit kushtetues të Republikës së Maqedonisë është koncepti i saj qytetar, ky koncept bazohet në idenë për pavarësi dhe të drejta të individëve. Në pajtim me këtë, Kushtetuta e Republikës së Maqedonisë garanton një paket të gjerë të të drejtave dhe lirive të njeriut, si një ndër shtyllat themelore të sistemit politik demokratik; inter alia të drejtat dhe liritë themelore të njeriut, të pranuar me të drejtën ndërkombëtare, me vlera themelore të sistemit kushtetues marrëveshjet themelore të njeriut të Republikës së Maqedonisë.

Në sferën e rregullimit ndërkombëtar për ballafaqimin me dhunën në familje, është me rëndësi të madhe edhe miratimi i **Konventës për eliminimin e të gjitha formave të diskriminimit ndaj femrës të Kombeve të Bashkuara**⁴, e cila në mënyrë të tërësishme i elaboron çështjet kryesore për eliminimin e diskriminimit të femrës dhe parashikon qëllime dhe masa që shteti duhet t'i ndërmarrë për tejkalimin e saj. Ky dokument ndërkombëtar paraqet një instrument universal, dokument ky që parashikon masa gjithëpërfshirëse për promovimin e parimit të barazisë gjinore në jetën politike dhe publike, në arsim, në punësim dhe të drejtat nga marrëdhënia e punës, në mbrojtjen shëndetësore dhe shëndetit, në jetën ekonomike dhe shoqërore, në barazinë para ligjit, në martesë dhe marrëdhëniet familjare, në arritjen, ndërrimin apo mbajtjen e nënshtetësisë, kurse rëndësi të veçantë i kushton edhe probleme të femrës në mjediset rurale.

Por, kur bëhet fjalë për çështjen e dhunës ndaj femrave, për fat të keq, Konventa nuk e rregullon këtë në mënyrë implicite. Për këtë shkak, në vitin 1992 Komiteti ka miratuar Rekomandimin 19 (Dhuna ndaj femrave), e cila në mënyrë eksplicite përcakton se ndalesa ndaj diskriminimit gjinor e përfshin edhe dhunën ndaj femrave. Në këtë Rekomandim është parashikuar obligimi që shtetet t'i ndërmarrin të gjitha masat e duhura për eliminimin e këtij lloji të dhunës, duke përfshirë edhe zgjidhje adekuate ligjor në legjislacionet ndëshkuese dhe qytetare, parandaluese (informim i publikut dhe fushatave edukative) dhe masa për mbrojtje (sigurimi i ndihmës dhe përkrahjes së viktimave).

Obligimi detyruar për respektimin e dispozitave të tyre dhe realizimi i standardeve që janë parashikuar në këtë rekomandim është personifikuar në mekanizmin e dhënies së llogarisë të shteteve, respektivisht parashtrimi i raporteve të rregullta deri te Komiteti për eliminimin e diskriminimit të femrës. Rëndësinë e Konventës e përforcon Protokollin fakultativ⁵, me çka mundësohet parashtrimi dhe shqyrtimi i padive të individëve dhe grupe të qytetarëve për mbrojtjen e të drejtave të tyre nga ana e Komitetit. Sistemi i efikas juridik, mosekzistimi i zgjidhjeve ligjore si dhe procedura e gjatë e paarsyeshme për mbrojtje, janë përjashtimet nga rregulli i përgjithshëm, me çka për parashtrimin e këtij lloji të padisë deri te Komiteti i KB-ve fillimisht duhet të shfrytëzohen të gjitha zgjidhjet të parapara në legjislacionin e vendit.

Këtë lloj mbrojtjeje femrat mund ta kërkojnë edhe te seksionet tjera të KB-ve, respektivisht në Komisionin për statusin e femrave, te Raportuesi Special për dhunën ndaj femrës, te Komiteti për të drejtat e njeriut, te Komiteti kundër torturës.

⁴ Konventa është miratuar në vitin 1979, kurse ka hyrë në fuqi në vitin 1981. Përfundimisht me 2 nëntor këtë Konventë e kanë miratuar 185 shtete.

⁵ Protokollin fakultativ ka hyrë në fuqi në vitin 2000, dhe përfundimisht me 2 shkurt të vitit 2007 e kanë ratifikuar 85 shtete.

Republika e Maqedonisë për herë të parë parashtrori raport në lidhje me Konventën për eliminimin e të gjitha formave të diskriminimit ndaj femrës në janar të vitit 2006. Në këtë sesion Republika e Maqedonisë e parashtrori dhe e prezantoi raportin e kombinuar inicial periodik të dytë dhe të tretë, që më pas pasuan sjelljet e rekomandimeve përfundimtare të Komitetit sa i përket të njëjtit.

Vlerësimi i progresit dhe përparimit në sferën e avancimit të pozitës së femrës dhe marrëdhëniet ndërmjet gjinive nga ana e Komitetit, të shndërruara në rekomandime përfundimtare, në fakt janë rekomandimet dhe prioritetet të cilave Republika e Maqedonisë duhet t'u kushtojë rëndësi dhe të ndërmarrë hapa serioz për tejkalimin e tyre. Në këtë drejtim, Komiteti, në sferën e dhunës në familje rekomandoi⁶:

Duke i përshëndetur masat e ndërmarra ligjore në luftën kundër dhunës ndaj femrës, përfshirë këtu edhe amendamentet e vitit 2004 të Ligjit për familje, me të cilin amendament dhuna në familje definohet si vepër e posaçme penale në Kodin Penal, Komiteti akoma është i brengosur, me çka i bën thirrje Republikës së Maqedonisë që t'u japë përbërësi aplikimit të masave gjithëpërfshirëse kundër të gjitha llojeve të dhunës ndaj femrave, duke përfshirë këtu edhe dhunën në familje, duke e definuar atë dhunë si formë të diskriminimit dhe shkelje e të drejtave të femrave me Konventë. Komiteti i bën thirrje shtetit, që në formë plotësuese ta elaborojë dhe ta zbattojë legjislationin për dhunën ndaj femrave, me qëllim që të sigurohet ndjekje efektive dhe sanksion të shkelësve dhe mbrojtje dhe ndihmë adekuate për viktimat.

Përpos dhënies llogari para Komitetit për eliminimin e të gjitha formave të diskriminimit ndaj femrës, e në lidhje me Konventën për eliminimin e të gjitha formave të diskriminimit ndaj femrës, Republika e Maqedonisë parashtron raport edhe Raportuesit Special për dhunë ndaj femrave, Komitetit për të drejtat ekonomike, sociale dhe kulturore dhe Komitetit kundër torturës.

Rëndësi të madhe në trajtimin e dhunës ndaj femrave është Deklarata për eliminimin e dhunës ndaj femrave⁷. Deklarata me këtë e demonstroi konsensusin e arritur në nivel ndërkombëtar, sipas së cilit, dhuna ndaj femrës, dhuna në familje, paraqet shkelje e të drejtave të femrave dhe e pamundëson dhe e kufizon gëzimin e tyre.

Platforma e Pekinit për aksion, Deklarata e Kuvendit të Përgjithshëm nga viti 2000, Programi për punë (2002-2006) i Komisionit për statusin e femrave, Deklarata e këtij Komisioni nga viti 2005, si dhe vendosja e lidhjes midis Platformës së Pekinit dhe Qëllimeve Zhvilluese të Mileniumit – paraqesin dokumentet (hapat) përmes të cilave organizata e KB-ve e konfirmojnë angazhimin e tyre të vazhdueshëm për ballafaqimin me këtë lloj të dhunës.

Për rëndësinë e këtij problemi dhe për nevojën e kuptimit të drejt të tij dhe për ndërtimin e strategjive për ballafaqim, flet mjaftueshëm përcaktimi i tij në shumë dokumente ndërkombëtare, jo vetëm në nivel global, por edhe në nivel rajonal (Bashkimi Evropian dhe Këshilli i Evropës). Midis tyre numërohen: Konventa Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut; Deklarata Evropiane Sociale; Konventa Evropiane kundër Torturës; Rekomandimi 1450 (2000) i Këshillit të Evropës, Rekomandimi 1582 (2002) i Këshillit të Evropës dhe Rekomandimi (2002) 5 i Këshillit të Evropës.

Për aktualitetin dhe nevojën për aksion të përbashkët të koordinuar i të gjithë institucioneve në këtë sferë, flet mjaft angazhimi i vazhdueshëm i organizatave ndërkombëtare për shkatërrimin dhe parandalimin e këtij fenomeni, si në nivel ndërkombëtar, po ashtu edhe në nivel nacional. Shembull për këtë lloj të aksionit janë, në fakt, edhe Ditët Ndërkombëtare të përkushtimit në luftën kundër dhunës ndaj femrave i Kombeve të Bashkuara dhe Fushata e Këshillit të Evropës.

⁶ Rekomandimet janë lidhur me gjendjet në këtë sferë për të cilat raportohet para Komitetit, respektisht ajo është gjendja faktike e përcaktuar përfundimisht me fundin e vitit 2004 dhe analiza e legjislationit pozitiv, përfundimisht me vitin 2004.

⁷ Deklarata është miratuar në vitin 1993, me Rezolutën e Kuvendit të Përgjithshëm të KB-ve.

PJESA E KATËRT

PJESA E KATËRT: VIZIONI, MISIONI, PARIMET THEMELORE UDHËHEQËSE TË STRATEGJISË PËR MBROJTJE NGA DHUNA NË FAMILJE

1. VIZIONI

Vizioni i kësaj strategjie është:

- Vendosja e sistemit gjithëpërfshirës dhe efikas në Republikën e Maqedonisë për mbrojtjen dhe parandalimin nga dhuna në familje.

2. MISIONI

Misioni i të gjithë aktorëve për veprim lidhur me dhunën në familje është që sjellja e kësaj Strategjie të mundësojë:

- Sigurimin e kushteve për realizim të vazhdueshëm dhe të suksesshëm të Strategjisë për mbrojtje nga dhuna në familje nga ana e të gjithë aktorëve relevantë (institucionet qeveritare dhe joqeveritare);
- Ruajtja e rezultateve të arritura nga Strategjia

3. VLERAT THEMELORE

Duke u nisur nga vlerat themelore për respekt ndaj njerëzve, marrja e përgjegjësisë për masat dhe rezultatet, ndërtimi i raporteve cilësore ndër-njerëzore nëpërmjet transparencës të hapur për sugjerime, e në të njëjtë kohë duke pasur parasysh përgatitjen për ndjekjen e gjendjes, si dhe ndërmarrjen e masave të nevojshme nëpërmjet analizës së mundësive reale, detektimi i problemeve, krijimi i zgjidhjeve, identifikimi i mungesave dhe nevojave, përparësitë dhe rreziqet, të gjithë aktorët relevantë marrin përgjegjësi të plotë gjatë implementimit të Strategjisë në koordinim me sektorin joqeveritar.

4. PARIMET UDHËHEQËSE

4.1 EFEKTIVITETI

- **Respektimi dhe mbrojtja e të drejtave të njeriut** në pajtim me Kushtetutën e Republikës së Maqedonisë dhe konventat ndërkombëtare dhe planet për aksion;
- **Mbrojtje të njëjtë për të gjithë**, tejkalimi i stigmatizimit pa marrë parasysh gjininë, moshën, përkatësinë nacionale, prejardhjen etnike dhe shoqërore;
- **Avancimi** i bashkëpunimit ndër-sektorial dhe ndërministror, bashkëpunimi me sektorin joqeveritar, i bazuar në parimet e transparencës dhe partneritetit
- **Avancimi dhe ruajtja e sistemit të mbrojtjes** nëpërmjet përforsimit të resurseve për mbrojtje të viktimave të dhunës në familje

4.2 EFIKASITETI

- **Ruajtja** e sistemit të mbrojtjes pa marrë parasysh ndryshimet politike apo shoqërore
- **Përmirësimi i mbrojtjes** - ndërmarrja e masave dhe aktiviteteve, që do të thotë ulje dhe eliminim i faktorëve të caktuar që kanë ndikim negativ në jetën familjare
- **Suksesi** - harmonizim i qëllimeve, prioriteteve dhe masave në sistemin e mbrojtjes
- **Konsekuenca** - sigurimi i koordinimit të gjithanshëm gjatë arritjes së rezultateve
- **Transparencë** gjatë implementimit të Strategjisë
- **Promovimi** i Strategjisë për ngritjen e mbrojtjes dhe ndihma e familjes që është pre e dhunës në familje

4.3 SFIDAT

Strategjia nacionale për mbrojtjen nga dhuna në familje ka të bëjë me tërë popullatën e Republikës së Maqedonisë pa marrë parasysh gjininë, moshën, përkatësinë politike apo religjione.

Në përgjithësi, përmirësimi i cilësisë së jetës dhe mirëqenies në shtet duhet të mundësojë ulje të të gjitha rreziqeve që mund të kontribuojnë për paraqitjen e dhunës në familje.

Korniza kohore për hartimin e planit aksionar dhe implementimi i aktiviteteve është prej vitit 2008-2011.

4.4 RREZIQET

Rreziqet që mund të shkaktojnë prolongim të aktiviteteve nga Strategjia janë:

- Koordinimi i pamjaftueshëm i aktorëve relevantë në zbatimin e masave të kësaj Strategjie;
- Mospërkrahja e aktiviteteve me buxhetet financiare adekuate;
- Mosrespektimi i kornizës kohore, e paraparë në planet aksionare.

4.5 PROBLMET AKTUALE

Dhuna në familje përfshinë përdorimin e forcës, kanosjes dhe frikësimit, si dhe keqpërdorimin emocional dhe seksual. Në Republikën e Maqedonisë me këtë strategji do të vazhdohet rruga e deritanishme e institucioneve të sistemit, ndërsa ky është menaxhim i rrënjosur me problemin e dhunës familjare, rrënimi i të gjitha barrierave lidhur me të njëjtin, si dhe vështrimin se në këtë nuk duhet të shikohet si në "punë private familjare", por si problem shoqëror, që kupton nevojë nga inkuadrimi i të gjithëve vepruesve relativ.

PJESA E PESTË

PJESA E PESTË: QËLLIMI KRYESOR STRATEGJIK I STRATEGJISË DHE QËLLIMEVE SPECIFIKE STRATEGJIKE, REZULTATE DHE AKTIVITETE

5.1 QËLLIM KRYESOR STRATEGJIK

Qëllimi kryesor strategjik i strategjisë Nacionale për mbrojtje nga dhuna familjare është zvogëlim i dukurisë së dhunës familjare dhe përmirësimi i kualitetit për siguri me masa të sistemit në sferat preventive, intervenim, edukim, ndjekje dhe koordinim me sektorët, për arsye veprimi efektiv dhe efikas për menaxhim me dhunën familjare me sigurim të qëndrimit të vetëm dhe hyrje.

Organizatat qytetare janë aktorë kryesorë dhe partnerë të Qeverisë së Republikës së Maqedonisë për promovim dhe përparim të gjitha formave për mbrojtje nga dhuna familjare.

5.2 QËLLIMET E POSAÇME, REZULTATET DHE AKTIVITETET PËR REALIZIMIN E STRATEGJISË

Qëllim i veçantë 1

Vendosje dhe zhvillim të qasjes së koordinuar ndër-sektorial në mbrojtje të viktimave të dhunës familjare.

Rezultati 1.1. Vendosja e bashkëpunimit dhe koordinimit të aktiviteteve të institucioneve kompetente në nivel qendror dhe lokal.

Aktivitete

1.1.1. Përgatitja e protokollit të unifikuar për trajtim të institucioneve nga ana e grupit ndër resor.

1.1.2. Vendosje të pilotit lokal trupi Koordinues në Shkup për trajtim të koordinuar në raste të dhunës familjare dhe mbajtjes së takimeve të shpeshta.

Bartës: Ministria e Punës dhe Politikës Sociale, Ministria e Punëve të Brendshme, Ministria e Shëndetësisë, Ministria e Drejtësisë dhe organizata qytetare.

Periudha e realizimit: 2008-2010.

Qëllimi i veçantë 2

Preventiva e dukurisë së dhunës familjare nëpërmjet procesit edukativo-arsimor.

Rezultati 2.1. Situata e vërtetuar faktike për përmbajtje arsimore të qëndrueshme, planet dhe programet, nga aspekti i të drejtave të fëmijëve për mësim të sigurt, zhvillim dhe mosdiskriminim.

Aktivitete

2.1.1. Zbatimi i analizës së përmbajtjeve arsimore, planeve dhe programeve.

2.1.2. Përgatitja e rekomandimeve deri te institucionet kompetente për ndryshim të përmbajtjes në pajtim me Konventën për të drejtat e fëmijëve në plan për zbatimin e saj.

Rezultati 2.2. Zmadhim sigurimi dhe mbrojtje nga dhuna në institucionet edukativo-arsimore.

Aktivitete

2.2.1. Përgatitje e studimit përfshirës për situatat në lidhje me dhunën mbi fëmijët në shkollat e Maqedonisë.

2.2.2. Përvetësimi i rekomandimeve dhe ndërtimi i tyre në plan aksionar për mbrojtjen e fëmijëve në shkollat në nivel të gjithë territorit të Maqedonisë.

Bartësit për r. 2.1. dhe 2.2.: Ministria e Arsimit dhe Shkencës; Byroja për zhvillim të arsimit, Ministria e Punës dhe Politikës Sociale dhe organizatat qytetare, të cilët punojnë në përparimin e shëndetit dhe sigurimit të drejtave të fëmijëve në arsim dhe Ministria e Shëndetësisë.

Periudha e realizimit: 2008-2009.

Rezultati 2.3. Përbajtjet e ndryshuara arsimore të ndjeshme në procesin arsimor të cilët kanë të bëjnë me matricat me vlerë në raport me çështjet gjinore.

Aktivitetet

2.3.1. Zbatim i analizës të programeve arsimore në shkollat e mesme dhe fillore për matricat me vlerë për rregullimin e raporteve në kurorë dhe familje.

2.3.2. Formimi i trupit ekspert përbërë nga organizata profesionale, institute dhe qendra hulumtuese, në bashkëpunim me Byronë për zhvillimin e arsimit për përgatitje të përbajtjeve adekuata për të drejtat e fëmijëve dhe familjes.

2.3.3. Përvetësimi i ndryshimeve dhe plotësimeve të propozuara në programin arsimor për shkolla fillore dhe të mesme, sa i përket çështjes së gjinive.

Bartës: Ministria e Arsimit dhe Shkencës, Ministria e Punës dhe Politikës Sociale, Byroja për Zhvillimin e Arsimit, institucionet akademike të cilët merren me studimin e gjinisë dhe çështjeve gjinore.

Periodha e realizimit: 2009-2010.

Rezultati 2.4. Përfaqësimi i vërtetuar i dhunës familjare mbi fëmijët dhe përfaqësimi i dhunës te të rinjtë e shkollave të mesme.

Aktivitetet

2.4.1. Zbatim i hulumtimeve për përfaqësimin e dhunës familjare mbi fëmijët.

2.4.2. Zbatim i hulumtimeve për përfaqësimin e dhunës te të rinjtë e shkollave të mesme.

2.4.3. Furnizimi dhe promovimi i rezultateve nga hulumtimi për të përfaqësuarit e dhunës në shkolla.

Bartës: Ministria e Arsimit dhe Shkencës, Ministria e Punës dhe Politikës Sociale, Ministria e Shëndetësisë dhe organizata qytetare.

Periodha e realizimit: 2009-2010.

Rezultati 2.5. Rritja e informimit te të rinjtë (fillore, shkolla të mesme, rinia studentore, si dhe fëmijët të cilët nuk ndjekin shkollë) për njohje të dhunës në raportet prind-fëmijë, ndërmjet fëmijëve dhe dhunës ndërmjet partnerëve.

Aktivitetet

2.5.1. Hartimi i planit arsimor për ngritje të vetëdijes te nxënësit në shkollat fillore dhe të mesme për format e dhunës dhe njohja e tyre me kohë.

2.5.2. Organizimi dhe realizimi i stërvitjeve për aftësim të arsimtarëve - mentorëve.

Periodha e realizimit: 2008.

2.5.3. Ndërtimi i përbajtjeve për preventivë prej çfarëdo lloji të dhunës në programet vjetore për punë në shkollat dhe më gjerë në bashkësitë.

2.5.4. Ndërtimi i përbajtjeve për preventivë nga dhuna në programet për punë në këshillat e prindërve në shkollat fillore dhe të mesme.

2.5.5. Përgatitja dhe shpërndarja e materialeve informuese dhe video materialeve me pjesëmarrje të rinjve.

Periodha e realizimit: pandërprerë.

Bartës: Ministria e Arsimit dhe Shkencës, Byroja për Zhvillimin e Arsimit, Agjencia për Sport dhe të Rinj, Ministria e Punës dhe Politikës Sociale, Ministria e Shëndetësisë dhe të rinjtë të inkuadruar në përgatitjen e stërvitjeve.

Rezultati 2.6. Informimi i zmadhuar i kuadrit arsimor ekzistues për njohjen e dhunës familjare.

Aktivitetet

2.6.1. Përpunimi i programit për stërvitje.

2.6.2. Krahasimi i stërvitjes për mësuesit.

Periodha e realizimit: 2008.

2.6.3. Zbatim i stërvitjes në kuadër të shkollave fillore.

Periodha e realizimit: e pandërprerë.

Bartës: Ministria e Arsimit dhe Shkencës - Sektori për arsim fillor dhe Byroja për Zhvillim të Arsimit, Agjencia për Sport dhe të Rinj dhe Ministria e Punës dhe Politikës Sociale.

Rezultati 2.7. Përbajtje të përfshira për njohjen e dhunës familjare dhe sistemit ekzistues për siguri të fakulteteve për mësues.

Aktivitetet

2.7.1. Zbatim i përbajtjeve mësimore për dhunën në familje dhe sistemin ekzistues për mbrojtje të fakulteteve për arsimtar.

Bartës: Ministria e Arsimit dhe Shkencës dhe fakultetet për arsimtar.

PJESA E PESTË

Qëllimi i veçantë 3 Edukimi i strukturave profesionale.

Rezultati 3.1. Ministria e Punëve të Brendshme
Informimi i zmadhuar i nëpunësve policor dhe iniciimi i proceseve për vepra penale të cilat e kategorikisht rregullojnë dhunën familjare.

Aktivitetet

- 3.1.1. Organizimi i punëtorëve tematike njëditore në territorin e qytetit të Shkupit dhe qendrave regjionale të Ministrisë së Punëve të Brendshme.
- 3.1.2. Përgatitja e doracakut për veprim në raste të dhunës në familje, me fokus të qenieve ligjore të veprave penale/formave kualifikuese në dhunën familjare dhe kompetencat në lidhje me zbatimin e masave të përkohshme për siguri.

Bartës: Ministria e Punëve të Brendshme, Seksioni për preventivë dhe këshilltar për aftësim profesional në kuadër të Sektorit për punë të brendshme.

Rezultati 3.2. Akademia për stërvitje të gjykatësve dhe prokurorëve publikë
Zmadhimi i ndjeshmërisë, dituri dhe zotësi të strukturave profesionale (prokurorët publik dhe gjykatësit), për aktet e kryera të dhunës familjare, si dhe në pjesën e politikës dënuese.

Aktivitetet

- 3.2.1. Zgjerimi i programeve për edukim në lëmin e dhunës familjare.
- 3.2.2. Zbatimi i përmbajtjeve specializuese për edukim të dhunës familjare për gjykatës dhe prokurorë publik, me fokus të veprave penale vrasje dhe vrasje në çast, lëndime trupore dhe lëndime të rënda trupore
- 3.2.3. Organizimi i forumeve për politikën ndëshkuese në lëmin e dhunës familjare në secilin regjion ftues.

Bartës: Akademia e Gjykatësve dhe Prokurorëve Publikë.

Rezultati 3.3. Ministria e Punës dhe Politikës Sociale
Zgjerimi i diturive dhe zotësive të punëtorëve profesionalë për mënyrën e trajtimit në rast të dhunës në familje.

Aktivitetet

- 3.3.1. Përgatitja e pyetësorit për vlerësim të nevojave për edukim të kuadrit profesional.
- 3.3.2. Përgatitja e programit për stërvitje në vazhdimësi të personave profesionalë në qendrat për punë sociale dhe integrimi i programeve ekzistuese për stërvitjen e resorëve.

Periudha e realizimit: 2008.

- 3.3.3. Edukimi i punëtorëve profesionalë nga qendrat për punë sociale
- Periudha e realizimit:** në vazhdimësi.

Rezultati 3.4. Profesionistë të stërvitur për punë me ushtrues të dhunës në familje.

Aktivitetet

- 3.4.1. Zbatimi i stërvitjes për realizues të programit për punë me kryerësit.
- Periudha e realizimit:** 2010.

Bartës për r. 3.3. dhe 3.4.: Ministria e Punës dhe Politikës Sociale.

Rezultati 3.5. Ministria e Shëndetësisë
Specialistë shëndetësorë të stërvitur në zbulimin e shenjave të hershme të dhunës dhe trajtim adekuat.

Aktivitetet

- 3.5.1. Zbatimi i edukimit për kuadrin specialist nga siguria shëndetësore për preventivë primare, sekondare dhe terciare, zbulimi, domosdoshmëri për paraqitje dhe trajtim të viktimave të dhunës familjare.

- 3.5.2. Zbatimi i përmbajtjeve arsimore për dhunë familjare për dhunë familjare dhe sistemi ekzistues për siguri në Fakultetin e Mjekësisë dhe shkollat e larta shoqëruese.

Bartës: Ministria e Shëndetësisë, Komisioni Kombëtar për dhunë dhe shëndet, Shoqata e Mjekëve të Maqedonisë, Fakulteti i Mjekësisë, Oda e Mjekëve të RM-së, Siguria shëndetësore primare, sekondare dhe terciare.

Periudha e realizimit: 2008-2010.

Qëllimi i veçantë 4

Përmirësimi i sistemit për siguri të viktimave të dhunës në familje.

Rezultati 4.1. Përfaqësim i vërtetuar i dhunës familjare te personat e vjetër.

Aktivitetet

4.1.1. Punimi studimit gjithëpërfshirëse për përfaqësim të dhunës familjare te personat pleq.

4.1.2. Ngritja e vetëdijes për praninë e efekteve negative nga dhuna në familje te personat e vjetër.

Periudha e realizimit: 2008-2009.

Bartësi: Ministria e Punës dhe Politikës Sociale dhe Ministria e Shëndetësisë.

Rezultati 4.2. Korniza ligjore e përparuar/nënligjore në raport me sistemin për siguri.

Aktivitete

4.2.1. Formimi i grupit punues për përgatitje dhe përvetësim të normave dhe standardeve për punë në qendrën për këshilla të viktimave të dhunës familjare, si dhe programe për punë profesionale.

Periudha e realizimit: 2008-2009.

4.2.2. Formimi i grupit punues për përgatitje dhe përvetësim të normave dhe standardeve për punë në qendrën për këshilla të fëmijëve viktimat të dhunës familjare, si dhe programe për punë profesionale.

Periudha e realizimit: 2008.

4.2.3. Formimi i grupit punues për përgatitje dhe përvetësim të normave dhe standardeve për punë në qendrën për këshilla të shkaktuesve të dhunës familjare, si dhe programe për punë profesionale.

Periudha e realizimit: 2010.

Bartësi: Ministria e Punës dhe Politikës Sociale/Spektori për siguri sociale, Enti Republikan për Veprimtari Sociale, Ministria e Shëndetësisë dhe organizata qytetare.

4.2.4. Rishikimi dhe ndryshimi i udhëzimeve metodologjike në raport të trajtimit në raste të dhunës familjare nga ana e qendrave për punë sociale në pjesën e sistemit për vlerësim të nevojave të viktimës, mënyra e zbatimit të masave për siguri dhe masat e përkohshme të sigurisë.

Bartësi: Ministria e Punës dhe Politikës Sociale dhe Enti Republikan për Veprimtari Sociale.

Periudha e realizimit: 2008-2009.

4.2.5. Formimi i grupit punues për përgatitje të analizës krahasuese për standardizimin dhe licencimin e organizatave qytetare për kryerje të shërbimeve.

Periudha e realizimit: 2008.

4.2.6. Delegimi i shërbimeve nga sfera e dhunës familjare të organizatave të licencuara qytetare.

Bartësi: Ministria e Punës dhe Politikës Sociale dhe organizatat qytetare.

Periudha e realizimit: 2010.

Rezultati 4.3.

Aktivitetet

4.3.1. Formimi i grupit punues për përgatitjen dhe përvetësimin e programit të veçantë për transferime të kushtëzuara në të holla për viktimat të dhunës familjare dhe fëmijët e tyre (sa i përket sigurimit të arsimimit për fëmijët dhe kontrollime mjekësore të rregullta).

4.3.2. Formimi i grupit punues për përgatitje të programeve për para kualifikim dhe deri në kualifikim për viktimat e dhunës familjare.

4.3.3. Sigurim i para kualifikimit dhe deri në kualifikim për 80 viktimat të dhunës në familje në nivel vjetor.

4.3.4. Vendosja e sistemit për punësim të obligueshëm të viktimave të papunësuar të dhunës në familje, në pajtim të cilët më së shumti 50% nga vendet e parashikuara për femra të papunësuar (programi për krijimin e vendeve të punës), do të jenë të dedikuara për viktimat e dhunës familjare.

Bartësi: Ministria e Punës dhe Politikës Sociale-Spektori për mbrojtje sociale, Agjencia Shtetërore për Punësim dhe Agjencia e Punësim.

Periudha e realizimit: e pandërprerë.

Rezultati 4.4. Vendosje përparuese organizuese në qendrat për punë sociale për vendosje efikase në raste të dhunës në familje.

Aktivitetet

4.4.1. Plotësimi i analizave ekzistuese për vendosje organizuese në qendrat për punë sociale për trajtime efikase në rast të dhunës në familje.

4.4.2. Riorganizimi i punës në qendrat për punë sociale, përkatësisht nga konstatimet e analizave.

Bartës: Ministria e Punës dhe Politikës Sociale-Sektori për mbrojtje sociale dhe Enti Republikan për Veprimtari Sociale.

Periudha e realizimit: 2009.

Rezultati 4.5. Kapacitete të vërtetuara ekzistuese të sektorit qeveritar dhe qytetar, sa i përket sigurimit të shërbimeve për viktimat e dhunës familjare.

Aktivitetet

4.5.1. Vlerësimi i resurseve dhe kapaciteteve të dhura ekzistuese nga sektori qeveritar dhe qytetar.

4.5.2. Vlerësimi i kapacitetit të qendrave për përkujdesje ditore dhe të përkohshme për viktimat të dhunës familjare në bazë të më shumë parametrevë: numri i qendrave përballë nevojave për vendosje; kapacitetet teknike; numri i personave profesionalë.

4.5.3. Rritja/zvogëlimi i kapaciteteve për vendosje në krahasim me të gjitha parametrat.

Bartës: Ministria e Punës dhe Politikës Sociale dhe organizatat qytetare.

Periudha e realizimit: 2008-2009.

Rezultati 4.6. Niveli i ngritur i informimit në popullatën e përgjithshme për shërbimet të cilat sigurohen në sistemin e sigurisë dhe sistemi qytetar juridik.

Aktivitetet

4.6.1. Përgatitja dhe shpërndarja e materialeve të shtypura për informim të opinionit të përgjithshëm për vendimet ligjore, me fokus të veçantë të masave për siguri dhe masat e përkohshme për siguri nga Ligji për familjen.

4.6.2. Organizimi punëtorive informative-edukuese me popullatën e përgjithshme, me fokus të veçantë të masave për siguri dhe masat e përkohshme për mbrojtje nga Ligji për familjen.

4.6.3. Organizimi i fushatës së medimeve me fokus të veçantë të masave për siguri dhe masat e përkohshme për siguri nga Ligji për familjen.

Bartësit: Ministria e Punës dhe Politikës Sociale dhe organizatat qytetare.

Periudha e realizimit: e pandërprerë.

Qëllim i veçantë 5

Përparimi i sistemit qytetar juridik për siguri.

Rezultati 5.1. Përparimi i kornizës ekzistuese ligjore/nënligjore dhe përmirësimi i vendosjes së institucioneve relative në raport të masave të përkohshme për mbrojtje.

Aktivitetet

5.1.1. Përvetësimi i trajtimit të jashtëm (protokoll) për mënyrën e trajtimit në qendrat për punë sociale në rast të dhunës familjare.

Bartës: Ministria e Punës dhe Politikës Sociale.

Periudha e realizimit: 2008.

5.1.2. Përvetësimi i trajtimit të jashtëm (protokoll) për mënyrën e trajtimit të qendrave shëndetësore në raste të dhunës familjare.

Bartës: Ministria e Shëndetësisë.

Periudha e realizimit: 2008.

5.1.3. Përgatitja e programit gjithëpërfshirës për implementim të masave të përkohshme - shërim i obligueshëm të dhunuesit (Ligji për familjen) dhe identifikimi i institucioneve për preventivë dhe tretman të dhunës.

5.1.4. Formimi i grupit punues për përgatitje të rregullores për veprim të shpejtë (me kornizë kohore, realizimi financiar dhe mënyra e të paguarit) sa i përket ekspertizës për masën e përkohshme për siguri - mjekim i obligueshëm për kryerësit në dhunën familjare.

5.1.5. Identifikimi i institucioneve ligjore/ekipet për ekspertim sa i përket masës së përkohshme për siguri-mjekim i obligueshëm për kryerësit e dhunës familjare, në pajtim me rregulloren për trajtim të shpejtë.

Bartësit: Ministria e Shëndetësisë, spitalet psikike dhe institucionet me repartet ekzistuese për trajtim të varësive.

Periudha e realizimit: 2008-2009.

Rezultati 5.2. Rritja e efikasitetit në zbatimin e masave të përkohshme për mbrojtje.

Aktivitetet

5.2.1. Ndjekje e zbatimit të Rregullores për mënyrën e zbatimit të masave për siguri (MS) dhe masave të përkohshme për siguri (MPS).

5.2.2. Zbatimi i monitoringut dhe vlerësim të zbatimit të masave për siguri (MS) dhe masave të përkohshme për siguri (MPS).

5.5.3. Përgatitja e instrumenteve për zbatim të monitoringut dhe vlerësimin në zbatimin e masave për mbrojtje (MM) dhe masat e përkohshme për mbrojtje (MPM).

Bartës: Ministria e Punës dhe Politikës Sociale, Enti Republikan për Veprimtari Sociale dhe Qendrat për punë sociale.

Periodha e realizimit: në vazhdimësi.

Qëllimi i veçantë 6

Përparimi i sistemit të drejtë ndëshkues për siguri.

Rezultati 6.1. Kornizë e ligjore e përmirësuar/kornizë nënligjore për arsye sigurie të mbrojtjes së drejtë ndëshkuese përkatëse të viktimës, sanksionimi i risocializimit të dhunuesit.

Aktivitetet

6.1.1. Zbatimi i analizës të vendimeve ligjore ekzistuese.

6.1.2. Përgatitje të propozim-ndryshimeve dhe plotësimeve të Ligjit penal në pajtim me konkludimet e analizës së zbatuar.

6.1.3. Përgatitje të propozim-ndryshimeve dhe plotësime të ligjit Penal në pjesën e sigurimit të sistemit për vizitë të detyrueshme të programit për punë me dhunues, si pjesë e sistemit të masave alternative për siguri.

6.1.4. Përgatitje të propozim-ndryshimeve dhe plotësime të Ligjit për procedim penal në pajtim me konkludimet e analizës së zbatuar.

6.1.5. Përvetësimi i ndryshimeve dhe plotësimeve të Ligjit penal dhe Ligjit për procedim penal.

Bartës: Ministria e Drejtësisë dhe Ministria e Punëve të Brendshme.

Rezultati 6.2. Rritja e informimit të popullatës së përgjithshme për rregullimin ligjor të dhunës familjare, në veçanti të dhunës psikologjike dhe seksuale dhe informimi për mbrojtje e cila sigurohet në kuadër të sistemit të drejtë penal për siguri.

Aktivitetet

6.2.1. Përgatitje dhe diseminim të materialeve edukativo-informative (pamflete, broshura etj.), me sjelljen e akteve të ligjit.

6.2.2. Organizimi i punëtorive edukativo - informative, tribuna për njohuri me të gjitha llojet e dhunës familjare dhe me mbrojtje e cila sigurohet në kuadër të sistemit të drejtë ndëshkues për siguri.

Bartës: Ministria e Drejtësisë, Ministria e Punëve të Brendshme në bashkëpunim me njësitë e pushtetit vendor dhe organizatat qytetare.

Rezultati 6.3. Situata e vërtetuar dhe mënyra për trajtim të këshilltarëve policor pas masave të përkohshme për siguri.

Aktivitetet

6.3.1. Grumbullimi i të dhënave për mënyrën e trajtimit pas Masave të përkohshme për siguri në tri qendrat regjionale dhe përgatitja e analizës.

6.3.2. Zbatimi i kontrollit dhe hetimi në lëndë për vendosje pas masave të përkohshme për siguri.

6.3.3. Organizimi takimeve njëditore për diskutim rreth mungesave të vërtetuara dhe ndërtimi i praktikave pozitive.

Bartës: Trupi Koordinues për zbatimin e programit në Ministrinë e Punëve të Brendshme dhe Sektori për analitikë, hulumtimi dhe dokumentimi në Ministrinë e Punëve të Brendshme.

Rezultati 6.4. Situata e vërtetuar sa i përket politikës ndëshkuese për kryerësit e dhunës në familje, si dhe afati i trajtimit në nivel të prokurorisë dhe gjyqeve individuale.

Aktivitetet

6.4.1. Grumbullimi i të dhënave nga të gjithë prokurorët publikë dhe gjyqe themelore në bazë të pyetësorit të përgatitur.

6.4.2. Përgatitja e raportit vjetor për kohëzgjatjen e procedurës, përfshirë dhe mendim në raport me politikën ndëshkuese për vitin lëndor.

Bartës: Ministria e Punës dhe Politikës Sociale, prokurorë publik themelore dhe gjyqe themelore, Enti Shtetëror për Statistikë dhe Akademia për stërvitje të gjyqtarëve dhe prokurorëve publikë.

Qëllimi i veçantë 7

Vendosja e sistemit për evidencë dhe referim për rastet të dhunës nga ana e të gjitha institucioneve relative.

Rezultati 7.1. Sistemi i kreativ dhe dokumentimi i rasteve të dhunës në familje.

Aktivitetet

7.1.1. Vendosja e sistemit për evidencë në pajtim me Rregulloren për evidentim dhe dokumentim për shfrytëzues të shërbimeve në mbrojtjen sociale.

7.1.2. Sigurimi i pajisjeve teknike në pajtim me nevojat e sistemit për evidencë.

Bartës: Ministria e Punës dhe Politikës Sociale, Enti Republikan për Veprimtari Sociale, qendra për punë sociale dhe organizatat qytetare.
Periudha e realizimit: 2008.

7.1.3. Përgatitja e udhëzimit për mënyrën e udhëheqjes së evidencës së veçantë në rastet të dhunës në familje në gjyqet, gjatë shqyrtimit të masave të përkohshme për siguri dhe vendosje pas lëndëve penale nga sfera e dhunës familjare.

7.1.4. Përgatitje e udhëzimit për mënyrën e udhëheqjes së evidencës së veçantë në rastet e dhunës në familje në prokuroret themelore, në krahasim me lëndët penale nga sfera e dhunës në familje.

Bartës: Ministria e Drejtësisë, gjykatat themelore dhe prokuroritë publike themelore.

Periudha e realizimit: 2008.

7.1.5. Përgatitja për ndryshime dhe plotësime të Ligjit për evidencë me qëllim të krijimit të obligimit ligjor për Ministrinë e Shëndetësisë për vendosjen e sistemit për evidencë të veçantë të rasteve të dhunës familjare në institucionet shëndetësore.

Bartës: Ministria e Shëndetësisë.

Periudha e realizimit: 2008.

Rezultati 7.2. Sistem kreativ për domosdoshmëri dhe në vazhdimësi lajmërim dhe ndjekje të situatave në secilin prej resorëve.

Aktivitetet

7.2.1. Zbatimi i shpaljeve të obligueshme të raporteve të rregullta për

hapin e lajmërimit të dhunës familjare dhe mënyrën e trajtimit nga ana e qendrave për punë sociale, policisë, institucionet shëndetësore, gjyqet penale themelore, qytetarë dhe prokurorët themelore.

Bartës: Ministria e Punës dhe Politikës Sociale, Sektori për analitikë hulumtimi dhe dokumentimi në MPB, Ministria e Shëndetësisë, Ministria e Drejtësisë (prokurorët themelore publikë dhe gjykatat themelore).

Periudha e realizimit: e vazhdueshme në çdo 6 muaj.

Qëllimi i veçantë 8

Vendosja e mekanizmave për zbatimin e strategjisë.

Rezultati 8.1. Zbatimi efektiv dhe i koordinuar i Strategjinë nga ana e të gjitha institucioneve relative në nivel nacional.

Aktivitetet

8.1.1. Formimi i Trupit koordinues nacional për zbatimin e Strategjisë në nivel nacional me përfshirje të përfaqësuesve nga të gjitha ministratë relevante, institucionet dhe organizatat qytetare.

8.1.2. Caktimi i mandatit, metodologjia e punës, dinamika e mbajtjes së takimeve të shpeshta punuese dhe treguesit për sukses.

Bartësit: Ministria e Punës dhe Politikës Sociale, Ministria e Punëve të Brendshme; Ministria e Shëndetësisë, Ministria e Drejtësisë dhe organizatat qytetare.

Rezultati 8.2. Krahasim efektiv i Strategjisë nga ana e të gjitha institucioneve relative në nivel të secilës ministri.

Aktivitetet

8.2.1. Formimi i Trupit koordinues për zbatim të Strategjisë në nivel të ministrive individuale.

8.2.2. Caktimi i mandatit, metodologjia e punës, dinamika e mbajtjes të takimeve të shpeshta të punës dhe rrëfyesit për sukses.

Bartësit: Ministria e Punës dhe Politikës Sociale, Ministria e Punëve të Brendshme, Ministria e Shëndetësisë, Ministria e Arsimit dhe Shkencës, Ministria e Drejtësisë.

Periudha e realizimit: 2008.

PJESA E GJASHTË-SHTATË

PJESA E GJASHTË: KORNIZA KOHORE

Strategjia nacionale ka karakter afatmesëm. Plikërisht në periudhën prej vitit 2008-2011 është planifikuar të realizohen qëllimet afatshkurtër dhe afatmesëm.

PJESA E SHTATË: IMPLEMENTIMI DHE MEKANIZMAT PËR NDJEKJE

Për nevojat e ndjekjes dhe vlera e implementimit të Strategjisë nacionale, ndërsa me atë dhe zmadhimi i efikasitetit në zvogëlimin dhe preventiva e dhunës familjare në vend, Qeveria e Republikës së Maqedonisë pasi ta miratojë, e njëjta do të formojë trup koordinues nacional nga përfaqësues të ministrive, shoqatave dhe institucioneve tjera të qytetarëve për ndjekje të implementimit të Strategjisë. Megjithatë, Trupi koordinues nacional nëpërmjet raporteve tremujore do ta informojë Qeverinë e Republikës së Maqedonisë për realizimin e dinamikës së paraparë dhe progresin për zbatim të Strategjisë Nacionale për dhunën familjare 2008-2011.

Trupin Koordinues Nacional do ta përbëjnë përfaqësues nga sektori qeveritar dhe qytetar. Në trup do të anëtarësohen anëtarë të përhershëm dhe të përkohshëm. Ministria e Punës dhe Politikës Sociale, Ministria e Punëve të Brendshme, Ministria e Arsimit, Ministria e Drejtësisë dhe Ministria e Shëndetësisë do të prezantohen me nga dy përfaqësues të përhershëm, ndërsa organizatat qytetare me pesë. Gjithsej ky trup do të numërojë 15 anëtarë të përhershëm. Secili prej anëtarëve të përhershëm të emëruar do të ketë të emëruar zëvendës nga resorët e ministrisë përkatëse, apo organizatës. Anëtarët e përkohshëm do të anëtarësojnë dhe kontribuojnë për punimin e trupit koordinues Nacional përkatësisht me nevojat.

Anëtarët e përkohshëm do të vijnë nga radhët e: qendrave për punë sociale, Entit Republikan për Veprimtari Sociale; Agjencisë shtetërore për Punësim dhe agjencitë për punësim; Instituti për punë sociale dhe politikë sociale; Akademia për stërvitje të gjyqtarëve dhe prokurorëve publik; Gjyqet themelore; prokurorët themelore publikë; Sektori për analitikë, hulumtime dhe dokumentime të MPB; SPB, dhe OPB; sektorët arsim fillor, të mesëm dhe të lartë në kuadër të Ministrisë së Arsimit; institucionet edukativo-arsimore; Byroja për Zhvillimin e Arsimit; institutet akademike dhe institucionet; Komisioni Nacional për dhunë dhe shëndet; Enti Republikan për Siguri Shëndetësore; Oda e Mjekëve të RM-së; institucionet shëndetësore nga mbrojtja sociale primare, sekondare dhe terciare; Fakulteti i Mjekësisë; shoqatat e mjekëve të Maqedonisë; spitalet psikiatrike me klasat e tyre ekzistuese për tretman të varësive; njësitë të pushtetit vendor dhe organizata qytetare.

Me Këshillin do të udhëheqin Ministria e Punës dhe Politikës Sociale dhe Ministria e Punëve të Brendshme. Kryesia e tyre do të zhvillohet në mënyrën vijuese: në vitin 2008 do të udhëheq MPPS, 2009 do të udhëheq MPB dhe 2010, në pjesën e parë Ministria e Punës dhe Politikës Sociale, ndërsa pjesën e dytë MPB. Kjo nënkupton se kryesuesi i trupit do të vijë nga radha e ministrisë e cila udhëheq, ndërsa zëvendësi i saj nga ministria e cila është në vazhdim për të udhëheq.

PJESA E SHTATË-TËTË

Trupi do të ketë mandat formal dhe juridik për ndjekje të implementimit të plotë, që është me domethënie të rëndësishme për zbatim efikas të programit nga ana e të gjithave subjekteve relevante në fushën e dhunës familjare. Trupi koordinues do t'i vërtetojë cilësitë dhe sasinë simptomë, në bazë të cilëve do të ndiqet ndikimi nga implementimi i Strategjisë nacionale për mbrojtje nga dhuna në familje.

Kompetenca e këtij trupi është:

- Përgatitje të planit detal aksionar për zbatim të programit;
- Vërtetimi i kornizës kohore dhe aktorë përgjegjës për zbatimin e aktiviteteve;
- Zhvillimi i planit për ndjekje të progresit në pajtim me indikatorët të theksuar në këtë projekt;
- Kryerja e vlerësimeve periodike të rregullta (gjashtëmujore) përparim në raport me zbatimin e programit;
- Përgatitja e udhëzimeve për përparim të hyrjes koordinuese;
- Plani dhe zbatimi i aktiviteteve koordinuese, veçanërisht në fushën e parandalimit;
- Përgatitje të raportit të rregullt vjetor në punën e tij;
- Zhvillimi i iniciativave në raport të vendosjeve të këshillave koordinuese lokale në nivel të pushtetit vendor;
- Përgatitje të propozimeve dhe mendimeve për akte ligjore dhe nënligjore në fushën e dhunës familjare;
- Në vet programin, pra në buxhetin i cili do të vërtetohet për zbatimin e të njëjtës, do të vërtetohet vlera e veçantë për punën e trupit koordinues.

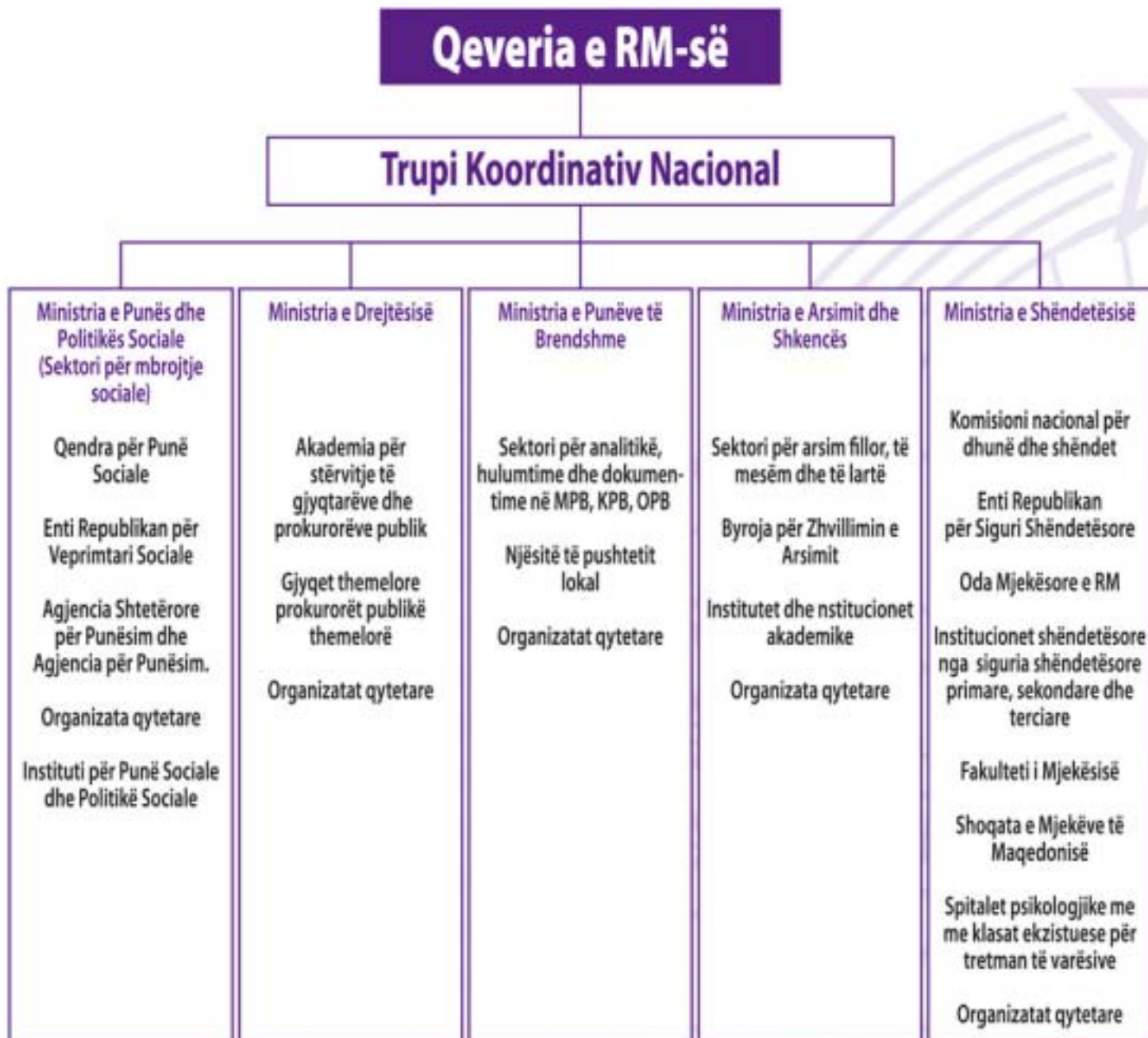
Njëkohësisht, përball formimit të trupit nacional koordinues, për zbatim efikas të strategjisë nacionale për mbrojtje nga dhuna familjare, në pjesën të secilës nga ministrat e inkuadruara, do të formohen trupa koordinuese të veçanta në kuadër të ministrave të njëjta të emëruara.

Ekzistojnë anëtarë të trupit koordinues nacional njëkohësisht do të anëtarësohen trupa koordinues të veçanta në resorët e ministrave.

PJESA E TETË: IMPLIKACIONET FINANCIARE

Për zbatimin e strategjisë nacionale për dhunën familjare duhen 3.000.000,00 denarë në vitin 2008 dhe 6.000.000,00 denarë në vitet e ardhshme. Për pjesën e mjeteve të nevojshme do të kërkohet financim përkrahës nga shtetet e jashtme.

Ministria e Punës dhe Politikës Sociale, Ministria e Punëve të Brendshme, Ministria e Arsimit dhe Shkencës, Ministria e Drejtësisë dhe Ministria e Shëndetësisë, në planin aksionar vjetor për zbatimin e strategjisë do t'i parashikojnë implikimet fiskale për realizimin e aktiviteteve, për vitin në vijim në kuadër të harxhimeve të përgjithshme fiskale.

SHTOJCA 1

SHTOJCA 1

TË DHËNAT THEMELORE PËR HULUMTIMIN "JETA NËN HIJE"

Dituri e hulumtuese të fituara nga hulumtimet e zbatuara: Jeta nën hije, zbatuar nga Shoqata ECE në vitin 2007 dhe financiarisht përmbytur nga ana e institutit për Bashkësi Afatgjate IBA, nëpërmjet fondeve të Agjencisë Amerikane për Zhvillim, paraqesin caktimet bazë për krijim të politikave të Qeverisë së RM-së për siguri nga dhuna familjare. Hulumtimi është i ndarë në dy pjesë: Hulumtim i numrit të errët të dhunës familjare dhe analiza e përgjigjes institucionale (raste të paraqitura) të dhunës familjare.

Baza nisëse gjatë përkufizimit të lëndës të hulumtimit ishte definicioni ligjor për dhunën familjare e përbërë në nenin 122 t. 19 nga Kodi Penal.

Lënda hulumtuese ishte dhuna drejtuar kah femrave të rritura, shprehur nëpërmjet tre dimensionesh të tyre fizike, psikike dhe seksuale, kryer nga ana e bashkëshortit/partner ose tjetër anëtar të amvisërisë familjare.

Anketa viktimologjike, e cila për tani është metodë më e shfrytëzuar për vërtetimin e numrit të errët të kriminalitetit ishte shfrytëzuar. Anketimi ishte adekuat, zbatohet sipas principit person në person.

Hulumtimi ishte zbatuar në shembull nga 1.432 persona të gjinisë femërore të rritura, që është rreth 2 promilë nga numri i përgjithshëm i popullatës femërore të rritur në shtet. Caktimi që hulumtimi të zbatohet në këtë numër kaq të madh kontrolluesish, varej nga nevoja, në mas të madhe të mundshme, të zvogëlohet përqindja e gabimit, por edhe të përfshihet numër i mjaftueshëm të pjesëtarëve të bashkësive etnike në shtet.

Me hulumtimet ishte mbuluar i gjithë territori i shtetit dhe ishin përfshirë lagjet urbane dhe rurale.

Më konkretisht, hulumtimi u zbatua në 21 qytete dhe në 27 fshatra. Hulumtimi ishte realizuar nga 2 deri më 30 korrik të vitit 2006.

Pyetësi ishte përbërë në gjuhën maqedonase, ndërsa anketimi përveç në maqedonisht zhvillohej edhe në gjuhën shqipe.

Pjesën empirike nga hulumtimi e realizonte ekipi prej 32 bashkëpunëtorësh.

Për realizim të suksesshëm të detyrës, studiueset ishin në veçmas të stërvitura për realizimin e anketës konkrete.

VENDOSJA METODOLOGJIKE E ANALIZËS TË PËRGJIGJES INSTITUCIONALE

Pjesa e hulumtimit drejtuar kah vërtetimi i numrit ndriçues të dhunës familjare sipas të dhënave nga organet e shteteve të ndryshme, aktiviteti i organeve gjatë zbatimit në rastet të dhunës familjare dhe përgjigja e organeve shtetërore në këto raste bazohet në analizën e të dhënave oficiale (statistika) në qendrat për punë sociale, Ministria e Punëve të Brendshme, prokurorët publik themelor dhe gjyqet themelore (njësitë penale dhe qytetare), të dhënat të qendrave për ndihmë të drejtë të ESE, dhe qëndrimet dhe mendimet të strukturave profesionale të ndryshme në raport me dhunën familjare.

Të dhënat që ishin lëndë për analizë sillleshin në periudhën kohore qershor 2005 - qershor 2006, me dallim të dhënave të fituara nga ana e Ministrisë për Punë të Brendshme, të cilat kanë të bëjnë me punën e tyre në vijim të vitit 2005 dhe 2006.

a. Raste të njohura, përkatësisht numri ndriçues i dhunës familjare. Burime të njohurive: Ministria e Punëve të Brendshme, prokurorët publik themelorë dhe gjyqet themelore (njësitë ndëshkuese). Të dhënat kanë të bëjnë me të paraqiturit, fajtorit dhe kriminalitetit paragjyqese - dhuna familjare.

b. Raste të paraqitura të dhunës disa nga institucionet/organizatat të cilat ofrojnë masa për siguri të cilat ofrojnë masa për siguri të viktimave të dhunës familjare. Të dhënat ishin siguruar nga dy burime: qendrat për punë sociale dhe pjesë nga qendrat për ndihmë të drejtë të ESE (Shkup, Tetovë dhe Shtip). Të dhënat kanë të bëjnë me qarkun e frekuencës, llojet të dhunës, të dhënat për viktimën dhe fajtorin, personat nga të cilat janë dhënë akuzat, ndihma që i është dhënë viktimave, masat që janë ndërmarrë në këto raste, mundësi të tjera të sigurisë që u është mundësuar, koha e duhur për kryerjen e vlerësimit, dhe koha e duhur për ndërmarrjen e masave për siguri pas kryerjes së vlerësimit.

- c. Të drejtat në kuadër të sistemit të drejtë qytetarë për siguri dhe trajtim pas kërkesave për masa të përkohshme. Burime të dhënave: qendrat për punë sociale dhe gjyqet themelore (njësia adekuate). Të dhënat kanë të bëjnë me trajtimin e këtyre institucioneve për zbatim të masave për siguri dhe roli i tyre në veprim, parashikuar në kuadër të sistemit të drejtë qytetarë për siguri (masat e përkohshme për siguri). Për mbledhjen e të dhënave ishin përgatitur 5 instrumente të veçanta dhe të njëjtët ishin dërguar deri te institucionet të cilat i posedonin të njëjtit. Më konkretisht, deri:
- a. Qendrat për punë sociale. Instrumenti ishte dërguar deri te 27 qendra, ndërsa përgjigja ishte marrë nga 26;
 - b. Prokuror publik themelor. U drejtua deri te 22 prokuror publik themelor, përgjigje morëm nga 18;
 - c. Gjyqet themelore. Nga gjithsej 27 gjyqe themelore të cilat u drejtua, përgjigje fituam prej 18 gjyqe;
 - d. Ministrinë e Punëve të Brendshme. Përgjigja është marrë nga sektori për analitik dhe dokumentim në Ministrinë e Punëve të Brendshme; dhe
 - e. Qendrat për ndihmë të drejt në ESE.

KONKLuzionet dhe Rekomandimet nga Hulumtimet e Bëra

Hulumtimet të cilët janë në dijeni edhe që marrin të njëjtat përgjigje institucionale për dhunën familjare jo vetëm që janë të rëndësishme për sqarimin edhe për të pasur në dijeni këtë dukuri, por në këtë rast shërbejnë si bazë për të përcaktuar qëllimet, masat dhe aktivitetet të cilët duhet të parashihen në strategjinë për eliminimin dhe pengimin e dhunës familjare.

Edhe për skaj volumit dhe numrit të madh të dhënave që kanë dalë si rezultat i hulumtimeve dhe analizave për dhunën familjare që kanë marrë përgjigje institucionale, rëndësi të veçantë për ndërtimin e politikës për dhunën familjare i ndajmë segmentet siç vijon:

- Vlerat me përmbajtje patriarkale

Ekziston nivel i lartë i pranimit të vlerave të cilit rritin rrezikun për dhunën familjare. Ndaj pranimit të atyre vlerave është konstatuar ndikimi i moshës, arsimimit, përkatësisë kombëtare, përkatësisë fetare, anëtarësimi në ndonjë organizatat politike edhe joqeveritare.

- **Niveli i dobët i paraqitjes së dhunës familjare në polici**
Niveli i paraqitjes të dhunës familjare në polici është vetëm 20,7 %

- **Niveli i dobët për t'u drejtuar tek qendrat për punë sociale**
Niveli i dobët për t'u drejtuar tek qendrat për punë sociale (vetëm 18,7 % nga viktimat janë drejtuar tek qendrat), përkundër kompetencave të mëdha ligjore dhe mundësive të cilët ata i kanë për t'u ndihmuar dhe për t'i mbrojtur viktimat e dhunës familjare.

- Mosafirmimi i organizatave joqeveritare

Nivel jashtëzakonisht i ulët i viktimave të dhunës familjare janë drejtuar deri tek organizatat joqeveritare (vetëm 3 persona - viktimat kanë drejtuar deri tek organizatat joqeveritare).

- Mosparaqitja e mjaftueshme e dhunës familjare nga ana e personelit mjekësor

Për personelin mjekësor ekziston obligim për ta paraqitur dhunën, nëse ata e konstatojnë gjatë rrjedhës së punës. Për atë ekziston një protokoll i veçantë, gjegjësisht procedurë e cila duhet të mbaroj me paraqitjen e rastit deri tek organi shtetëror kompetent - polici. Tek ne në 57% e rasteve është evidentuar shkaku për shkelje të rasteve të dhunës familjare, përkundrazi obligimet për paraqitje të obligueshme.

- Rregullimi jo i plotë ligjor dhe nënligjor i dhunës familjare

Disa masa të caktuara janë shënuar në mënyrë jo precize të cilët për nga natyra i takojnë të njëjtës kategori për mbrojtje.

- Nuk ekziston mundësia që viktimat e dhunës familjare vet të propozojë shqiptimin për masa mbrojtëse të përkohshme.

Janë të paqarta çështjet e përmbajtjes, mënyrës së ekzekutimit dhe përcjelljes së masave mbrojtëse të siguruar dhe mënyrës së kryerjes së vlerësimit, propozimit, shqiptimit, ekzekutimit dhe përcjelljes së masave mbrojtëse të përkohshme.

Të painkriminuara janë disa akte të dhunës familjare.

- **Mosmbajtja e evidencës së veçantë për rastet e dhunës familjare**
Është evident dallimi i të dhënave zyrtare me të cilëve disponojnë institucionet në lidhje me këtë çështje, përkaj mos mbajtjes së një evidence së veçantë për rastet e dhunës familjare, bën të qartë për politik jo të definuar dhe metodologji që vazhdimisht të mblidhen të dhëna nga sfera e dhunës familjare.

- **Mosfunksionimi i plotë dhe i pjesshëm i një pjese nga masat mbrojtëse të përkohshme**

Pika më të dobëta në sistemin juridiko qytetar është mosfunksionimi i plotë dhe i pjesërisht i masave mbrojtëse të përkohshme (vizita e këshillimoreve adekuate nga ana e dhunuesit dhe shërim i domosdoshëm për dhunuesin, nëse është shfrytëzues i alkoolit dhe substancave të ndryshme psikotrope ose në raste se ka ndonjë sëmundje).

- **Qasja joadekuate e strukturave për rastet e dhunës familjare**

Për sigurimin e masave mbrojtëse, bën përshtypje roli pasiv i qendrës për punë sociale si organ i cili ka dijeni për këtë dukuri i fiton përmes punës së vet.

Mungon sistemi për vlerësimin e kërkesave të viktimave, i cili do t'u siguron mbrojtje cilësore dhe të përkohshme.

Mosnjohja, a me atë edhe jo nisma për vepra penale nga sfera e dhunës psikologjike, vendosja e akteve të dhunës familjare nën kategorinë e ankesave dhe kallëzimeve nga ana e policisë dhe kërkesa për pajtueshmëri nga ana e viktimës për ndjekje penale të dhunuesit, edhe atëherë kur bëhet fjalë për vepra penale për të cilat ndiqet me obligim zyrtar-është karakteristikë e qasjes së policisë në raste të dhunës familjare.

Sanksionet më të vogla të dhunës familjare nga ana e gjykatësve dhe prania e viktimizimit dytësor të dhunës në kuadër të procedurës penale janë rezultate të praktikës se deri tanishme.

Sistemi juridik qytetar dhe qasja e strukturave profesionale karakterizohen me shumë mangësi, të cilët me mas të madhe janë si rezultat i të lartë përmendurës, mosekzistimi i procedurës për kryerjen e vlerësimit, propozimit, shqiptimit, ekzekutimit dhe ndjekjes së masave mbrojtëse të shqiptuara të cilët janë të përkohshme.

Qendrat për punë sociale, edhe pse me vonesë i propozojnë masat e përkohshme mbrojtëse, është qartë, nuk kanë konstatuar nevojë për

vazhdimin ose për ndërrimin e masave të cilët më janë shqiptuar. Gjykata themelore, sërish, gjatë shqiptimit të masave jo çdoherë i ruan principet themelore për urgjencë gjatë procedurës së shqiptimit të këtyre masave.

Një pjesë nga ata i shqiptojnë jashtë afatit të përcaktuar ligjor. Po ashtu ekziston laramani në llojet e reparteve gjyqësore, a me të edhe me mënyrën dhe shqiptimin e atyre masave nga ana e gjyqit.

- **Mosmarrja e aktiviteteve të vazhdueshme mbrojtëse**

Nuk ekzistojnë aktivitete të vazhdueshme mbrojtëse të cilat do të kishin mundësuar njohjen e dhunës familjare dhe shfrytëzimin e të gjitha zgjidhjeve ligjore të cilat janë në dispozicion nga ana e viktimave.

Në pajtim me njohurit të marra nga hulumtimet dhe analizat e përgjigjes institucionale, kemi parashikuar këta rekomandime:

Rekomandimi 1: Ndërmarrja e aktiviteteve të cilët do të sjellin deri në largimin e sistemit patriarkal të vlerave në lidhje me rregullimin e kurorës dhe familjes:

- Rritja e nivelit të arsimit tek femrat
- Instalimi i përmbajtjeve në procesin mësimor të cilit do të kenë mundësi për ndërrimin e vlerave
- Për rregullimin e marrëdhënieve në kurorë dhe familje
- Nxitja e grave për inkuadrim më të madh në organizatat joqeveritare dhe politike.
- Edukimi i vazhdueshëm për të drejtat e njeriut tek grat
- Theksimi dhe aktivitete më të fuqishme për edukimin dhe sensibilizimin në mjediset rurale dhe të bashkësive etnike tek grat Shqiptare, rome dhe turke.

Rekomandimi 2: Ndërmarrja e aktiviteteve të cilët do të rrisin nivelet për të paraqitur dhunën familjare.

Aktivitetet janë të orientuara në edukimin e personelit policor që vijnë në kontakt me këtë dukuri duhet të rezultojnë me:

- Rritja e besimit të qytetarëve me policinë, si organ që është kompetent për të ndërhyrë në lidhje me dhunën familjare që ka qasje serioze dhe angazhohen aq sa duhen në raste të tilla dhe.
- Ndryshimin e raportit të policisë ndaj viktimave në dhunën familjare.

Rekomandimi 3: Ndërmarrja e aktiviteteve për informimin dhe afirmimin e kompetencave dhe punës së qendrave për punë sociale do të mundësoj ofrimin e ndihmës dhe mbrojtja e më shumë viktimave të dhunës familjare.

Rekomandimi 4: Ndërmarrja e aktiviteteve për afirmimin e punës të sektorit joqeveritar në planin e ofrimit të ndihmës dhe sigurisë të viktimave të dhunës familjare dhe sigurimi i mekanizmave për përkrahje nga ana e shtetit, si pjesë e kompletuar e reaksionit shtetëror për dhunën në familje.

Rekomandimi 5: Ndërmarrja e aktiviteteve për edukim të mjekëve të urgjencës, nga lëmit e përgjithshme dhe lëmit tjera të mjekësisë, të cilët vijnë në kontakt me viktimat e dhunës familjare, që do të kontribuojë për evidentim oficial të këtij fenomeni, por edhe për ndërmarrje të aktiviteteve konkrete për shmangie dhe pengim të fenomenit.

Rekomandimi 6: Ndërmarrja e aktiviteteve për njoftimin e qytetarëve për inkriminim e dhunës familjare.

Rekomandimi 7: Ndërmarrja e aktiviteteve për precizitet dhe ndryshime dhe plotësime të rregullores ligjore ekzistuese/nënligjore e cila do të rezultojë me:

- Prezantimi i vendimeve të përhershme ligjore në raport me masat e caktuara për siguri, të cilët sipas natyrës bien në kategori të njëjtë të sigurisë;
- Mundësimi i viktimës vetë të propozojë masa të përkohshme për siguri;
- Rregullimi i pyetjes për përmbajtjen me akte nënligjore, mënyra e të kryerit dhe ndjekja e masave të siguruarra për mbrojtje dhe në mënyrën e kryerjes të vlerësimit, propozime, shqyrtime, zbatim dhe ndjekje të masave të përkohshme për siguri.
- Inkriminimi i akteve të dhunës familjare për vepra penale, të cilat kryhen si rezultat i dhunës në familje.

Rekomandimi 8: Ndërmarrja e aktiviteteve për vërtetimin e parametrave, në përputhje me mandatin e institucioneve kompetente, të cilat do të mundësojnë mbledhjen e të dhënave relative në vazhdimësi. Përveç zbatimit të analizave të vazhdueshme të situatave të nivelit vjetor, ekziston nevoja për kryerje plotësuese të analizave problematike, siç është ajo për vërtetim të harxhimeve për dhunë

familjare dhe vlerësimi për i nevojës për strehim përballë kapaciteteve të strehimoreve.

Rekomandimi 9: Ndërmarrja e aktiviteteve për përshtatjen e institucioneve ekzistuese për implementim me vend të masave të përkohshme, përkatësisht për kryerje të vlerësimit të kapacitetit /resurseve për zbatim dhe ndërmarrje të tyre në hapa inicial për vendosje të atyre të cilët plotësisht mungojnë.

Rekomandimi 10: Ndërmarrja e aktiviteteve sistematike për përmirësim të mënyrës së trajtimit të strukturave profesionale të cilat do të rezultojnë me:

- Vendosja e edukimit fillestar dhe në vazhdimësi për të gjitha strukturat profesionale relative;
- Rol më aktiv i qendrave për sigurim social, si organ i cili të dhënat për këtë fenomen i merr nëpërmjet punës së vet ;
- Vendosje të sistemit për vlerësim të nevojave të viktimave, i cili do të sigurojë siguri kualitative me kohë;
- Njohja dhe iniciimi i deklaratave për vepra penale nga sfera e dhunës psikologjike, dhe plotësisht kuptimi i qenies së veprës penale vrasje në çast kryer si rezultat i dhunës familjare;
- Zvogëlimi i numrit të ankesave dhe kundërvajtje për raste të dhunës në familje ;
- Zvogëlimi i numrit të rasteve në të cilët kërkohet pajtueshmëri nga ana e viktimës për ndjekje penale të përdhunuesit;
- Shqyrtimi i politikës ndëshkuese për vepra penale nga sfera e dhunës familjare dhe përgatitja e përfundimit, si dhe organizimi i tribunave për politikën ndëshkuese;
- Zvogëlimi i mundësive për viktimizim sekondar të viktimës në kuadër të trajtimit ndëshkues;
- Vërtetimi i drejtë i nevojës për vazhdimësi ose ndërrim të masave të përkohshme për siguri tanimë të shqyrtuara ;
- Ruajtja e principit bazë për urgjencë në procedimin e gjyqeve gjatë shqyrtimit të masave të përkohshme për siguri dhe pajtueshmëri të zbatimit jo të njëjtë të drejtës procedurale në rekomandimet për shqyrtim të këtyre masave.

Rekomandimi 11: Ndërmarrja e aktiviteteve preventive në vazhdimësi, para së gjithash drejtuar kah njoftimi i dhunës familjare dhe shfrytëzimi i vendimeve ligjore disponuese nga ana e viktimave.

Preparation and printing of the
**NATIONAL STRATEGY FOR PROTECTION AGAINST
DOMESTIC VIOLENCE 2008-2011**
is supported by
Ministry of labour and social affairs and
Association for emancipation, solidarity and
equality of women of R.M. - ESE.

Republic Of Macedonia
MINISTRY OF
LABOUR AND
SOCIAL AFFAIRS

NATIONAL STRATEGY FOR PROTECTION AGAINST DOMESTIC VIOLENCE

2008 - 2011

Skopje, april 2008

CONTENTS

Introductory remarks: the Minister for Labor and Social Policy

INTRODUCTION

SECTION ONE: ANALYSIS OF THE SITUATION

- 1.1. Interdepartmental Cooperation
- 1.2. Data Collection
- 1.3. Education of the Professional Structures
- 1.4. Preventive Activities
- 1.5. Initiatives for Promotion of the Efficiency in the Implementation of the Strategy

SECTION TWO: FACTORS OF RISKS FOR THE OCCURRENCE OF DOMESTIC VIOLENCE

- 2.1. Individual and Social Factors
- 2.2. Advantages, Weaknesses, Possibilities and Risks

SECTION THREE: LEGAL FRAMEWORK FOR REGULATION OF DOMESTIC VIOLENCE

- 3.1. Penal Legislation
- 3.2. Family Legislation
- 3.3. Social Protection
- 3.4. Ratified International Documents

SECTION FOUR: VISION, MISSION, BASIC GUIDING PRINCIPLES OF THE STRATEGY FOR PROTECTION AGAINST DOMESTIC VIOLENCE

- 4.1. Effectiveness
- 4.2. Efficiency
- 4.3. Challenges
- 4.4. Risks
- 4.5. Current Issues

SECTION FIVE: GENERAL GOAL OF THE STRATEGY, SPECIFIC STRATEGIC GOALS, MEASURES AND ACTIVITIES

- 5.1. General goal of the strategy
- 5.2. Specific strategic goals, measures and activities for its realization

SECTION SIX: TIMEFRAME

SECTION SEVEN: IMPLEMENTATION AND MONITORING MECHANISMS

SECTION EIGHT: FINANCIAL IMPLICATIONS

INTRODUCTION

The Constitution of the Republic of Macedonia sets forth the fundamental human and civil rights and freedoms in its basic provisions. They are acknowledged by the international law and stipulated by the Constitution as the most relevant constitutional - legal values, that is, as the fundamental values of the Constitutional order of the Republic of Macedonia. The fundamental human and civil rights and freedoms take up the central position in the normative part of the Constitution.

In accordance with Article 9 of the Constitution of the Republic of Macedonia, all citizens are equal in their rights and freedoms, regardless of their sex, race, color of skin, national and social origin, political affiliation, religion and financial and social status.

Based on the Constitutional provisions for protection of the fundamental human and civil rights and freedoms and respecting the generally accepted norms of the international law for elimination of all forms of discrimination of the woman, including domestic violence, the Government of the Republic of Macedonia acknowledges its commitment for undertaking all necessary measures for its elimination.

The historic, legal, social, political and economic context of domestic violence is essential in determining the development of the individual and social action and reaction to domestic violence. The changes in the above stated areas over the past several years have already led to changes in the relations in the sphere of the historic acceptance of domestic violence; the social role of men and women; the privacy and family; the issue of power, authority and legitimacy; the legislation and the legal system; the tacit cultural customs and norms of the dominant male/female behavior, feelings and reactions and the influence of the media on treating this type of violence.

By developing the National Strategy for Protection Against Domestic Violence, the Government of the Republic of Macedonia is making an attempt to seriously round up a decade of fighting this social scourge.

The National Strategy for Protection Against Domestic Violence constitutes a basic strategic document of the Republic of Macedonia that is designed to determine the strategic guidelines and priorities in suppressing and preventing this type of violence and identifying the responsible authorities for their implementation.

The Strategy was developed by the Ministry for Labor and Social Policy, the Ministry of Interior, the Ministry of Justice, the Ministry of Health, the Ministry of Education and Science and the Bureau for Educational Development. Furthermore, the Strategy was developed on the initiative and with the support of the Association ESE, and with participation of all other relevant stakeholders in the country, governmental and non-governmental organizations, international organizations and key stakeholders and partners of the Government of the Republic of Macedonia, allowing hence, a broad consensus on its basic postulates, which, in its turn, guarantees its successful implementation.

The civil organizations are the key stakeholders and Government partners for publicizing and promotion of all forms of protection against domestic violence

SECTION ONE

SECTION ONE: ANALYSIS OF THE SITUATION

1. ANALYSES RELATED TO THE OCCURRENCE OF DOMESTIC VIOLENCE

The regulation of domestic violence in the positive legislation has placed the Republic of Macedonia among the countries that, in addition to the mandatory provision of appropriate protection to the domestic violence victims, have a complementary legal protection of the victims in such cases. In 2004, the issue of domestic violence was for the first time regulated in both civil and criminal legislation, providing thus their harmonization with the international standards and recommendations in this sphere, which requires introduction of comprehensive legal regulations, that is, incrimination of domestic violence and introduction of temporary protection measures for the domestic violence victims.

The Ministry for Labor and Social Policy has set up a database for protection measures undertaken for reported cases of domestic violence, starting from 2004 to date, that is, since the legal regulation of this issue (Chart 1).

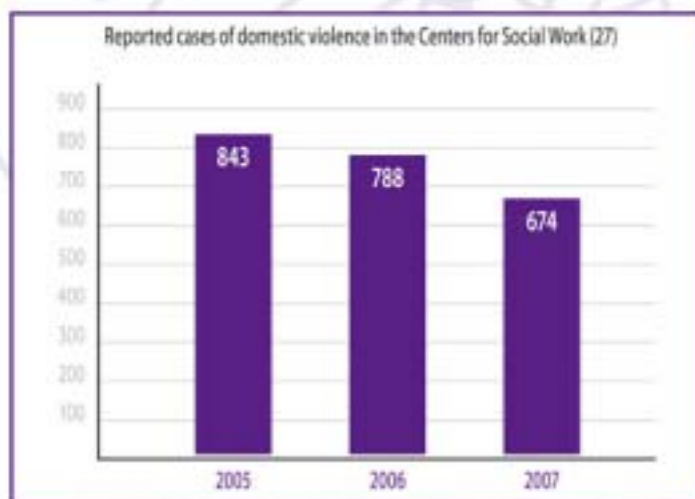

Chart 1

The first period following the legal regulation of domestic violence abounded in reported cases, which is usually anticipated after an introduction of a new legislation on this social issue.

Domestic violence 2007

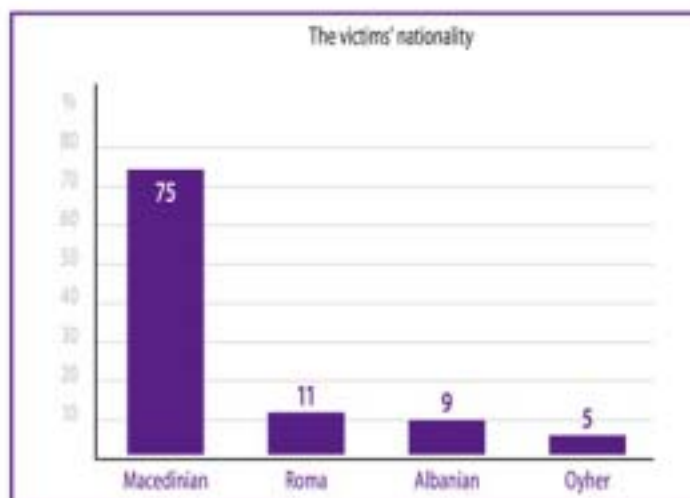

Chart 2

Furthermore, the victims' nationality is not the primary factor for the occurrence of domestic violence, considering the fact that it occurs in all ethnic communities (Chart 2).

SECTION ONE

In 2005, the Public Institution - Bureau for Social Affairs conducted a research¹ encompassing a total of 218 families in which domestic violence victims were registered. This research indicates that the families with registered cases of domestic violence have a low social and material status, although this type of violence may also occur in families with fairly high monthly income (Chart 3).

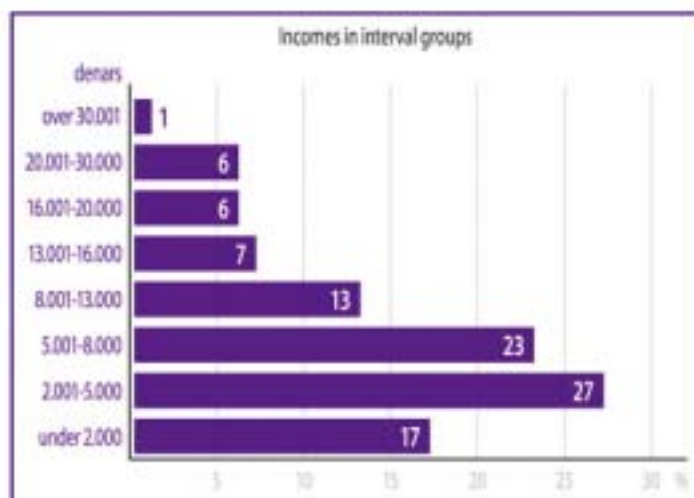

Chart 3

In addition, the research conducted by the Public Institution - Bureau for Social Affairs placed an emphasis on the victims' educational structure and occupation. According to the level of education, the prevailing number of victims has minimal or no education whatsoever, while the number of victims with college or high education is fairly low (Chart 4).

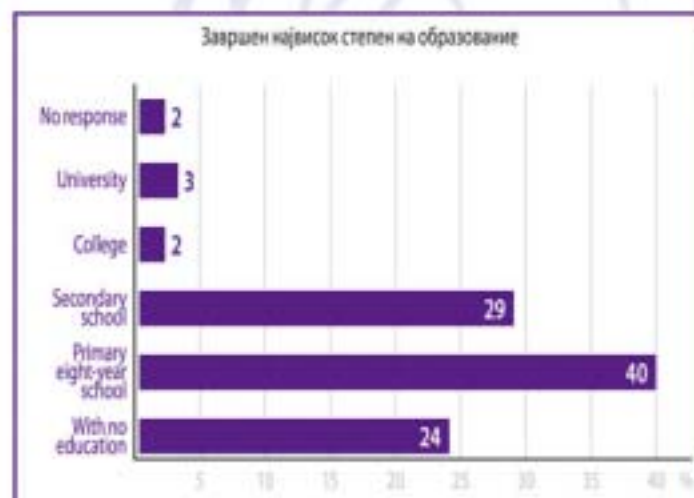

Chart 4

The analysis on the situation of domestic violence drew on other relevant studies in the Republic of Macedonia, such as the study "Living in a Shadow", conducted by the Association ESE in 2007 (for more detailed information please refer to Annex 1).

¹ The data in this Section are taken from the "Research and Analyses", the Public Institution Bureau for Social Affairs, 2007

SECTION ONE

The global conclusion of the research data indicates that all three types of violence on women are broadly present in this region. However, it should be noted that each type of violence occurs to a different extent. According to the results, psychological violence has the highest reported scope - 56,4% of the respondents reported having a personal experience with some of the contents of this type of violence. A smaller number, more specifically 17,7% of the respondents, stated that they had been victims of physical violence and 10,6%, which was anticipated, stated that their sexual integrity had been impaired.

In terms of the light figure, in the course of 2005, the Ministry of Interior, that is, the prosecution authorities registered 215 criminal offenses for which criminal charges were filed, 1.202 misdemeanors and 3.750 complaints. In the absence of data on the victims' sex in 2005, the data from 2006 indicate that women were victims in 70,1%, whereas men in 29,9% of the reported cases.

In the period June 2005 - June 2006, the Centers for Social Work registered 839 cases of domestic violence in total. The dominant role of victims belonged to women, in 93,11% of the cases, while men were victims in 6,89% of the reported cases.

According to the official statistics of the prosecution authorities, physical violence has the highest incidence rate - 87%, followed by psychological violence - 10,2% and sexual violence - 2,8%. There is no difference in the occurrence of the separate forms of domestic violence reported to the Centers of Social Work; however, there is a difference in their incidence rate. Hence, the Centers report 52,43% incidence rate of physical violence, 44,44% of psychological violence, 2,57% of sexual violence and 0,56% of labor-wise exploitation.

In the period June 2005 - June 2006, the Basic Public Prosecution offices filed 238 charges to the court out of the registered 276 criminal charges. The difference between the registered criminal charges and the filed charges may be due to dropping of the criminal charges and withdrawal of the domestic violence victims from pressing charges, which does not occur only in cases of domestic violence. The Basic courts acted upon 311 criminal charges that same year.

The rendering of more lenient sentences, that is, the use of the possibility to alleviate the sentence is characteristic practice in sanctioning the behavior of perpetrators of domestic violence.

Conducive to the above stated is the information on rendered sentences for the most common criminal offenses in the period June 2005 - June 2006. Thus, in cases of bodily injury (the most common criminal offense in the area of domestic violence), the court rendered an imprisonment sentence only in 15% of the registered sentences (11 cases) despite the envisioned punishment of six months up to three years. As for the remaining sentences (74), probation sentences prevail, as well as fines and probation fines.

The consequences of violence inflicted on women reported after the last incident indicate serious and long-term consequences both for the victim's health and economic consequences due to the loss or decrease of her working ability.

The most common consequences of physical violence are bruises (46,1%), cuts (14,2%) and stab wounds (11,2%). In 20,7% of the cases, these consequences resulted in grave bodily injuries (stab wounds, eye injuries, breaking of teeth and broken bones) and every third victim that sought medical help (34,0%) was kept in for hospital treatment.

Fear (22,9%), loss of self-esteem (16,7%), depression (16%) and insomnia (14,2%) are the most common forms of violence inflicted to impair the woman's mental health. The use of medicaments, excessive smoking and overeating are the mechanisms that women use to deal with violence.

The inability to concentrate is one of the most common consequences of violence on the victims' working ability and it is followed by loss of confidence in one's own abilities. In 21,1% of the cases, the women reported inability to work.

According to the above stated research (for more detailed information please refer to Annex 1), the current problems related to domestic violence are as follows: values with patriarchal contents, low level of reporting domestic violence to the police, low level of referral to the Centers for Social Work, absence of affirmation of the non-governmental organizations, insufficient reporting of domestic violence by the medical staff, incomplete legal and bylaw regulation of domestic violence, failure to keep special records of domestic violence cases, complete or partial inoperability of some of the temporary protection measures, inappropriate actions of the professional structures in domestic violence cases and failure to undertake continuous preventive actions.

1.1. INTERDEPARTMENTAL COOPERATION

The establishment of a multi-coordinated protection system is underway. Notably, protocols for proceedings of the professional structures and the informal system have been developed, as well as unification of the positive practice and standardization of the services (both the formal and informal protection systems).

1.2. DATA COLLECTION

The Ministry for Labor and Social Policy collects data on reported cases of domestic violence through the Centers for Social Work. The data contain the following parameters: new registered cases of domestic violence; proceeding on registered cases; completed/solved cases; reported cases by other institutions/organizations; nationality, sex and age of the victims; type of action undertaken by the Centers for Social Work; police intervention; recommended temporary protection measures; number of submitted requests for temporary measures; records for the number of victims that use welfare benefit (one-off and permanent) etc. The National SOS line also has this data collection obligation; it is financially supported by the Ministry for Labor and Social Policy and it regularly submits reports to the Ministry on the number of calls and offered protection.

Processed data on domestic violence may also be obtained from the Ministry of Interior, containing statistics on the registered criminal offenses, the location of their perpetration (city, region of reporting), the perpetrators and the victims of these offenses. The Department for Analytics, Research and Documentation develops information on a three-month, six-month, nine-month and yearly basis. At the beginning of 2007, tables were prepared for perpetrated criminal offenses and registered misdemeanors and complaints related to domestic violence and they were distributed to all MOI analytical services throughout the territory of the Republic of Macedonia.

The judicial authorities and the basic public prosecution offices do not keep records for domestic violence cases.

SECTION ONE

1.3. EDUCATION OF THE PROFESSIONAL STRUCTURES

There is neither continuous professional education nor introduction of educational contents dealing comprehensively with domestic violence in secondary schools and universities. Certain initiatives of the educational institutions should be noted, such as that of the Academy for judges and public prosecutors, which introduced basic and advanced education on this particular issue in its curriculum.

Equally important for proper understanding and developing of the positive practice of proceeding in domestic violence cases are the years-long efforts of the Ministry for Labor and Social Policy to educate their personnel in this sphere, and even more importantly, to educate on the need for obligatory multi-coordinated actions. In the course of 2004 and 2005, training for working with domestic violence victims was conducted for 86 experts from the Centers for Social Work, the Ministry of Interior, the Ministry of Health, the judicial authorities and representatives of the non-governmental sector.

In 2006, the Ministry for Labor and Social Policy continued its cooperation with the UNICEF Office in Skopje by conducting a training event for 13 instructors on domestic violence to enable them to further train experts from the relevant institutions and the non-governmental sector.

At the end of 2007, the trainers organized 7 seminars in 7 municipalities encompassing about 200 experts in the framework of the multi-departmental training: "Working with Domestic Violence Victims in the Local Community".

1.4. PREVENTIVE ACTIVITIES

Preventive activities are carried out by organizing campaigns, which have been traditionally organized in the framework of the 16 international days of activism of the UN for fight against violence on women for over a decade. As of June 2005, our country has taken an active part in the Pan-European campaign of the Council of Europe for fight against domestic violence.

In addition, a number of national campaigns have been organized over these years designed to encourage inter-institutional cooperation in dealing with domestic violence and supported by the media to help raise the public awareness on this issue.

1.5. INITIATIVES FOR PROMOTION OF THE EFFICIENCY OF THE PROCEEDINGS

Since gaining its independence, the government institutions in the Republic of Macedonia in cooperation with the NGO sector have worked intensively on preventing and protecting from domestic violence, helping and supporting the victims and supplementing and amending the legislation and harmonizing it with the EU standards.

Development of protocols for the proceeding of the professional structures and part of the system for informal protection (the National SOS line, the crisis centers and shelters), standardization of the services provided by the protection system and promotion of the efficiency of the civil and criminal legal systems are some of the most important initiatives that guarantee and trigger increased efficiency of all institutions/organizations working in this sphere.

A general conclusion may be drawn that the Ministry of Education is the least involved out of all relevant professional structures in undertaking activities in the area of protection from domestic violence. The activities undertaken in this area are all on an ad-hoc basis by engaging some schools in projects initiated by civil organizations. The teaching staff have not attended any systematically organized education on recognizing domestic violence in their students, working with such students and reporting such cases. The situation is all the more alarming considering the fact the above stated shortages expand to the curricula as well, since they present the traditional patriarchal views and values, which are basically the main cause for the occurrence and existence of domestic violence.

In regard with documents that regulate the issue of domestic violence to some extent, the following should be noted:

- The National Action Plan for Gender Equality, adopted by the Government of the Republic of Macedonia in May 2007, which includes a number of strategic areas, among which "The Woman and Violence". This document and the contents for the above strategic area were taken into consideration when developing the National Strategy for protection against domestic violence.

Furthermore, a Declaration for fight against violence on women, including domestic violence, was adopted by the Parliament of the Republic of Macedonia in November 2006. It was for the first time in our country that the Parliament engaged in this issue, in addition to the executive power.

SECTION TWO

SECTION TWO: FACTORS OF RISK FOR THE OCCURRENCE OF DOMESTIC VIOLENCE

2.1. INDIVIDUAL AND SOCIAL FACTORS

The individual may be exposed to violence in the family throughout his/her life, from early childhood to old age. Women, children and elderly people are the most common victims of domestic violence.

The numerous studies conducted on both international and national level have determined several groups of factors, individual and social, that are mutually intertwined and complementary in affecting the occurrence of domestic violence.

1. Domestic violence is usually characterized by a wide scope of behavior, which one (or more) member applies to exercise power or control over other family members, that is, to satisfy his/her needs at the expense of the other members. Therefore, each case of violence constitutes a violation of human rights.
2. The consequences of being exposed to violence are numerous and they affect both the physical and mental health of those immediately exposed to it and those that witness it. The most common consequences of exposure to violence are the low level of self-esteem, depression, aggression, suicidal attempts, poor functioning at the work place and school, sexual dysfunctions, sexually transmitted diseases, unwanted pregnancy, etc.
3. There is a trans-generational transfer of the matrix of violence within the family. It is believed that the amount of experienced violence in childhood contributes to its occurrence in the inter-personal relations in the mature age.

4. Children are the most vulnerable group when it comes to domestic violence, since their biological and social development is under direct influence by the matrix of family relations and it causes long-reaching consequences on the personality structure and the development of mental and health problems in later life.

5. There is a clear connection between the presence of violence in the family and the amount of violence in society, including the violence presented by the media.

Domestic violence may be explained as an interactive behavior of a number of perpetrators that may be grouped on three levels and include individual, family and social characteristics.

The individual characteristics include the character of the person, the individual's development pathway, his or her views on life, values, beliefs, etc.

The family characteristics include the dynamics, roles and forms of behavior in the partnership relations and in the relations among all family members from the youngest to the oldest.

The socio-cultural characteristics encompass the social relations and conditions and the judicial norms, laws and practice, etc. Furthermore, the individual's interaction in his/her social environment, the social stresses related to unemployment, the economic insecurity, the non-functioning of the judiciary system, etc. play a particularly important role in the occurrence of domestic violence. In addition, these characteristics refer to the norms, values and stereotypes of family life, the tolerant attitude to violence and its acceptance in society and the positions on equality, equity, etc.

SECTION TWO

2.2. ADVANTAGES, WEAKNESSES, POSSIBILITIES AND RISKS

The analysis of the weaknesses and advantages implies the positive and negative factors that influence the accomplishment of the direction and commitment for fight against domestic violence. This analysis also helps identify the measures that need to be undertaken in order to establish a balance between the internal advantages and external possibilities.

ADVANTAGES

- Established legal basis for treating domestic violence
- Existence of resources for promotion of the protection from and prevention of domestic violence
- Enhancing the human resources by appropriate education of the relevant experts on work with domestic violence victims
- Reforms introduced in a number of sectors and establishment of inter-departmental and inter-agency cooperation
- Activities undertaken to raise public awareness on domestic violence

WEAKNESSES

- Existence of a patriarchal system of values for marriage and family
- Insufficient level of reporting of domestic violence
- Insufficient public information about the responsibilities of the institutions for implementation of the protection measures
- Insufficient affirmation of the NGO activities
- Insufficient education of the experts working with domestic violence victims
- Insufficient public information about the criminal legal protection
- Absence of a comprehensive records system
- Insufficient capacity of the institutions for implementing protection measures
- Absence of an established mechanism for systemic actions
- Absence of continuity of the preventive activities

SECTION THREE

SECTION THREE: LEGAL FRAMEWORK FOR REGULATION OF DOMESTIC VIOLENCE

3.1. PENAL LEGISLATION

In our country, domestic violence is incriminated within the existing criminal offenses in criminal law. Hence, our legislation - by defining domestic violence, prescribing more severe punishments and prosecuting the offenders - has made a step forward in this regard and separated domestic violence as a specific crime. Moreover, the criminal offenses related to domestic violence in the Criminal Code are not part of the criminal offenses against marriage and family. A positive characteristic of our normative regulations is the connection between the two systems - the civil and the criminal - which is in line with the international standards. In other words, the incrimination of domestic violence does not exclude the use of the temporary protection measures and vice versa.

The Criminal Code² of the Republic of Macedonia states: domestic violence means maltreatment, rough insult, threatening of safety, bodily injury, sexual or any other psychological or physical violence aimed to cause a feeling of insecurity, threat or fear by a spouse, parents or children or other individuals living in a marital or extramarital union or common household, or by a former spouse or persons that have a common child or are in close personal relations.

The criminal offenses against life and body sanction the deprivation of life, the harming or impairing bodily integrity or causing bodily or mental disease (bodily injury and severe bodily injury), that is, the physical type of violence. The criminal offenses of coercion, unlawful arrest and endangering security sanction the types of psychological violence, whereas sexual violence is sanctioned by the criminal offenses rape, a sexual assault on a weak person, a sexual assault on a child and pimping in prostitution.

The reforms in the legislation addressing family in 2004, when domestic violence was for the first time regulated in this sphere, entailed introduction of a number of individual protection measures. In this sense, the Center for Social Work and the non-governmental

organizations that work on eradicating and preventing domestic violence were given a legal opportunity to build the necessary coordinative protection system. In addition to the individual measures envisioned in the law, a possibility was given to undertake all other necessary measures that will serve to provide protection to the victim.

3.2. FAMILY LAW

Under the Family Law, domestic violence is considered to be the conduct of a family member who inflicts physical injuries by force, intimidation and threats, emotionally or sexually abuses, and materially, sexually or labor-wise takes advantage of another member of the family. Domestic violence involves actions committed:

- by one of the spouses against the other, who have lived or used to live in marriage or extra-marital union or in any kind of union as a family or if they have a common child;
- between siblings and step-siblings;
- against children;
- against elderly family members;
- against individuals - family members having partial or full working incapacity³.

The basic prerequisites to be met when implementing protection measures are provision of security and protection of the victim from any future violence, that is, help to overcome the consequences of the suffered violence, and creation of the necessary conditions for her reintegration into the social environment. These measures normally imply provision of security and protection not only to the victim, but also to the other family members that are secondary victims.

² Criminal Code of the Republic of Macedonia, Article 122, paragraph 19, Official Gazette No. 19/04

³ Family Law, Article 99, Official Gazette No. 38/04

SECTION THREE

In terms of the protection from domestic violence, the focal point in the Family Law belongs to the **Temporary Protection Measures** for the domestic violence victims and they are designed to provide immediate and urgent protection to the victim. In cases of a serious injury or a series of incidents of high intensity, the TPMS and the criminal prosecution together may bring the most efficient results.

In the framework of the process of monitoring the implementation of the legal remedies, particularly in the part of family legislation, the Ministry for Labor and Social Policy, the civil associations working in this sphere and other relevant institutions identified the need for further amendments and supplements to the Family Law. Notably, the amendments to the Family Law in 2006 determined the mandate of the relevant Ministries in the implementation of the Temporary Protection Measures.

In addition to these amendments and supplements, in order to achieve unified and comprehensive implementation of the Law and harmonize it with the international standards in this field, in 2007 the Ministry for Labor and Social Policy developed draft amendments and supplements to the Family Law, in cooperation with relevant civil associations.

The latest amendments and supplements have provided harmonization of the definition of domestic violence with the Criminal Code; a possibility for the citizens' associations to provide protection measures to the victims of domestic violence, an obligation for all actors that provide protection against domestic violence to the responsible Center for Social Work within 72 hours. Furthermore, the amendments offer an additional possibility for the victim herself to submit a proposal to the court for rendering a temporary protection measure, in addition to the intervening role of the Center for Social Work.

In 2007, for the purpose of operationalization of some legal solutions of the Family Law and promotion of the bylaws on this issue, a Rulebook was adopted on the manner of implementation and monitoring of the

rendered measures for protection of the family and the domestic violence victims taken over from the Centers for Social Work and on the manner of monitoring the temporary measures rendered by the court.

3.3. SOCIAL PROTECTION

The social protection reform, initiated in 2004 by developing the principle of pluralism, offers possibilities for different subjects to provide services to the citizens.

In this sense, among the new forms of extra-institutional protection, the Center for domestic violence victims is envisioned to be established as an institution for social protection or as an organizational part of a relevant institution. The Center for domestic violence victims provides daily and temporary reception and accommodation of victims in duration of up to six months, along with the possibility for an extension for additional six months, counseling services, nutrition services, day stay, accommodation, hygiene services and cultural and entertainment activities.

The social protection system offers the possibility for various providers of services in the sphere of social protection. It offers for the first time a possibility for citizens' associations working in the area of social protection to get registered in a registry kept by the Ministry for Labor and Social Policy so that certain social services are delegated to them with partial financing by the Ministry. The services in the scope of social protection related to domestic violence that may be delegated to a civil association include social services for daily and temporary reception and accommodation of beneficiaries of social protection in a day center for domestic violence victims. The new text of the Law on Social Protection and Social Security envisions a possibility for citizens' associations to implement the measures for protection of domestic violence victims in accordance with the Family Law.

SECTION THREE

3.4. RATIFIED INTERNATIONAL DOCUMENTS

The legal position and status of women in the Republic of Macedonia, in addition to the Constitution, is regulated by international treaties that the Republic of Macedonia has signed and ratified and which are part of our order in accordance with Article 118 of our Constitution.

Basic characteristic of the Constitutional system of the Republic of Macedonia is its civil concept. This concept is based on the idea for the individual's independence and rights. Hence, the Constitution of the Republic of Macedonia guarantees a wide range of human rights and freedoms, as one of the main pillars of the democratic political system; inter alia, the basic human rights and freedoms, recognized by international law, are the basic values of Macedonia's Constitutional system.

In the sphere of the international regulation of domestic violence, the adoption of the **UN Convention for Elimination of All Forms of Discrimination Against Women⁴** is of paramount importance, as it elaborates in a comprehensive manner the key issues for elimination of discrimination against women and sets forth the goals and measures the countries need to undertake in order to overcome it. This international document constitutes the first universal instrument that envisions comprehensive measures for promotion of the principle of gender equality in the political and public life, education, employment and work rules, health care and the rights for reproductive health, the economic and social life, equality in front of the law, marriage and family relations, acquisition, change or retention of citizenship; furthermore, it attaches particular attention to the problems of women in rural areas.

However, in cases of domestic violence on women, the Convention unfortunately does not implicitly regulate this issue. Therefore, in 1992 the Committee adopted Recommendation 19 (Violence on Women), which explicitly stipulates that the prohibition of gender discrimination also includes violence against women. It imposes an obligation on the countries to undertake all necessary measures for elimination of this type of violence, including appropriate legal solutions in the criminal and civil legislation, preventive measures (public information and educational campaigns) and protection measures (providing help and support to the victims).

The binding nature of the compliance with these provisions and the attempt to enforce the standards envisioned by the Convention are reflected in the mechanism for country accountability, as every country is to submit regular reports to the Committee for elimination of violence against women. The importance of the Convention is additionally enhanced by the Faculty Protocol⁵, which allows for submission and processing of complaints by individuals and groups of citizens for protection of their rights by the Committee. The inaccessible and inefficient legal system, the absence of relevant legislation and the unjustifiably long procedures for protection are the exceptions to the general rule and such complaints are submitted to the UN committees only when all solutions incorporated in national legislation have been used.

Women may seek this kind of protection from other UN bodies as well, including the Commission on the Status of Women, the Special Reporter on Violence against Women, the Human Rights Committee, the Human Rights Committee/Subcommittees and the Committee Against Torture.

⁴ The Convention was adopted in 1979 and enforced in 1981. By 02 November 2006, 185 countries ratified this Convention.

⁵ The Faculty Protocol was enforced in 2000 and by 02 February 2007, 85 countries ratified it.

SECTION THREE

The Republic of Macedonia submitted its first report related to the Convention for Elimination of All Forms of Discrimination Against Women on 25 January 2006. At this session, our country submitted and presented the combined initial, second and third periodical report, which was followed by adoption of the concluding recommendations on the report by the Committee.

The evaluation of the Committee on the progress achieved in promoting the position of women and gender relations, reflected in the Concluding Views and Recommendations, essentially includes the recommendations and priorities to which the country needs to attach particular attention and take serious steps to overcome them. In this sense and in regard with the issue of violence against women, that is, domestic violence, the Committee recommended⁶:

Welcoming the adopted legal measures in the fight against violence on women, including the 2004 amendments to the Law on Family, which define domestic violence as a specific criminal offense according to the Criminal Code, the Committee remains concerned and therefore encourages the country to prioritize the introduction of comprehensive measures against all types of violence on women, including domestic violence, defining this type of violence as discrimination and violation of the women rights set forth by the Convention. The Committee invited the country to further elaborate and enforce the legislation for violence on women in order to ensure effective prosecution and sanctioning of the offenders and appropriate protection and support to the victims.

In addition to the accountability to the Committee for Elimination of All Forms of Discrimination Against Women, and in regard with the Convention for Elimination of All Forms of Discrimination Against Women, our country submits a report to the Special Reporter on Violence Against Women, the Committee for Economic, Social and Cultural Rights and the Committee Against Torture.

Another equally important document addressing violence against women is the Declaration for Elimination of Violence Against Women⁷. Despite its non-binding nature, it demonstrates the consensus reached on international level that violence on women, domestic violence, constitutes violation of the women human rights and prevents and constrains their enjoyment.

The Beijing Platform for Action, the 2000 Declaration of the General Assembly, the Working Program (2002 - 2006) of the Committee on the Status of Women, the Declaration of this Committee of 2005, as well as the established link between the Beijing Platform and the Millennium Development Goals - are the documents (steps) that the UN uses to confirm its continuous commitment to addressing this type of violence. The significance of this issue and the need for its proper understanding and building strategies for addressing it are sufficiently underscored by the fact that it is incorporated in a number of international documents both on a global and regional level (the European Union and the Council of Europe). These documents include, inter alia: the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, the European Social Charter, the European Convention for the Prevention of Torture, Recommendation 1450 (2000) of the Council of Europe, Recommendation 1582 (2002) of the Council of Europe and Recommendation (2002)5 of the Council of Europe.

The continuous commitment of the international organizations for suppression and prevention of this occurrence both in international and national frames indicate the current significance of the issue and the need for concerted coordinated action by all relevant actors in this sphere. Hence, examples of this action are the UN International Days dedicated to the fight against violence on women and the Campaign of the Council of Europe.

⁶ The recommendations refer to the situation in this sphere reported to the Committee, that is, the factual situation determined until the end of 2004 and the analysis of the positive legislation by July 2004.

⁷ The Declaration was adopted in 1993 by Resolution of the UN General Assembly.

SECTION FOUR

SECTION FOUR: VISION, MISSION, BASIC GUIDING PRINCIPLES OF THE STRATEGY FOR PROTECTION AGAINST DOMESTIC VIOLENCE

1. VISION

The vision of this Strategy is:

- To establish a comprehensive and efficient system in the Republic of Macedonia for protection from and prevention of domestic violence.

2. MISSION

The mission of all four concerned stakeholders in dealing with domestic violence is to provide the following after the adoption of the Strategy:

- Provision of the necessary conditions for successful and continuous implementation of the Strategy for protection against domestic violence by all relevant stakeholders (governmental and non-governmental institutions);
- Sustainability of the results accomplished with the Strategy.

3. BASIC VALUES

Based on the basic values for respect of people, taking responsibility for all measures and results, building quality inter-personal relations through transparency and openness to suggestions, and having in mind at the same time the readiness to monitor the situation and undertake the necessary measures by analyzing the realistic possibilities, detecting any problems, creating solutions, and identifying the weaknesses and needs, advantages and risks, all relevant stakeholders take full responsibility to implement the Strategy in coordination with the non-governmental sector.

4. GUIDING PRINCIPLES

4.1. EFFECTIVENESS

- **Respect and protection of the human rights** in accordance with the Constitution of the Republic of Macedonia, the laws and international conventions and action plans;
- **Equal protection for all**, overcoming of the stigmatization regardless of the sex, age, nationality, ethnic and social origin;
- **Promotion** of the interdepartmental and inter-agency cooperation, the cooperation with the non-governmental sector, based on the principles of transparency and partnership;
- **Promotion and sustainability of the protection system** through enhancement of the resources for protection of the domestic violence victims.

4.2. EFFICIENCY

- **Sustainability** of the protection system regardless of the political and other social changes;
- **Improvement of the protection** - undertaking measures and activities which will bring about decrease and elimination of some factors that affect negatively family life;
- **Successfulness** - harmonization of the objectives, priorities and measures within the protection system;
- **Consistency** - provision of comprehensive coordination in the process of accomplishing the results;
- **Transparency** in the implementation of the Strategy;
- **Promotion** of the Strategy in order to increase the protection of and help the families exposed to domestic violence.

SECTION FOUR

4.3. CHALLENGES

The National Strategy for protection against domestic violence encompasses the whole population of the Republic of Macedonia, regardless of their sex, age, religion and political affiliation.

Generally, the improvement of the quality of living and the wellbeing in the country should enable reduction of all risks that may lead to domestic violence.

The timeframe for the development of the Action Plan and the implementation of the activities is 2008 - 2011.

4.4. RISKS

The risks that may prolong the implementation of the activities arising from the Strategy are as follows:

- Insufficient coordination of the relevant stakeholders in the implementation of the Strategy measures;
- Shortage of financial assets to support the activities;
- Non-compliance with the timeframe envisioned by the Action Plans.

4.5. CURRENT PROBLEMS

Violence in the family includes use of force, threat and intimidation and emotional and sexual abuse. In the Republic of Macedonia, this Strategy will be used to continue the road that the institutions of the system have taken hitherto, and that is comprehensive dealing with the issue of domestic violence, overcoming all obstacles related to this occurrence and the view that it should not be considered as a "private family matter", but rather as a social problem that imposes the need to involve all relevant stakeholders in this process.

SECTION FIVE

SECTION FIVE: GENERAL GOAL OF THE STRATEGY, SPECIFIC STRATEGIC GOALS, MEASURES AND ACTIVITIES

5.1. GENERAL GOAL OF THE STRATEGY

The general goals of the Strategy for protection against domestic violence is decreasing of domestic violence and improvement of the quality for protection with systematic measures in the areas/domains of prevention, intervention, education, follow-up and inter sector coordination.

The civil society organizations are key actors and partners of the Government of Republic of Macedonia, regarding the affirmation and promotion of all mechanisms of protection from domestic violence.

5.2. SPECIFIC STRATEGIC GOALS, MEASURES AND ACTIVITIES FOR ITS REALIZATION

Specific goal 1

Establishment and development of multi-sectoral coordinative approach for protection of victims of domestic violence.

Result 1.1. Established cooperation and coordination of activities of the relevant institutions on local and central level.

Activities:

1.1.1. Preparation of unified protocol for proceedings of the institutions from an inter sectorial group.

1.1.2. Establishment of a pilot coordinative body in Skopje for coordination of the proceedings in the cases of DV and holding of regular meetings.

Responsible ministry/institutions: Ministry for labour and social policy, Ministry of interior, Ministry of health, Ministry of justice, and CSO's.

Period of implementation: 2008-2010.

Specific goal 2

Prevention of the domestic violence issues through the educational process.

Result 2.1. Determined factual situation for the current educational contents, plans and programmes from the aspects of the rights of the children for safe learning, progress and non- discrimination.

Activities

2.1.1. Conduction of analysis of the educational curriculum contents, plans and programmes.

2.1.2. Preparation of recommendations to the relevant institutions for the amendments of the contents in the coordination with the Convention for the rights of the children and a plan for its application.

Result 2.2. Increased security and protection from violence in the educational institutions.

Activities

2.2.1. Preparation of a research for the situation with violence of children in the Macedonian schools.

2.2.2. Adoption of the recommendations and its implementation in the action plan for children's protection in the schools at the territory of R. Macedonia.

Responsible ministry/institutions for 2.1. 2.2.: Ministry of education and science, Bureau for development of education, Ministry for labour and social policy, CSO's which work on the improvement of the health and protection of the children's rights in the education, Ministry of health.

Period of implementation: 2008-2009.

Result 2.3. Amended/sensitised curriculum in the educational process which is addressed towards the matrix of values concerning the gender issues.

Activities

2.3.1. Conduction of analysis of the curriculum in the primary and high schools for the matrix of values concerning the marriage and family relations.

2.3.2. Formation of an expert body, consisted of expert organisations, institutes and research centres in cooperation with the Bureau for development of education and preparation of appropriate curriculum for the rights of children and the family.

2.3.3. Adoption of the proposed changes and their amendments in the curriculum programme for primary and high schools concerning the gender issues.

Responsible ministry/institutions: Ministry of education and science, Ministry of labour and social policy, Bureau for development of education, academic institutions which are dealing with research of gender issues.

Period of implementation: 2009-2010.

Result 2.4. Determined rate of DV on children and rate of dating violence at the high school population.

Activities

2.4.1. Conduction of research for the rate of domestic violence on children.

2.4.2. Conduction of research for the rate of dating violence at the high school population.

2.4.3. Distribution and promotion of the results of the research for the rate of dating violence in the schools.

Responsible ministry/institutions: Ministry of education and science, Ministry for labour and social policy, Ministry of health and CSO's.

Period of implementation: 2009-2010.

Result 2.5. Increased information of the youth (primary, high school student and out of school population) for recognising of domestic violence on children, dating violence and violence among children.

Activities

2.5.1. Preparation of educational-information programme for awareness raising of the children in primary and secondary education for the types

of violence and their on time recognition.

2.5.2. Conduction of trainings for peer-educators.

Period of implementation: 2008.

2.5.3. Introduction of contents for prevention of each type of violence within the annual working programs in the primary and high schools as well as in the community.

2.5.4. Introduction of contents for prevention of violence within the working programs of the councils of parents within the primary and secondary schools.

2.5.5. Preparation and distribution of information materials and video spots with youth participation.

Period of implementation: Continuous.

Responsible ministry/institutions: Ministry of education and science, Bureau for development of education, Agency for youth and sport, Ministry of labour and social policy, Ministry of health and youth included in the preparation of the trainings.

Result 2.6. Increased information of the existing school personnel for recognition of the domestic violence.

Activities

2.6.1. Preparation of a training programme.

2.6.2. Conducting of ToT.

Period of implementation: 2008.

2.6.3. Conducting of training in the primary schools.

Period of implementation: Continuous.

Relevant ministry/institutions: Ministry of education, Department for primary education, Bureau for development of education, Agency for youth and sport and Ministry of labor and social policy.

Result 2.7. Incorporated curriculum for recognition of domestic violence and the existing system of protection in the faculties for the future teachers.

Activity

2.7.1. Introduction of curriculum regarding domestic violence and the existing system of protection at the faculties for the future teachers.

Relevant ministry/institutions: Ministry of education and science, Faculties for teachers.

SECTION FIVE

Specific goal 3

Education of professional structures.

Result 3.1 (Ministry of interior)

Increased information of the police servants and initiations of criminal procedures for criminal acts that refer to DV directly.

Activities

3.1.1. Organizing one day thematic workshops on the territory of Skopje and regional centers of the Ministry of interior.

3.1.2. Preparation of a manual for proceeding in cases of DV, with focus on the substantial criminal acts/qualification forms of DV and mandate referring to the implementation of the temporary measures for protection.

Responsible ministry/institutions: Ministry of interior, Department for prevention and counselor for continuous – professional education in the Sector for internal affairs.

Result 3.2. Increased sensibility, knowledge and skills of the professional structures (public prosecutors and judges), regarding the committed acts of DV, as well as in the part of punishment policy toward the perpetrators of DV.

Activities

3.2.1. Broadening of the education programmes in the field of DV.

3.2.2. Introducing specialized agendas for education about DV for judges and public prosecutors with focus on the criminal acts murder and momentary murder, body injury and heavy bodily injury.

3.2.3. Organizing forums on punishment policy in the field of DV in every appellation region.

Responsible ministry/institutions: Academy of judges and public prosecutors.

Result 3.3. (Ministry of labor and social policy)

Increased knowledge and skills of the social workers on the proceedings in cases of DV.

Activities

3.3.1. Preparation of a questionnaire for evaluation of the needs for education of the professionals.

3.3.2. Preparation of programme for continuous training of professionals in the Centers for social work and integrating the existing programme for multi sectorial training.

Period of implementation: 2008.

3.3.3. Education of professionals in the Centers for social work.

Period of implementation: Continuously.

Result 3.4. Trained professionals for work with perpetrators.

Activities

3.4.1. Conducting of a training for professionals that will work with perpetrators.

Period of implementation: 2010.

Responsible ministry/institutions for 3.3. and 3.4.: Ministry for labor and social policy.

Result 3.5. (Ministry of health)

Trained health professionals for early detection of signs of violence and appropriate intervention.

Activities

3.5.1. Education of professionals from the primary, secondary and tertiary health protection for prevention, detection, obligatory reporting and intervention for the victims of DV.

3.5.2. Introduction of curriculum for domestic violence and the existing system of protection of the Medical Faculty and associated High educational schools.

Responsible ministry/institutions: Ministry of health, National commission on violence and health, Macedonian Doctors Association, Medical faculty, Doctor's Chamber of R.M, primary, secondary and tertiary health protection.

Period of implementation: 2008-2010.

Specific goal 4

Improvement of the system for protection of the victims of DV.

Result 4.1. Determined prevalence of the DV against elderly people.

Activities

4.1.1. Designing of a study for the prevalence of DV among elderly people.

4.1.2. Awareness raising for the prevalence and negative effects from domestic violence against elderly people.

Period of implementation: 2008-2009.

Responsible ministry/institutions: Ministry for labor and social policy.

Result 4.2. Improved legal frame regarding the system of protection.

Activities

4.2.1. Establishing of a working group for preparing and adopting norms and working standards for counseling centers victims of domestic violence, as well as programmes for professional work.

Period of implementation: 2008/2009.

4.2.2. Establishing of a working group for preparing and adopting of norms and working standards for counseling centers for children - victims of DV, as well as programmes for professional work.

Period of implementation: 2008.

4.2.3. Establishing of a working group for preparing and adopting norms and working standards for counseling centers for perpetrators of DV, as well as programmes for professional work.

Period of implementation: 2010.

Responsible ministry/institutions: Ministry for labor and social policy/Sector for social protection, Republic institute for social affairs, Ministry of health and civil society organizations.

4.2.4. Revision and amending of the methodological instructions regarding the proceedings in the cases of DV by the Centers for social welfare, regarding the system of assesment of the needs of the victims, the procedure for provision of measures of protection and temporary measures of protection.

Responsible ministry/institutions: Ministry for labor and social policy and Republic institute for social affairs.

Period of implementation: 2008-2009.

4.2.5. Establishing of a working group for preparation of comparative analysis for standardization and provision of licences of civil society organizations, providers of direct services.

Period of implementation: 2008.

4.2.6. Delegation of services for the victims of domestic violence to the licenced civil society organizations.

Responsible ministry/institutions: Ministry for labor and social policy and civil society organizations.

Period of implementation: 2010.

Result: 4.3. Social and economic reintegration of the victims of domestic violence (marginalized groups).

Activities

4.3.1. Establishing working group for the preparation and adoption of the particular programme for the "conditional cash transfers" for the domestic violence victims and their children (i.e. providing education for the children and regular health examination).

4.3.2. Establishing working group for the preparation of the programme for professional training and retraining of the victims of domestic violence.

4.3.3. Providing professional training and retraining for 80 victims of domestic violence on annual base.

4.3.4. Establishing system for mandatory employing of a victims of domestic violence, according which at least 50% of the foreseen subvention working places (Programme for creating working places) for the unemployed women will be offer to domestic violence victims.

Responsible ministry/institutions: Ministry of labor and social policy/Sector for social protection, State Agency for employment and other employment agencies.

Period of implementation: Continuous.

Result 4.4. Organizational structure of the Centers for social care for the effective proceeding in domestic violence cases improved.

Activities

4.4.1. Supplementing of the existing analyzes of the organizational structure of the Centers for social care for the efficient proceeding in domestic violence cases.

4.4.2. Re-organizing of the working of the Centers for social care in accordance with the findings of the analyzes.

Responsible ministry/institutions: Ministry of labor and social policy/Sector for social protection, Republic Institute for social issues.

Period of implementation: 2009.

Result 4.5. Capacities of the governmental and nongovernmental sectors for providing services for the domestic violence victims determined.

Activities

4.5.1. Assessment of the existing and needed resources and capacities of the governmental and nongovernmental sector

4.5.2. Assessment of the capacities of the centers for daily and temporary sheltering of the victims of domestic violence, upon the different parameters: number of the centers over the need for sheltering, technical capacities, and number of experts.

4.5.3. Increasing/decreasing the capacities for sheltering according to the conducted assessment.

Responsible ministry/institutions: Ministry of labor and social policy and civil society organizations.

Period of implementation: 2008-2009.

Result 4.6. Increased level of information of the general population for the services that are available in the protection system and in the civil justice protection system.

Activities

4.6.1. Preparation and dissemination of the printed materials (with focus on legal framework, protective measures and civil restraining orders-Family code) to the general population.

4.6.2. Organizing of the informative and educative workshops for the general population with particular focus on the protective measures and temporary measures for protection - Family code.

4.6.3. Organizing medium campaign with particular focus on the protective measures and temporary measures for protection - Family code.

Responsible ministry/institutions: Ministry of labor and social policy and civil society organizations.

Period of implementation: Continuous.

Specific goal 5

Improving the civil justice system of protection.

Result 5.1. Positive legal framework and proceeding of the relevant institutions in regard of the temporary measures of protection improved.

Activities

5.1.1. Adoption of the intern procedure (protocol) for the proceeding of the Centres for social welfare in domestic violence cases.

Responsible ministry/institutions: Ministry of labour and social policy.

Period of implementation: 2008.

5.1.2. Adoption of the intern procedure (protocol) for the proceeding of the health institutions in domestic violence cases.

Responsible ministry/institutions: Ministry of health.

Period of implementation: 2008.

5.1.3. Preparation of the comprehensive programme for the implementation of the temporary measure for protection - "mandatory treatment, when the offender is an alcoholic or abuser of psychotropic substances, or suffers a disease" (Family code) and identification of the institution for the prevention and treatment.

5.1.4. Establishing a working group for the preparation of the Bylaw for the urgent procedure (with time line, financial realization and means of payment) - regard to providing expertise for the temporary measures for protection - mandatory treatment for the offender.

5.1.5. Identification of the responsible institutions/ teams for providing expertise in regard of temporary measure for protection - "mandatory treatment for the offender", according to the prepared Bylaw for the urgent procedure.

Responsible ministry/institutions: Ministry of health, psychiatry hospitals and institutions with the existing departments for treatment of addictions.

Period of implementation: 2008-2009.

Result 5.2. Increased efficiency in conducting of the temporary measures for protection.

Activities

5.2.1. Monitoring of the implementation of the Bylaw for the conduction of the Protective measures (PM) and temporary measures for protection.

5.2.2. Monitoring and evaluation of the conduction of the Protective measures (PM) and temporary measures for protection.

5.2.3. Developing an instruments for monitoring and evaluation of the conduction of the Protective measures (PM) and temporary measures for protection.

Responsible ministry/institutions: Ministry of labour and social policy, Republic institute for social issues, Centres for social welfare.

Period of implementation: Continious.

Specific goal 6

Improving the criminal justice system.

Result 6.1. Improved legal framework for providing appropriate criminal justice protection of the victims, sanctioning and re-socialization of the offender.

Activities

6.1.1. Conducting of the analyzes of the positive legal framework.

6.1.2. Preparation of the changes and amendments in the Criminal Code Law on Criminal procedure on the basis of the conducted analysis.

6.1.3. Preparation of the changes in the Criminal code as regard to the introducing the system for "mandatory" participating in the treatment program for offenders, as a part of the system of the alternative measures for protection.

6.1.4. Adopting the changes in the Criminal Code and Law on criminal procedure.

Period of implementation: 2009-2010.

Responsible ministry/institutions: Ministry of justice and Ministry of interior.

Result 6.2. Level of informing of the general population for the legal regulation of domestic violence, particular for phyhological and sexual violence, and for the criminal justice protection system, increased.

Activities

6.2.1. Preparation and dissemination of the informative and educative

materials (leaflets, and brochures appointing the particular articles of the Criminal code).

6.2.2. Organizing informative and educative workshops, aimed at informing on different forms of domestic violence and the protection available under the criminal justice protection system.

Responsible ministry/institutions: Ministry of justice, Ministry of interior in cooperation with local self-government and civil society organizations.

Period of implementation: In continuation.

Result 6.3. Factual situation and way of the proceeding of the police officers in the temporary measures for protection determined.

Activities

6.3.1. Gathering data on the way of the proceeding in the temporary measures for protection in three regional centres and preparation of the analyzes.

6.3.2. Conducting intern control of the way of the proceeding in temporary measure for protection.

6.3.3. Organizing one-day workshops for discussing the determined shortcomings and incorporating of the positive practices.

Responsible ministry/institutions: Coordinative body for the implementation of the programme of the Ministry of interior and Sector for analytics, research and documenting within the Ministry of interior.

Period of implementation: Continious.

Result 6.4. Factual situation as regard to the penalty policy for the offenders, as well as timeline and way of proceeding domestic violence cases from the public prosecuting offices and basic criminal courts, determined.

Activities

6.4.1. Gathering data from all basic courts and basic public perosecutors upon the prepared questioner.

6.4.2. Preparation of the annual report for the timeline and way of preceding the domestic violence cases, including report on penalty policy.

Responsible ministry/institutions: Ministry of justice, Basic public prosecution offices and Basic criminal courts.

Period of implementation: 2009-2011.

Special goal 7

Introducing a system for documenting and reporting on cases of DV, by all the relevant institutions.

Result 7.1. Designed system for documenting and reporting on cases of DV.

Activities

7.1.1. Establishing a system for documenting according to the bylaw for evidence and documenting on the beneficiaries and the social protection services.

7.1.2. Providing technical equipment according to the needs of the system for documenting.

Responsible ministry/institutions: Ministry for labor and social policy, Republic institute for social issues, Centers for social welfare and civil society organizations.

Period of implementation: 2008.

7.1.3. Preparation of a manual for specific documentation of the cases of DV in the courts, when adjudging temporary measures for protection and deciding on criminal subjects in the field of DV.

7.1.4. Preparation of a manual for a specific documentation of the cases of DV in the basic public prosecutors, when working on criminal cases in the filed of DV.

Responsible ministry/institutions: Ministry of justice, basic courts and basic public prosecutors.

Period of implementation: 2008.

7.1.5. Preparation of changes and amendments in the Law for documenting in order to make a legal obligation for the Ministry of health, for introducing a system for specific documentation of the cases of DV in the health institutions.

Responsible ministry/institutions: Ministry of health.

Period of implementation: 2008.

Result 7.2. Designed system for obligatory and continuous reporting and monitoring of the conditions in every department.

Activities

7.2.1. Introducing obligatory publishing of regular reports about the rate of reporting DV and the proceedings by: Centers for social welfare, police, health institutions, basic civic and criminal courts and the basic public prosecutors.

Responsible ministry/institutions: Ministry for labor and social policy, Sector for analytics, research and documentation of Ministry of interior, Ministry of health, Ministry of justice (basic public prosecutor and public courts).

Period of implementation: Continuously on every 6 months.

Specific goal 8

Established mechanisms for implementation of the strategy.

Result 8.1. Effective and coordinated implementation of the strategy by all relevant institutions on national level.

Activities

8.1.1. Establishing of a national coordinative body for implementation of the strategy on national level including representatives from all relevant ministries, institutions and civil society organizations.

8.1.2. Defining the mandate, methodology of work, dynamics of holding regular working meetings and indicators of success.

Responsible ministry/institutions: Ministry for labor and social policy, Ministry for interior, Ministry of health, Ministry of education, Ministry of justice and civil society organizations.

Result 8.2. Effective implementation of the strategy by all relevant institutions on a ministerial level.

Activities

8.2.1 Establishing of a coordinative body for implementation of the strategy on a ministerial level.

8.2.2 Defining the mandate, methodology of work, dynamics of holding regular working meetings and indicators of success.

Responsible ministry/institutions: Ministry for labor and social policy, Ministry for interior, Ministry of health, Ministry of education, Ministry of justice.

Period of implementation: 2008.

SECTION SIX-SEVEN

SECTION SIX: TIMEFRAME

The National Strategy has a mid-term character. Namely, the short and mid-term goals are planned to be realized in the period 2008-2011.

SECTION SEVEN: IMPLEMENTATION AND MONITORING MECHANISMS

The Government of the Republic of Macedonia will establish a National Coordinative body composed of representatives of the Ministries, other institutions and citizens' associations after the adoption of the National Strategy for the purpose of monitoring and evaluating the implementation status of the Strategy and hence increasing the efficiency of the decrease and prevention of domestic violence in the country. The National Coordinative body will submit quarterly reports to the Government informing on the envisioned dynamics and progress in implementing the National Strategy for protection against domestic violence 2008-2011.

The National Coordinative body will be composed of representatives of the governmental and non-governmental sectors. The Body will include both permanent and associated members. The Ministry for Labor and Social Policy, the Ministry of Interior, the Ministry of Education, the Ministry of Justice and the Ministry of Health will be represented by two permanent representatives each, whereas the citizens' organizations by five representatives. This Body will thus have 15 permanent members. Each of the appointed permanent members will have his/her deputy from the same Ministry or organization. The associated members will take part and contribute to the work of the National Coordinative body according to the current needs.

The associated members will come from the Centers for Social Work, the Republic Bureau for Social Work, the State Employment Agency and the employment agencies, the Institute for Social Work and Social Policy, the Academy for training of judges and public prosecutors, the basic courts, the basic public prosecution offices, the Department for Analytics, Research and Documentation in the Ministry of Interior, the MOI offices throughout the country, the departments for primary, secondary and university education in the Ministry of Education, the educational institutions, the Bureau for Educational Development, the academic institutes and institutions, the National Board on Violence and Health, the Republic Bureau for Health Care, the Doctors' Chamber of the Republic of Macedonia, the health care institutions for primary, secondary and tertiary health care, the Medical Faculty, the Macedonian Medical Association, the psychiatric hospitals with the existing wards for treating addictions, the local self-government units and the citizens' organizations.

The Body will be chaired by the representatives of the Ministry for Labor and Social Policy and the Ministry of Interior. Their rotating chairmanship will be conducted as follows: in 2008 the Body will be chaired by the MLSP, in 2009 the MOI, in the first half of 2010 the MLSP and in the second half of 2010 the MOI. This means that the chairperson will come from the chairing Ministry, while his/her deputy will be from the Ministry next in turn to chair the body.

SECTION SEVEN-EIGHT

The Body will have a formal and legal mandate to monitor the overall implementation, which is of particular importance for efficient application of the program by all relevant subjects in the sphere of domestic violence. The Body will develop and adopt a Rulebook for its work. The Coordinative body will establish the quantity and quality indicators that will serve as the foundation for monitoring the influence of the implementation of the National Strategy for protection against domestic violence.

The responsibilities of this body will include:

- Development of a detailed action plan for implementation of the program;
- Establishment of the timeframe and actors responsible for the realization of the activities;
- Development of a plan for monitoring the progress in accordance with the indicators listed in the project;
- Conducting regular periodical (six-month) evaluations of the progress made in the implementation of the program;
- Development of manuals for promotion of the coordinated approach;
- Planning and realization of coordinated activities, especially in the field of prevention;
- Development of a regular annual report on its work;
- Creation of initiatives for establishment of local coordinative councils on local self-government level;
- Development of proposals and positions on laws and bylaws related to domestic violence;
- In the program itself, that is, in the budget for its implementation, there will be a special rate for the work of the Coordinative body.

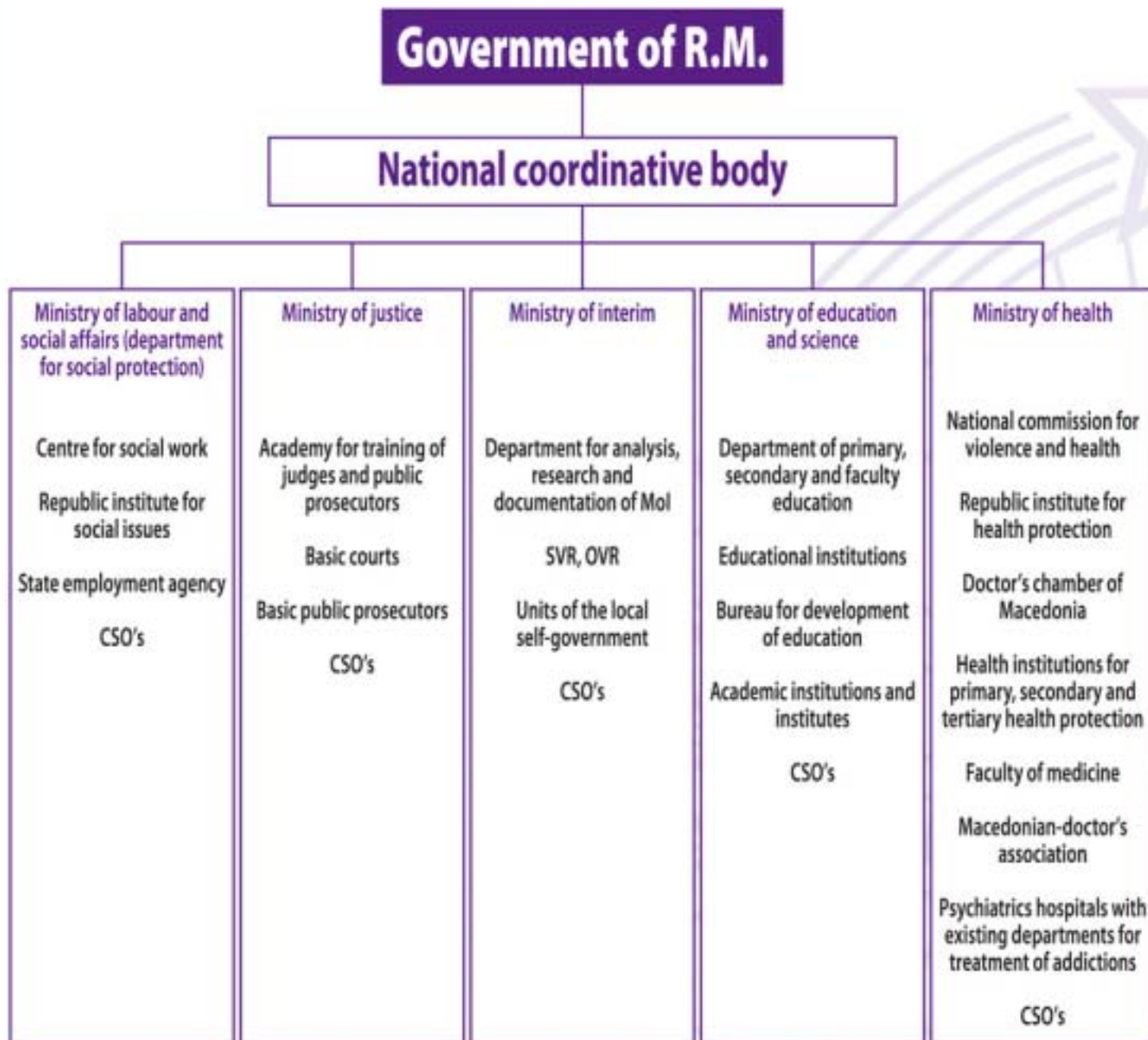
In addition to the establishment of the National Coordinative body, separate coordinative bodies will be formed in each of the Ministries for the purpose of efficient implementation of the National Strategy for protection against domestic violence. The permanent members of the National Coordinative body will also participate in the separate coordinative bodies of the Ministries.

SECTION EIGHT: FINANCIAL IMPLICATIONS

The implementation of the National Strategy for domestic violence needs 3.000.000,00 denars in 2008 and 6.000.000,00 denars for the following years. Foreign financial support will be sought for part of the necessary assets.

The Ministry for Labor and Social Policy, the Ministry of Interior, the Ministry of Education and Science, the Ministry of Justice and the Ministry of Health will envision in their annual action plans the financial implications from the implementation of the activities related to the Strategy for the current year within the overall fiscal expenditures.

INSTITUTIONAL FRAMEWORK FOR IMPLEMENTATION OF THE NATIONAL STRATEGY FOR PROTECTION AGAINST DOMESTIC VIOLENCE

APPENDIX 1

APPENDIX 1

BASIC INFO AND DATA FROM THE RESEARCH "LIFE IN A SHADOW"

In the framework of the efforts to improve the situation in the sphere of domestic violence is the realization of the project "National Strategy for Protection against Domestic Violence". The project was supported by the Institute for Sustainable Communities - ISC, through funds of the US Agency for International Development and was implemented by the Association for Emancipation, Solidarity and Equality of the Women in Republic of Macedonia - ESE.

The starting position in defining the research subject was the legal definition of domestic violence stipulated in Article 122, paragraph 19 of the Criminal Code.

The research subject was the violence directed towards women of the adult age, expressed through its three dimensions - physical, psychological and sexual - as defined above and committed by the husband/spouse, former husband/partner or another family member.

The victimology survey was used, as the most common method to determine the dark figure of crime. The survey was direct and conducted on the principle "person to person".

The research was conducted on a sample of 1,432 respondents - female persons of legal age, which is about 2 per mill of the overall female population of adult age in the country. The decision to conduct the research on such a large sample was due to the need to reduce the percentage of mistakes to the minimum and to encompass a sufficient number of female members of the ethnic communities in the state. The research covered the entire territory of the country in order to ensure that the structure of the sample represented the population of the country based on the territorial principle. The research encompassed both urban and rural areas. Specifically, it was conducted in 21 cities and 27 villages.

The research was conducted in the period of 02-30 July 2006. The questionnaire was composed in Macedonian and the survey was conducted in Macedonian and Albanian. In the areas with prevailing Albanian population, who were supposed to have insufficient

knowledge of Macedonian, additional assistants were engaged with excellent command of both languages (Macedonian and Albanian). The empirical part of the research was conducted by a team of 32 members. For the purpose of successful accomplishment of the assignment, the assistants were specially trained for the concrete survey.

A METHODOLOGICAL OVERVIEW OF THE INSTITUTIONAL RESPONSE

This part of the study will present the information gained in the several research endeavors whose aim was to determine the light figure of domestic violence according to the information of various state authorities, the activities of the authorities in addressing cases of domestic violence, the response of the state institutions in such cases, etc. This part is based on official data (statistics) obtained from the Centers for Social Work, the Ministry of Interior, the Basic Public Prosecution and the Basic Courts (civil and criminal departments), data from the Centers for Legal Aid of the Association ESE and the views and positions of various professional structures in regard of domestic violence.

The data, which was subject to analysis, refers to the time period June 2005 - June 2006, with the exception of the data obtained from the Ministry of Interior which are related to their work in the course of 2005 and 2006.

a. Known cases, that is, the light figure of domestic violence. Sources of information: the Ministry of Interior, the Basic Public Prosecution and basic courts (criminal departments). The data refer to the reported, charged and sentenced crimes of domestic violence.

b. Reported cases of domestic violence to some institutions/organizations that provide protection measures to domestic violence victims. The information was obtained from two sources: the Centers for Social Work and part of the Centers for Legal Aid of ESE (Skopje, Tetovo and Shtip). The information refers to the scope and frequency, type of violence, information on the victim and the offender, the individuals who reported the cases, the help provided to the victims, the measures undertaken in those cases, other forms of protection provided, the required time for evaluation and the required time for undertaking of the protection measures upon completion of the evaluation.

c. Rights incorporated in the frame of the civil legal system of protection and proceedings upon requests for temporary measures. Sources of information: the Centers for Social Work and the basic courts (the appropriate section). The information refers to the proceedings of these institutions for application of the protection measures and their role in the proceeding envisioned within the civil legal protection system (temporary protection measures).

A Procedure for Acquisition of Information

Five specific data collection instruments were developed and they were distributed to the appropriate institutions, more specifically:

a. The Centers for Social Work. The instrument was distributed to 27 Centers and responses were received from 26 of them;

b. The basic public prosecution. We addressed 22 basic public prosecution offices and we received responses from 18;

c. Basic courts. Out of 27 basic courts we addressed, we received responses from 18;

d. The Ministry of Interior. The response was received from the Department for Analytics and Documentation in the MoI; and

e. The Centers for Legal Aid of the Association ESE.

CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS

The research findings and the findings on the institutional response to domestic violence is important not only for the comprehension and explanation of this occurrence, but also in this case to serve as the basis for determining the goals, measures and activities to be envisioned within the National Strategy for protection from domestic violence. The Strategy, whose development is under way, will establish the goals, measures, activities, implementation timelines, holders of activities and financial assets required for its implementation in the period 2008-2011. Despite the extensive and abounding data that resulted from the research and the analysis of the institutional response to domestic violence, the following segments should be highlighted as specially important in the creation of the domestic violence policy:

- Patriarchal Values

There is a high level of acceptance of the values that increase the risk of domestic violence. The acceptability of these values is affected by the age, education, nationality, religious belonging, membership to political parties and non-governmental organizations.

- Low Level of Reporting of Domestic Violence to the Police

The level of reporting of domestic violence to the police is only 20,7%.

- Low Level of Addressing the Centers for Social Work

There is a low level of addressing the Centers for Social Work (only 18,7% of the victims contacted the Centers), although these Centers have legal responsibilities and possibilities to help and protect the domestic violence victims.

-Low Affirmation of Non-Governmental Organizations

There is an extremely low level in asking for help to the non-governmental organizations (only three respondents - victims have turned to NGOs).

- Insufficient Reporting of Domestic Violence by the Medical Personnel

The medical personnel are obliged to report cases of violence if they come across such cases in their work. There is a special protocol in place for this purpose, or a procedure of reporting the case to the responsible state authority - the police. In our country, the cause of injury in cases of domestic violence was registered in 57% of the cases, in spite of the obligation for mandatory reporting.

- The Citizens are not Sufficiently Informed For the Incrimination of Domestic Violence

The data on the level of information of the women - victims are very negative - every third woman stated she was familiar with the fact that domestic violence had been incriminated.

- Incomplete Legal and Supplemental Legal Regulations of Domestic Violence

There is an imprecise specification of certain protection measures that by nature belong to the same category of protection. There is no possibility for the victim to recommend temporary protection measures for herself.

Issues that need to be legally regulated are those regarding the contents, manner of implementation and monitoring of the provided protection measures and the manner of evaluation, recommendation, rendering, enforcement and monitoring of the temporary protection measures. Furthermore, some acts of domestic violence are also not incriminated.

- Failure to Keep Separate Records of Domestic Violence Cases

The evident discrepancy in the official data of the institutions regarding a same issue, in addition to the absence of keeping separate records of the domestic violence cases, indicates an absence of an established policy and methodology of a continuous collection of domestic violence related data.

- Complete or Partial Non-Functionality of Part of the Temporary Protection Measures

The weakest point of the civil legal system is the complete or partial non-functionality of certain temporary protection measures (visiting of an appropriate counseling for the offender and mandatory medical treatment of the offender if he is an alcoholic or uses some psychotropic substances or is ill).

- Inappropriate Proceeding of the Professional Structures in Domestic Violence Cases

The Center for Social Work has a manifestly passive role in providing the temporary protection measures despite the information on this occurrence it normally receives as a competent body in this sphere. There is an absence of a system for evaluation of the victims' needs that would ensure quality and timely protection.

The failure to recognize and thus instigate a criminal procedure in the area of psychological violence, the classification of the acts of domestic violence under the categories "complaint" and "breach" by the police and the requirement of the victim's consent for criminal prosecution of the offender, even in cases of committed criminal offenses - are characteristic police proceedings in domestic violence cases.

The more lenient sanctioning of domestic violence by the judges and the existing secondary victimization of the victims during the criminal proceedings is a result of the practice heretofore.

The civil legal system and the procedures of the professional structures are characterized by a number of weaknesses that are due to the above-stated absence of established procedures for evaluation, recommendation, rendering, enforcement and monitoring of the rendered temporary protection measures. The Centers of Social Work, despite the delay in the recommendation of the temporary measures, apparently, do not find it necessary to continue or modify those measures that have already been rendered.

The basic courts, on the other hand, do not always comply with the basic principle of urgency in the rendering of these measures and sometimes exceed the legally set timelines. Furthermore, there is a variety in the court departments, which causes differences in the manner of rendering of these measures by the court.

- Shortage of Continuous Preventive Measures

There are no continuous preventive activities in place that would enable recognition of domestic violence and use of the available legal means by the victims.

In accordance with the information obtained by this study and the analysis of the institutional response, as an integral part of the National Strategy for protection from domestic violence, we have envisioned the following recommendations:

Recommendation 1: Undertaking activities that will entail abandoning of the patriarchal system of values regulating marriage and family relations by:

- Increasing the level of education of women;
- Introducing new contents in the educational process which shall result in the change of the value matrix for regulating the marriage and family relations;
- Stimulating the women for an increased involvement in political and non-governmental organizations;
- Continuous education on human rights, especially women human rights;
- Accentuating and intensifying the education activities in the rural areas and the ethnic communities of the Albanian, Roma and Turkish women.

Recommendation 2: Undertaking activities designed to increase the level of reporting of domestic violence. The activities are directed towards education of the police personnel who work with domestic violence should result in:

- Increased confidence of the citizens in the police as an authority that is responsible to act in cases of domestic violence, that has a serious approach and that demonstrates sufficient engagement in such cases; and
- Changes in the attitude of the police officers to domestic violence victims.

Recommendation 3: Undertaking activities for informing and affirming of the responsibilities and work of the Centers for Social Work which shall result in providing help and protection to a bigger number of domestic violence victims.

Recommendation 4: Undertaking activities to promote the work of the NGO sector in the sphere of providing help and protection of the domestic violence victims and providing supportive mechanisms by the state, as a complementary part of the state reaction to domestic violence.

Recommendation 5: Undertaking activities for education of the medical personnel from the emergency, general and other areas of medicine that get in touch with the domestic violence victims, since it will contribute to official registration of violence and undertaking concrete steps for its suppression and prevention.

Recommendation 6: Undertaking activities to ensure information of the citizens about the incrimination of domestic violence.

Recommendation 7: Undertaking activities for specification amendments and supplements to the existing legal/supplemental legal regulations which will result in:

- Specification of the existing legal regulations regarding certain protection measures that by nature belong to the same category of protection;
- Enabling the victim to recommend temporary protection measures herself;
- Regulation by bylaws of the issues regarding the contents, manner of implementation and monitoring of the provided protection measures and the manner of evaluation, recommendation, rendering, enforcement and monitoring of the temporary protection measures;
- Incrimination of the domestic violence acts as criminal offenses committed as a result of domestic violence.

Recommendation 8: Undertaking activities to determine parameters in accordance with the mandate of the responsible institutions which will enable continuous collection of relevant data. In addition to the introduction of regular analyses of the situation on an annual basis, there is also a need for additional problem analyses, such as the one for determining the domestic violence related costs and the evaluation of the need for providing shelters given the available shelter capacities.

Recommendation 9: Undertaking activities to adjust the existing institutions for an efficient implementation of the temporary protection measures, as well as for evaluation of the capacities/resources for their implementation and undertaking of initial steps for establishing of the one which misses completely.

Recommendation 10: Undertaking systematic activities to improve the manner of proceeding of the professional structures that will result in:

- Introduction of basic and continuous education of all relevant professional structures;
- Pro-active role of the Center for Social Work as a body that obtains information on domestic violence through its work;
- Introduction of a system for evaluation of the victims' needs that will ensure quality and timely protection;
- Recognizing and thus initiating reports of criminal offenses in the area of psychological violence and fully understanding the essence of the criminal offense "momentary murder" committed as a result of domestic violence;
- Decreasing the number of complaints and breaches for cases of domestic violence;
- Decreasing the number of cases that require the victim's consent for criminal charge of the offender;
- Reviewing the criminal policy on criminal acts in the area of domestic violence and drafting conclusions and organizing debates on criminal policy;
- Decreasing the possibilities for secondary victimization of the victims during the criminal proceedings;
- Determining appropriately the need for continuation or change of the already rendered temporary protection measures;
- Complying with the basic principle of urgency of the court proceedings in rendering the temporary protection measures and harmonizing of the different utilization of the law in the rendering of these measures.

Recommendation 11: Undertaking of continuous preventive activities primarily directed towards recognizing domestic violence and using the available legal means by the victims.

Република Македонија
МИНИСТЕРСТВО ЗА ТРУД
И СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА НА
ВЛАДА НА Р. МАКЕДОНИЈА

Republika e Maqedonisë
MINISTRIA E PUNËS DHE
POLITIKËS SOCIALE E
QEVERISË SË REPUBLIKËS
SË MAQEDONISË

Republic of Macedonia
MINISTRY OF LABOUR
AND SOCIAL AFFAIRS

Здружение за еманципација,
солидарност и еднаквост на
жените на Р. Македонија - ECE

Shoqata për emancipim,
solidaritet dhe barazi
të grave në RM-ESE

Association for emancipation,
solidarity and equality of
women of R.M.-ESE

